

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

EBEVEYNLERİN ÇOCUKLUK YAŞANTILARININ
AİLE UYUMU, EVLİLİK YAŞAMI VE ÇOCUK
YETİŞTİRME TUTUMLARI İLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Buket Deniz

İstanbul

Kasım - 2020

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**EBEVEYNLERİN ÇOCUKLUK YAŞANTILARININ AİLE
UYUMU, EVLİLİK YAŞAMI VE ÇOCUK YETİŞTİRME
TUTUMLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Buket Deniz

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Enver ULAŞ

İstanbul
Kasım - 2020

SIRT YAZISI

BUKET DENİZ

EBEVEYNLERİN ÇOCUKLUK YAŞANTILARININ

AİLE UYUMU, EVLİLİK YAŞAMI VE ÇOCUK

KASIM - 2020

YETİŞTİRME TUTUMLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

TEZ DANIŞMANI: Dr. Öğr. Üyesi Enver ULAŞ .....

JÜRİ ÜYESİ: Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem DEMİR ÇELEBİ .....

JÜRİ ÜYESİ: Doç. Dr. Müge YÜKSEL .....

Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ali Güneş

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Ebeveynlerin Çocukluk Yaşantılarının Aile Uyumu, Evlilik Yaşamı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları ile İlişkisinin İncelenmesi**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Buket DENİZ

ÖN SÖZ

Tezimin her aşamasında benden yardım ve desteğini esirgemeyen, bilgi ve deneyimlerini paylaşma noktasında cömert olan saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Enver ULAŞ'a minnet borcum var, bana yeni ufuklar açtı. Yüksek lisans öğrenimimi tamamlamamda emeği geçen tüm hocalarıma sonsuz saygı ve şükranlarımla...

Çalışmamın gerçekleşmesinde büyük payı olan anketlere katılan anne ve babalara teşekkürü bir borç bilirim.

Varlığı ile güç bulduğum, her daim hayatımda olmasını umut ettiğim, yaşam tecrübelerini her koşulda içtenlikle paylaşan, yol göstericim, yaşam koçum olan biricik babam Murat DENİZ'e,

Hayata gözlerimi açtığım ilk günden beri şefkatini, emeğini, desteğini hiç eksik etmeyen ve varlığına her zaman şükrettiğim annem Handan DENİZ'e,

Her zorlandığımda ve hata yaptığımda tereddütsüz yanımda olacağını bildiğim sevgili ablam Burcu DENİZ'e,

Beni hem köklendiren hem kanatlandıran aileme minnettarım; varlıklarına ve yaşattıkları güzel anılara.

Sevgilerimle...

Buket DENİZ

İstanbul, 2020

ÖZET

EBEVEYNLERİN ÇOCUKLUK YAŞANTILARININ AİLE UYUMU, EVLİLİK YAŞAMI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Buket DENİZ

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Enver ULAŞ

Kasım, 2020 -127 sayfa

Bireyin tutum ve davranışlarında geçmiş yaşantısının etkisi olabildiği gibi devam eden başka yaşantılarının da etkisi olabilmektedir. Tutum ve davranışlara etki eden geçmiş ve şimdiki yaşamdaki değişkenleri bir arada incelemek daha açıklayıcı sonuçlar üretebilmektedir. Bu araştırmanın amacı ebeveynlerin çocukluk yaşantılarının aile uyumu, evlilik yaşamı ve çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisinin incelenmesidir. Çalışma, İstanbul ili Avrupa yakasının sosyo ekonomik ve sosyo kültürel yapısı dikkate alınarak küme örnekleme yöntemi ile belirlenmiş Bakırköy, Fatih ve Küçükçekmece ilçelerinde yapılmıştır. Çalışma grubu, bu ilçelerde kartopu örnekleme yöntemiyle ulaşılmış 36 ay ile 72 ay arası çocuğa sahip 432 ebeveynden oluşmaktadır. Veriler, Kişisel Bilgiler Formu, “Çocukluk Yaşantıları Ölçeği”, “Aile Uyumu Ölçeği”, “Evlilik Yaşamı Ölçeği” ve “Ebeveyn Tutum Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde Korelasyon, Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) ve Fark Testleri kullanılmıştır. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır. Aile uyumuyla ebeveynlik tutumları arasında anlamlı ilişkisi olsa da, aile uyumunun ebeveynlik tutumlarını etkileyecek düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Evlilik yaşamlarının, çocuk yetiştirme tutumlarıyla anlamlı ilişkisi olduğu ve ebeveynlik tutumlarını anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir. Çocukluk yaşantılarının, çocuk yetiştirme tutumlarıyla anlamlı ilişkisi olduğu ve çocuk yetiştirme tutumlarını anlamlı düzeyde yordadığı gözlemlenmiştir. Araştırmada ayrıca ebeveyn tutumlarının cinsiyet, evlenme şekli, çocuklukta şiddet görme durumu, mezuniyet düzeyi, meslek, gelir düzeyi, evlilik süresi ve yerleşim yerine göre anlamlı farklılaşmalar gösterdiği tespit edilirken, yaş ve çocuğun kardeşlik sırasına göre anlamlı farklılaşma içinde olmadığı gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Ebeveyn Tutumları, Çocukluk Yaşantıları, Evlilik Yaşamı, Aile Uyumu*

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILDHOOD EXPERIENCES OF PARENTS AND MARITAL LIFE AND CHILD REARING ATTITUDES

Buket DENİZ

Master, Guidance and Psychological Counseling

Thesis Advisor: Assist. Prof. Dr. Üyesi Enver ULAŞ

November, 2020 - 127 page

Past and current life experiences can affect the attitudes and behaviors of an individual. Examining the variables in past and present life that affect attitudes and behaviors together can produce more descriptive results. The aim of this research is to examine one's parental attitudes, parent's relationship, childhood memories, family harmony and marital life. The research was conducted in Istanbul during the 2019-2020 academic year. The study was conducted in the districts of Bakırköy, Fatih and Küçükçekmece, which were determined by cluster sampling method taking into account the socio-economic and socio-cultural structure of the European side of Istanbul. The study group consists of 432 parents with children between 36 months and 72 months reached by snowball sampling method in these districts. The data was collected using the Personal Information Form, the "childhood lives scale", the "Family Harmony Scale", the "Marriage Life Scale" and the "Parental Attitude Scale". Correlation, structural equation model (SEM) and difference tests were used in the analysis of the data. The following results were reached in the study. It was found that family harmony was significantly associated with parenting attitudes, however family harmony was not a parameter in affecting parenting attitudes. It has been found that marital lives have a significant relationship with parenting attitudes and have significantly correlated parenting attitudes. It has been observed that childhood lives have a significant relationship with parenting attitudes and that parenting attitudes are significantly correlated. The study also found that parental attitudes showed significant differences according to gender, marriage style, childhood trauma, education level,

occupation, income level, duration of marriage and settlement. Similarly, parenting attitudes weren't significantly correlated to age and birth order.

Keywords: Parental Attitudes, Childhood Life, Marriage Life, Family Harmony

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR	xv
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar.....	6
1.6. Tanımlar	6
İKİNCİ BÖLÜM	7
İLGİLİ ALAN YAZIN	7
2.1.Çocukluk Yaşantıları	7
2.1.1. Çocukluk Dönemi Olumsuz Yaşantılar	8
2.1.2. Çocukluk Dönemi Gelişim Alanları	9
2.2. Evlilik Yaşamı	12
2.2.1. Evlilik Kavramının Tanımı	13
2.2.2. Evlilik Nedenleri ve Beklentileri	14
2.2.3. Evlilik Biçimleri	17
2.3. Aile Uyumu	18
2.3.1. Aile Kavramının Tanımı	18
2.3.2. Aile Toplum Kültür İlişkisi	19
2.4. Ebeveyn Tutumları	21

2.4.1. Aşırı Koruyucu	22
2.4.2. Demokratik	23
2.4.3. İzin Verici (Serbest-Kaygısız)	25
2.4.4. Baskıcı Otoriter.....	25
2.4.5. Ebeveyn ve Çocuk Arasındaki İlişki	27
2.4.6. Ebeveynlerin Davranışlarını Etkileyen Faktörler	28
2.5. İlgili Araştırmalar	31
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	36
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	36
3.1. Araştırmanın Modeli	36
3.2. Çalışma Grubu.....	36
3.3. Veri Toplama Araçları.....	39
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)	39
3.3.2. Çocukluk Yaşantıları Ölçeği (ÇYÖ).....	39
3.3.3. Aile Uyum Ölçeği (AUÖ).....	40
3.3.4. Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ).....	41
3.3.5. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ).....	42
3.4. Verilerin Toplanması.....	42
3.5. Verilerin Analizi	43
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	45
ARAŞTIRMA BULGULARI.....	45
4.1. Betimleyici Temel İstatistik	45
4.2. Ebeveyn Tutumlarının Ebeveynlerin Çocukluk Yaşantıları, Aile Uyum ve Evlilik Yaşamı ile İlişkisine Ait Bulgular	46
4.3. Ebeveynlerin Çocukluk Yaşantıları, Aile Uyum ve Evlilik Yaşamlarının Ebeveyn Tutumlarını Yordamasına ait Bulgular.....	48
4.4. Ebeveyn Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşması	55
BEŞİNCİ BÖLÜM	70

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	70
5.1. Sonuç	70
5.2. Tartışma.....	74
5.2.1. Ebeveyn Tutumlarının Ebeveynlerin Çocukluk Yaşantıları, Aile Uyumunu ve Evlilik Yaşamı ile İlişkisine Ait Tartışma	74
5.2.2. Ebeveyn Tutumlarının Demografik Farklılaşmasının Tartışması	78
5.3. Öneriler.....	81
KAYNAKÇA	84
EKLER.....	97
ÖZGEÇMİŞ.....	110

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.2. 1: Çalışma Grubunun Demografik Dağılım Tablosu	37
Tablo 3.3.2. 1: ÇYO Cronbach's Alpha Değerleri.....	39
Tablo 3.5. 1: Verilerin Güvenirliği	43
Tablo 4.1. 1: Betimleyici Temel Bulgular	45
Tablo 4.2.1: Ebeveyn Tutumlarının Ebeveynlerin Çocukluk Yaşantıları, Aile Uyumu ve Evlilik Yaşamı İle İlişkisi.....	46
Tablo 4.3. 1: Çoklu Normallik Testi	48
Tablo 4.3. 2: Model 1 Uyum İyiliği Göstergeleri	50
Tablo 4.3. 3: Model 1 Regresyon Ağırlıkları.....	51
Tablo 4.3. 4: Model 2 Regresyon Ağırlıkları.....	52
Tablo 4.3. 5: Model 2 Kovaryans Tablosu.....	54
Tablo 4.4. 1: Ebeveyn Tutumlarının Cinsiyete Göre Farklılaşması.....	55
Tablo 4.4. 2: Ebeveyn Tutumlarının Evlilik Usulüne Göre Farklılaşması	55
Tablo 4.4. 3: Ebeveyn Tutumlarının Çocuklukta Şiddet Görmeye Göre Farklılaşması	56
Tablo 4.4. 4: Ebeveyn Tutumlarının Yaşa Göre Farklılaşması.....	56
Tablo 4.4. 5: Ebeveyn Tutumlarının Mezuniyete Göre Farklılaşması.....	57
Tablo 4.4. 6: ETÖ Otoriter ve ETÖ Aşırı Koruyucu Alt Boyut Puanlarının Mezuniyete Göre Farklılaşması İçin Yapılan Post Hoc LSD Testi	58
Tablo 4.4. 7: Ebeveyn Tutumlarının Mesleğe Göre Farklılaşması	61
Tablo 4.4. 8: ETÖ Aşırı Koruyucu Alt Boyut Puanlarının Mesleğe Göre Farklılaşması İçin Yapılan Post Hoc LSD Testi.....	62
Tablo 4.4. 9: Ebeveyn Tutumlarının Gelir Düzeyine Göre Farklılaşması	62
Tablo 4.4. 10: ETÖ Aşırı Koruyucu Alt Boyut Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Farklılaşması İçin Yapılan Post Hoc LSD Testi	64
Tablo 4.4. 11: Ebeveyn Tutumlarının Evlilik Süresine Göre Farklılaşması.....	64

Tablo 4.4. 12: ETÖ İzin Verici Alt Boyut Puanlarının Evlilik Süresine Göre Farklılaşması İçin Yapılan Post Hoc LSD Testi	65
Tablo 4.4. 13: Ebeveyn Tutumlarının Yaşam Yerine Göre Farklılaşması.....	66
Tablo 4.4. 14: ETÖ Alt Boyutlarının Yaşam Yerine Göre Farklılaşması İçin Yapılan Post Hoc LSD Testi.....	67
Tablo 4.4. 15: Ebeveyn Tutumlarının Kardeş Sırasına Göre Farklılaşması.....	69

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1.1: Önerilen Model.....	36
Şekil 4.3.1: Model 1 Path Diyagramı	46
Şekil 4.3.2: Model 2 Path Diyagramı	49

KISALTMALAR

ETÖ: Ebeveyn Tutum Ölçeği

ÇYÖ: Çocukluk Yaşantıları Ölçeği

EYÖ: Evlilik Yaşamı Ölçeği

AUÖ: Aile Uyumu Ölçeği

SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

SPSS: (Statistic Packets For Social Sciences) Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel Program Paketi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Ebeveynlerin, çocuk yetiştirme tutumlarında kendi çocukluğundaki algıladığı ebeveyn tutumlarının etkili olduğu düşünülür. Ebeveynlerin büyüdüğü aile ortamı ileride kuracağı kendi ailesinin temel yapıtaşlarını oluşturmaktadır. Çocuk büyüyüp de kendi eşini seçecek duruma geldiğinde içinde yetiştiği ve gözlemlediği anne babasının ilişkisini rol model olarak kendisine uygun bir eş seçmektedir (Bacanlı, 2001: 9). Çocuk; ailenin, aile de toplumun ürünüdür; çocuk, çevresinde yaşanılanlardan hareketle hayatı öğrenir. Her çocuk dünyaya sıfırdan gelir. Nasıl şekil verilirse öyle durur hayatta. Problemler çocuk yoktur. Problemi çözülmemiş çocuk vardır ya da daha doğru bir ifade ile problemi çözememiş ebeveyn vardır bakış açısıyla durumları değerlendirmek gerekir. Bu bağlamda çocuğun davranışları veya sözleri bir mesaj olabilir. Çocuğa güven ve konfor alanı sağlamak geleceğine ışık tutması açısından son derece önemlidir. Aynı zamanda, ebeveynin çocuğuyla doğrudan şeffaf bir bağ kurması, ebeveynin içindeki çocuğu ve kendi çocukluğunun yara izlerini onarması ile olur (Kaya, 2018: 30).

Bu nedenle bu tezin konusu, 'çocukluğumdan çocuğuma' görüşüyle ülkemizdeki ebeveynlerin çocukluk yaşantılarının aile ve evlilik üzerine etkisini dolayısıyla da çocuk yetiştirme tutumlarını araştırmaya yönelik yapılan bir çalışmadır. Çocuk, ebeveynlerin arasındaki ilişkiyi izleyince 'annem şöyle yapıyor', 'babam böyle yapıyor' diyerek değil annem şöyle yapınca babam böyle yapıyor şeklinde bir bütün olarak gözlemler (Nazlı, 2011: 42). Eşlerin birbirine gösterdiği sevgi ve saygıyı çocuğun görmesi, duyması ve hissetmesi duygusal açıdan gelişimine katkı sağlar. Çocuk kendisini ebeveyni ile özdeşleştirerek kendi karakter özelliğini oluşturur. Aile kavramı, toplum içerisinde son derece önemli bir konumdadır. İnsan yavrusunun hayata gözlerini açtığı ve hayata dair öğrendiği birçok kavramı aile içinde ve ebeveynlerinin davranışlarıyla onları izleyerek öğrenir. Bu sebeple çocuk yetiştiren ebeveynlerin hal ve hareketleri tutarlı ve istikrarlı olmalıdır. Kavgacı olan ebeveyn şiddet eğilimli çocuk bir çocuk yetiştirebilir. Sürekli iş yerinde zaman geçirip para kazanmak için çocuğunu ihmal eden bankamatik ebeveyn olarak tanımladığımız ebeveyn ise farkında olmadan menfaatçi çocuk yetiştirebilir. Yaşadığımız şehir hayatında insanlık tarihinin davranışlarında değişime yol açmıştır. Bireylerin

çocukluktan bu yana içselleştirdikleri yakın bağılıklarla ilgili birtakım imajları yani rol modelleri vardır. Bireyler kendi ailelerinde gözlemedikleri belli davranışları öğrenerek kendi yaşamlarında da benzer durumlar karşısında benzer tepkiler verdikleri bilinmektedir (Semerci, 2015: 52). Dolayısıyla rol modelleri kendi yetiştikleri evlerde çocukluktan itibaren bireylere yerleşmiştir. Bu sebeple bireyler kendilerini, eşlerine tıpkı annem gibi, babam gibi konuşuyorsun derken bulabilirler. Veya anne-babalarını eleştirdikleri şeyi yapıyor veya tam tersini yapmak için uğraşıyor olabilirler (Yavuzer, 1994: 13).

1.1. Problem Durumu

Alexander Den Heijer: “Bir çiçek açmazsa, büyüdüğü ortamı düzeltirsiniz, çiçeği değil” diyerek çocuk üzerinde ebeveynin ve çevrenin ne denli önemli olduğunu hatırlatır. Eşler arasındaki hal, hareket ve diyaloglar çocuklarına karşı olan tutumları etkilerken, çocuklar da eşler arasındaki iletişimi etkilemektedir (Kulaksızoğlu, 2011: 120-121). 'Aile çocuğun ilk ve en önemli eğitimcisidir.' görüşünden yola çıkarak ailenin öğreten durumunda olduğu algılanmaktadır. Kişilik açısından çocuklarımıza değerli oldukları hissettirilmeli ve onlara gereken saygı gösterilmelidir. Ebeveynler, çocuklarının kendilerinin aynısıymış gibi olduğunu benimsememeli, çocukların da anne ve babadan farklı bir karakter olabileceğini düşünmelidir. Bağımsız davranış gösterme fırsatı sunulmalıdır. Çocuğun duygularını rahatlıkla ifade edebileceği ortam sağlanmalıdır. Çocuklara sosyal hayatta kendi başına karar verebilme ve sorumluluk alabilme yetisini kazandırmak oldukça önemlidir. Problem çözebilme becerileri desteklenmelidir. Bu sebeple bu tezin konusu erken dönem çocukluk yaşantılarımızın aile ve evlilik yaşamlarımıza olan etkisini ve çocuk yetiştirme tutumlarımızı araştırmaya yönelik belirlenmiştir (Şendil, 2003: 65). Çiftler arasında iletişim becerilerini, problem çözme ve ebeveyn olmaya hazır olma süreçlerini anlamlandırmak için bu husus da çok önemlidir (Yavuzer, 2009: 13). Bu çalışmada ailedeki anne babanın kişilik özelliklerinin, yetiştirilme tarzlarının, çocuklarla sağlıklı iletişim kurabilme yeteneğinin, evlilikte uyumlu davranışlarının, mutluluklarının çocuk yetiştirme üzerinde nasıl etkileri olduğunu bulmak amaçlanmıştır. Ebeveynlerin çocuğuyla iletişimi nasıldır? Anlayabileceği konularda çocuğun fikrini alıp, onun da fikrine saygı gösterdiğini hissettiriyor mu? Yoksa “ben öyle istiyorum, ben senin annenim”, “bunu yapmak zorundasın” tarzında cümleler mi kullanıyor? Ya da çocuğu hayal kırıklığına uğratmamak adına her istediğine izin veriyor mu? Bu durumun

ebeveyn tutumlarında baskı mı yoksa izin verici tutumun mu ön planda olduğunu görürüz. Çocukluk döneminde ebeveynler arası şiddete tanık olan çocuk, flört ilişkide saldırgan olmayı sadece erkek katılımcılar için yordamaktadır. Flört şiddetinin de evlilik şiddetine taşıdığını görmüştür. Evlilik ve aile olguları et ile tırnak gibi birbirinden ayrı düşünülemez. Dünya üzerindeki var olan toplum ve kültürlerin birçoğunda ailenin oluşması süreci evlilik ile başlamaktadır. Bu nedenle bu zamana kadar yapılan araştırmalarda evlilik ve aile kavramları birlikte ele alınıp, değerlendirilmektedir. Literatür incelendiğinde araştırmacılar evliliğin, aile için öneminin farklı pencerelerden ele alındığı görülmektedir. Evlilik kavramı aile içindeki işlevine ve yapısına göre de farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Evlilik, aile birliğinin ve bütünlüğünün korunması açısından önemli bir kurumdur (Baltacı, 2010: 9). Bu kurum eğitimleri, kültürel geçmiş tecrübeleri, yetiştikleri aileleri birbirinden farklı olan iki bireyin hayatlarını birbirine söz vererek geri kalan ömürlerini birlikte yaşamaya karar vermesi ile başlar (Özügurlu; 2001: 201).

Bu araştırmanın temel kavramları olan ‘çocuk, evlilik, çocuk yetiştirme tutumları’ ile ilgili araştırmalar orta çağ’dan beri incelenen bir konu olup çocuk, aile ve evlilik kurumuna dair değişim süreçlerinin hangi yöne evrildiği toplum için önem arz etmektedir. Ancak zaman içerisinde sanayileşme, üretime geçme, kentleşme ve eğitim seviyesinin yükselmesi gibi olgular değişim sürecini hızlandırmıştır. Toplumsal algının hızlı değişmesi ebeveyn ve çocukları yeni bir görünüme sokmuştur. Günümüz toplumun yapısı değişmekle beraber çocuk yetiştirme tutumları ekonomik, politik ve kültürel anlamda geniş bir yelpazede değişiklik göstermiştir. Aileler çocuk yetiştirme görev ve sorumluluklarını uzman kişi ve kurumlardan yardım alarak yürütmeye başladığından ebeveynlik süreci yeni bir hal, farklı ve modern bir çerçevede görünüm kazanması yeni araştırma alanı oluşturmuştur. Bir tarafta annenin çalışma hayatına katılması, sosyal medya kullanımının artması, kapitalizm ve hızlı tüketim ebeveynlere tehlike algısı yaratması, bir taraftan bilinçli, başarılı, aktif ebeveynlik söylemleri diğer taraftan sorumluluk sahibi, ahlaki değerlere sahip ideal çocuk söylemlerinin oluşması, dolayısıyla çocuk yetiştirme tutumları yeni ve farklı şekil alıp kalıplar içine girdiği sonucuna varılmıştır. Türk toplumunun görgü ve gelenekleri çerçevesinde ebeveynler, kuşaktan kuşağa büyükanne ve büyükbabalardan gözleyerek öğrenilen bilgi ve tecrübeler doğrultusunda çocuk yetiştirirken değişen çağa ayak uydurmak adına bazı tekniklere, uzmanlara, pedagoğlara ihtiyaç duyup bilgi veren makale, kitap ve

araştırmalardan yararlanılmıştır. Geleneksel dünyada ocuk yetiştirme hali ‘değer’ merkezli iken globalleşen dünyada ‘başarı’ merkezli olmuştur. Binaenaleyh, bu araştırmada ebeveynlerin ocuk yetiştirme tutumu ile bu tutumun çocuğa yansımalarını saptamak amacıyla birtakım sorulara cevap aramak istenmiştir. Aynı zamanda eşler arasındaki uyum ile çocuğa yansıyan davranışları incelemek amaçlanmıştır. Çocukluk yaşantılarımızın eş seimlerimizde ve devamında evlilik yaşamımızda veya evlilikten beklentilerimiz arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Amaç ve Alt Amaçlar

Bu çalışmanın temel amacı; ebeveynlerin ocuk yetiştirme tutumlarının, ebeveynin çocukluk yaşantıları, aile uyumu ve evlilik yaşamı ile ilişkilerinin incelenmesidir. Bu temel amaç doğrultusunda araştırmanın alt amaçları şöyle sıralanmıştır:

1. Ebeveynlerin ocuk yetiştirme tutumları ile ebeveynlerin aile uyumu arasında ilişki var mıdır?
2. Ebeveynlerin ocuk yetiştirme tutumları ile ebeveynlerin evlilik yaşamı arasında ilişki var mıdır?
3. Ebeveynlerin ocuk yetiştirme tutumları ile çocukluk yaşantıları arasında ilişki var mıdır?
4. Ebeveynlerin aile uyumları ile çocukluk yaşantıları arasında ilişki var mıdır?
5. Ebeveynlerin evlilik yaşamları ile çocukluk yaşantıları arasında ilişki var mıdır?
6. Ebeveynlerin ocuk yetiştirme tutumları, ebeveynlerin cinsiyetine, evlenme usulüne, çocuklukta şiddet görmesine, ebeveynin yaşına, mezuniyetine, mesleğine, gelir düzeyine, evlilik süresine, yaşam yerine, kardeş sırasına göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın nemi

Bir ocuk sadece bir ocuk değildir. Bünyesinde anne babasının çocukluk yaşantılarından izler taşır. Aile içindeki bireylerin uyumu, iletişimleri, anne baba arasındaki uyum, çocuğun yetiştiği ortam gibi birçok faktör çocukluk dönemi

gelişimlerini etkileyici güce sahiptir. Sorunlu aile, uyumsuz bireyler arasında yetişen çocukların gelişimlerinde bazı sorunlar yaşadıkları öne sürülmüştür. Diğer tarafta ise sağlıklı aile yaşamı ve anne baba arasındaki uyumun yüksek olduğu ortamın içinde yetişen çocukların biyolojik, psikolojik, zihinsel gibi alanlarda daha sağlıklı büyüdükleri görülmüştür. Diğer yandan çocuk, yaşamın ilk yıllarında hayata hazırlanma aşamasında hayata dair ilk öğrenmelerini ailede almakta ve sonrasında bu eğitime örgün eğitim kurumları aracılığı ile devam ettirmektedir (Nazlı, 2011: 9).

Hayatın hızlı aktığı bu yüzyılda özellikle evliliğe çocuklarında da katılmasıyla akış hızı daha da hızlanıyor ve bazı ihtiyaçlar gözden kaçabiliyor. Örneğin; takdir etme, takdir edilme gibi... ‘Senin yaptığın her şeyi takdir ettiğimi bilmeni isterim’ cümlesi ne kadar besleyici ve bağlanmayı güçlendirici bir cümle değil mi? Böylelikle aile içi iletişimlerin de kuvvetlendiğini gözlemleyebiliriz. Ebeveynin çocukluğundan gelen ve içinde barındırdığı yaralarını, sancılarını sarması, iyileştirmesi çocuğu ile kuracağı bağ bakımından oldukça önemlidir. Bu durumun bir de diğer boyutu vardır ki çocukluğunda yara alan ebeveynin seçtiği eşi ile birlikte kendi kurduğu aile içerisinde sağlıklı bir ortam ve diyalog yoksa yaralara tuz basılır ve çok daha derinden acır veya kabuk tutmuş yaralar sonradan kanayabilir. Aynı zamanda ebeveynin kendi geçmiş kötü yaşantısını aşarak kendi çocuğunu bağımsız bir birey olarak düşündüğünde çocuğunun tercihlerini besleyebilir. Çünkü ebeveyn ve çocuk ilişkilerinden çoğu zaman neslin ihtiyaç ve önceliklerin değişmesi bakımından fikir çatışması, sosyo-kültürel anlamda farklılıklar yaşanabilir. Geçtiğimiz yıllarda yapılan çalışmalara dayanarak şunu söyleyebiliriz; çocuk yetiştirme tutumlarında daha çok davranışçı ekollerin benimsendiğini görüyoruz. Ancak teknolojinin gelişmesi ile beraber hayat koşullarının ve insanların önceliklerinin değişmesi sonucu çocuk yetiştirme tutumların da değiştiği söylenebilir.

1.4.Varsayımlar

Bu araştırmanın temel varsayımları şunlardır:

1. Katılımcıların ölçek sorularına doğru ve içten cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.
2. Ölçeklerin, ölçülmek istenen tutum ve davranışları tam ve doğru şekilde ölçtüğü varsayılmaktadır.
3. Örneklem, evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma, İstanbul kenti Avrupa yakasının Bakırköy, Fatih ve Küçükçekmece ilçeleri ile sınırlıdır.
2. Küçükçekmece, Bakırköy, Fatih ilçesinde bulunan 36 ay ile 72 ay arası çocuklara sahip 432 ebeveyn ile sınırlıdır.
3. Anne-baba tutumlarına ilişkin veriler, Ebeveyn Tutumu Ölçeğinin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.
4. Ebeveynlerin çocukluk yaşantılarına ilişkin veriler, Çocukluk Yaşantıları Ölçeğinin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Tutum: Sosyal psikoloji, tutumu doğrudan gözlenemeyen ancak gözlenebilen davranışlara yol açan eğilimler olarak tanımlamıştır (Kağıtçıbaşı, 1999: 102). Çocuklar sergiledikleri tutumlara doğuştan sahip olarak dünyaya gelmezler, tutumlar çok farklı çeşitlerde öğrenilebilir.

Anne Baba Tutumu: Ebeveynlerin, çocuğun psikolojik, sosyal, kişilik gelişimleriyle ilişkili olan nesne, birey veya ortamlara karşı olumsuz ya da olumlu yönde bir tepki verme durumudur (Yavuzer, 2006: 131).

Çocuk: Çocuk kendi doğasının, yaşadığı çevrenin, inanışlarının ve değerlerinin, fiziksel, zihinsel, sosyal ve ruhsal öğeleri içeren kişisel sağlığın ailesinin arkadaşlarının toplumun ve kültürlerin, haklarının ve sorumluluklarının insan olmanın ne anlama geldiğini arayan bir varlıktır (Wall, 2010: 6).

Evlilik: İki farklı karakterde olan, farklı kültürde yetişmiş, farklı yaşam biçimine sahip olan insanın ortak paydada buluşması ve aynı çatı altına girerek vermiş olduğu yaşam mücadelesi olarak tanımlayabiliriz (Özgüven, 2000: 52).

İKİNCİ BÖLÜM

İLGİLİ ALAN YAZIN

2.1. Çocukluk Yaşantıları

Çocukluk çağı; gelişim ve değişim açısından çok hızlı olduğu kritik bir evredir. İsmi çok duyulan ve sevilerek okunan 'Küçük Prenses' kitabının da yazarı olan Antoine de Saint Exupéry 'in yıllar önce söylediği "*Her yetişkin önce çocuktur... Ama pek azı bunu hatırlıyor*" sözü bizlere aslında her yetişkinin çocukluk dönemi geçirdiğini hatırlatır. "Bir insanı al. Onu çöz çöz, çocuk olsun." Sezai Karakoç'un dizesinde de çocukluğun önemini ifade eder.

Yetişkin insanların yaşamları boyunca sağlıklı bir hayat sürdürebilmeleri ve psikolojik açıdan gelişimleri için çocukluk yaşantılarının önemi çok büyüktür. Bu durumda ebeveynler bireylerin psikolojik ve sosyal gelişimi için belirleyici olan kişilerdir. Yetişkinlikten ayrılan ve ayrılması gereken çocukluğun 16. Yüzyılın ortalarında ortaya çıkan bir kavram olduğu ve 21. yüzyılın çocuk gelişimi ve çocuk kavramının değişimi konusunda zengin bir bilgi hazinesine sahip olabilmek için araştırmalar öncelikle büyük bir fayda sağlasa da güçlükleri de beraberinde getirmektedir. Günümüz dünyasında çocuğu ve çocukluğu tanımlamak daha önceki yüzyıllardan daha fazla karışık ve çok çeşitlilik barındırması gerekmektedir (Onur, 2007: 34). Bir çocuğun kalbinde işlenebilecek veya ezilebilecek bir saflık ve bütünlük vardır. Onlar için yaratılan ve yaşanılan çevre bu noktada büyük bir önem taşır (Polat, 2001: 14). Bireyin gelişim alanlarının büyük bir kısmının tamamlandığı çocukluk döneminde kazanılan davranışların önemli olduğu ve bu dönemin kişinin tüm yaşamını etkilediği bilinmektedir. Bu dönemin ebeveynlerin kendi çocukluğunda maruz kaldığı hal ve davranışlar, yetişkinliğinde karşılaştığı durumlara yaklaşımında belirleyici rol oynamaktadır (Deniz, 2019: 73). Çocukluk yaşantıları, ferdin yaşamını etkilediği gibi hatıralarında da yer edinmektedir. Bireyin çocukluğu hayatının gizli kutusudur diyebiliriz (Eryavuz, 2006: 7).

Bireyin yaşamında çocukluk dönemi yaşantıları oldukça önemlidir. Kişilik gelişiminin yaşamın ilk yıllarında temellendirildiği göz önünde bulundurulduğunda, çocukluk anılarının ne denli öneme sahip olduğu da anlaşılmaktadır. Bireyler anılarında, aile bireyleri ve yakın çevresiyle ilgili pek çok bilgi bulundurlar. İnsanların diğerleriyle olan ilk etkileşimleri hakkında bilgi sahibi olmak, onların şu anki davranışlarını

anlamak için çok önemli bir kaynaktır. Çocukluk, hayata hazırlık aşaması değil çocukluk hayatın ta kendisidir. Bir çocuk yaşamaya hazırlanmıyor çocuk zaten yaşıyordur (Ülker, 2016: 5-6). Çocuğun hem kendi hem de diğerlerinin varlığının farkında olması ve kendi yaşamının sorumluluğunu alması, çocuğun yaşamının anlamını ve örüntüsünü belirler. Ön yargısız olmak çocuklara has en güzel özelliktir. Sizi tüm masumiyetiyle dinler, anlamaya çalışır. Bireyin yetişkinlik döneminde istikrarlı bir ilişki kurma becerisi çok erken yaşta, bebeklik döneminde gelişir. Bakım veren ile kurulan olumlu temas, erişkinlikte sürdürülebilir bir ilişkinin temellerini oluşturur.

2.1.1. Çocukluk Dönemi Olumsuz Yaşantılar

Hayatımızın hangi döneminde olursak olalım, yaşımız kaç olursa olsun, ne işle meşgul olursak olalım çocukluğumuzun hep bizimle olduğunu öne sürebiliriz. Çocukluk yaşantılarımızı, anne-baba ayrılığı veya yokluğu, gelir düzeyi düşüklüğü, ebeveynlerin sosyo-kültürel düzeyi, ebeveynlerin yetiştiği ortam gibi birçok etkileyen faktör vardır. Olumsuz çocukluk çağı deneyimleri içerisinde yer alan aile içi şiddet, ihmal ve istismar; aynı zamanda çalışan çocuklar için önemli sorunlardandır (Sofuoğlu ve ark., 2014: 49). Bireyin çocukluk yıllarında ihmalkârlık, görmezden gelme, taciz, şiddet, istismar gibi olaylar bireyin hayatında olumsuz ve unutulmaz izler bırakabilir (Tezel, 2002: 95). Çocukların maruz kaldığı fiziksel ve psikolojik açıdan hatalı davranışlar, cinsel istismar, ilgisizlik ve ihmal, şiddetin her türlü, ticari olarak ve farklı biçimlerde sömürülme gibi olumsuz durumlar içerisinde yer almaktadır (UNICEF ve Uluslararası Çocuk Merkezi, 2016: 7-16). Çocukların kendilerini koruyamaması ve genellikle maruz kaldıkları bu tür olayları kimseye söylememesi veya söyleyememesi çocuk istismarlarına karşı daha etkili önlemler almak gerektiğini göstermektedir (Gökler, 2006:50). İhmal ve istismar arasındaki en önemli fark; ihmalin pasif, istismarın ise aktif olmasıdır. İstismarı çok fazla yaşayan çocukların, hem fiziksel açıdan hem de psikolojik açıdan bastırıldığı bilinmektedir. Bu sebeple kaynaklarda istismar ve ihmal; duygusal, fiziksel, cinsel biçimlerde ele alınmaktadır (Ünal, 2008: 11). Erken çocukluk döneminin istismarıyla ilgili ilk tıp tanımını, Fransız Adli Profesörü Ambres Tardieu, 1860 senesinde, dövülerek öldürülen 32 çocuğun otopsi sonuçlarının analizinde elde ettiği bilgileri toplayarak yapmıştır. İstismarın en acı ve çirkin olanı, aile içinde gerçekleşiyor olmasıdır. Çocukla bir kan bağı olan veya çocuğa bakan kişilerle çocuk arasındaki her cinsel yaklaşım, ailede cinsel istismardır. Bu

duruma da ensest ilişki denir. Yabancı bireylerin cinsel istismarlarından ise aile içinde yapılan cinsel istismar çocuğu daha fazla örseleyici ve can yakıcı olduğu bilinmektedir. İhmal, çocuğa veya bir başka insana karşı yapılan savsaklama, önem vermeme, ikinci plana atma durumudur (Gökler, 2006: 52). Fiziksel istismar olarak; yumruklama, dövülme, yanık, kemiklerde kırık, zehirlenme, morarma gösterilmektedir. Bilimsel araştırmalar son 20 yıldır çocuk ihmal ve istismarına ayrı bir önem vermektedir. Hane içinde çocuğa karşı uygulanan şiddete yönelik ülkemiz geneline temsil eden ulusal veri bulunmamaktadır. Mühim bir eksiklik olduğu bilinmesine rağmen, ülkemizde yürütülen çalışmalara bakılarak çocuk istismarı ve çocuğa kötü muamelenin yaygınlığına ilişkin verilere ulaşılabilmektedir. Türkiye’de 2008 senesinde yapılan aile içi şiddet ve çocuk istismarı araştırmasına göre, ebeveynleri tarafından çocuklar sırasıyla duygusal şiddet, fiziksel şiddet ve ihmale uğruyorlar. Annelerin anlattığı yaşanmışlıklara göre psikolojik ve fiziksel istismarı, ebeveynler arasında en çok anneler uygulamaktadır (T.C. Başbakanlık SHÇEK ve UNICEF, 2010: 27).

Araştırmalar, çocukluk döneminde istismar ve ihmale maruz kalmış bireylerin, yetişkin bir birey olduklarında ruh sağlığı açısından tehlike altında olduğunu; bu kişilerin asosyal davranışlar sergilediklerini (Efe, 2016: 23); majör depresif bozukluk (Bostancı ve diğ., 2006: 103), geleceğe dair ümitsizlik, olumsuz özsaygı ve benlik algısı düzeylerinin daha fazla olduğunu yetişkin olduklarında his ve düşüncelerini düzenlemede problem yaşadıklarını, saldırgan davranışlarını yakınlarına yönelttikleri (Heyman ve Slep, 2004: 867); yakın temasta ilişki kurmada sıkıntılar ve evlilik içi problemler yaşadıklarını (Efe, 2016: 16); terk etme veya edilme oranlarının fazla olduğunu (Colman ve Widom, 2004: 1139) göstermektedir.

2.1.2. Çocukluk Dönemi Gelişim Alanları

Çocuk, anne karnından başlayarak sürekli bir değişim ve gelişim içindedir. Gelişim döllemeden başlayıp ölüme kadar devam eden bir süreçtir. Gelişim alanları birbiri ile ilintilidir. Bir gelişim alanı diğer gelişim alanıyla bağlantılıdır, birbirinden bağımsız düşünülemez. Gelişim sürekli olmakla beraber herkeste aynı hızda seyretmez, aynı kişide bile her yaşta farklı düzeyde ilerleyebilir. İnsan gelişimin ilkeleri vardır. Gelişimi anlamak ve ona uygun yaşamak için bu ilkeler oldukça önemlidir. Gelişim kalıtsal ve çevre faktöründen etkilenir. Gelişimde bireysel farklılıklar, kritik dönemler ve belli bir sıra vardır. Bu sıra içten dışa, baştan ayağa, genelden özele doğru

izlenebilir. Gelişimde devamlılık esastır ve gelişim tüm alanlarıyla bir bütündür. Çevresel faktörler çocuğun yaşamında ve davranışlarında kalıcı izler bırakabilir. (Başaran, 2005: 31). Ebeveynler çocukları için gereken zemini hazırlayıp uygun ortam ve koşulları sağlamalıdır. Her çocuk birbirinden farklı olarak dünyaya gelse bile gelişim sürecinde benzer gelişim yolunu takip eder. Genellikle çocuk doğar, yerde sürünür, oturur, ayakta durmaya çalışır, yürümeye başlar ve hızlı adımlar atarak koşar. Aynı şeyi dil gelişimi için de söyleyebiliriz. Çocuk konuşmadan önce anlamsız sesler çıkarır sonra harfler, sözcükler derken konuşmayı öğrenir. Ancak çocuklarda gelişim seyri ve gelişim hızları birbirinden farklı olarak değişir. Gelişim baştan aşağı, beden iç kısımlarından dışa doğru ve genelden özele doğru gerçekleşir (Selçuk, 2004: 18-20). İnsanoğlu basit yaratılmış bir yaratık değildir, farklı gelişim alanlarına ve özelliklerine sahiptir. Daha iyi gözlemlenebilmesi ve farklı taraflarına ilham olabilmesi için gelişim uzmanları dediğimiz şahıslar, bireyleri psikomotor, zihinsel, sosyal, ahlaki, duygusal, dini gelişim gibi alanlara ayırmıştır. İnsanoğlunun farklı bir tarafını temsil eden bu gelişim alanları, birbirinden bağımsız süreçler olarak işlemez (Aydın, 2016: 33-34).

2.1.2.1. Bilişsel Gelişim

Biliş, bilginin kazanıldığı ve beceriyle kullanıldığı süreçleri ve yetileri ifade eder. Biliş genellikle zihinsel olarak düşünülmektedir. Yani, biliş aklın bir yansımasıdır. Doğrudan gözlenebilir özellikte değildir. Biliş, sadece bilinçli ve kasıtlı problem çözme becerilerini içermez, aynı zamanda günlük rutin görevlerde yer alan bilinç dışı ve kasıtlı olmayan süreçleri de içermektedir. Gördüğünü tanıyabilme, belleğinde tutabilme ve bunları adları ile sayma 36-72 aylık çocuklar için kolay bir alıştırma değildir. Ancak bu çalışmaların oyun yolu ile yapılması sayesinde, farkında olmadan çocuğa öğretilir (Sel, 2000: 14).

Piaget, bilişsel gelişimi dört ayrı dönemde incelemektedir:

Duyusal Motor Dönemi (0-2 yaş): Duyusal-motor adı verilen 0-2 yaş arasındaki dönem bebeğin kendini ve çevresini algılamaya başladığı dönemdir. Bebek bu zaman aralığında duymaya, hissetmeye ve çevresindeki unsurları öğrenmeye başlar. Bunları deneme yanılma yoluyla yapar. Çünkü gerçek bir “düşünce” henüz yoktur. Taklit yeteneği gelişmeye başlayan bebeğin dönemin sonunda bedenini kendi istek ve arzularına göre kazanım oluşturduğu görülür (Senemoğlu, 2005: 19).

İşlem Öncesi Dönem (2-7 yaş): Bu dönemde ağırlık ben merkezli bir düşünme yapısındadır. Tek görüş etrafında şekillendirdiği dünyasında farklı bakış açısına da sahip olabileceğini düşünmez. Kısacası korunum fikri gelişmeyen çocuğun, dönemin sonunda mantıklı düşünmeye yöneldiği ve somut işlemleri kullanmaya başladığı görülür (Erden & Akman, 2014: 22).

Somut İşlemler Dönemi (7-11 yaş): Zihinsel işlem (ekonomik durum, toplumsal hareketlilik, uluslararası ilişkiler gibi) yapma yeteneğinin henüz gelişmediği işlem öncesi düşünce ile mantık işletme yoluyla muhakeme yapabilen soyut düşünce arasında bir geçiş dönemi olarak kabul edilebilir (Erden & Akman, 2014: 23).

Soyut İşlemler Dönemi (11 ve Üzeri): Çocuklar soyut kavramları anlayarak etkili bir şekilde kullanabilirken, çeşitli idealler, fikirler, değerler ve inançları geliştirmeye başlayıp, toplumun yapısıyla, felsefesiyle, politikayla ilgilenirler (Erden & Akman, 2014: 23).

2.1.2.2. Psikomotor Gelişim

Bilinçli olarak becerilerin yapıma sürecidir. Motor kelimesi tek başına ele alındığında hareket anlamına gelir. Motor beceriler, ince ve kaba motor beceriler olarak ikiye ayrılabilir. İnce motor becerilere; çizme, yırtma, yapıştırma olarak örnek verilebilir. Kaba motor beceriler ise koşma, denge, zıplama, dönme olarak ifade edilebilir. Psikomotor yetenekler; kuvvet, denge, eşgüdüm (koordinasyon), dikkat, esneklik, tepki hızıdır (MEB, 2007).

Çocuğun el, kol ve ayaklarıyla tüm uzuvlarını kullanmada, hız kazanmasına, vücudundaki uzuvları arasında koordinasyon sağlanmasına ve onları kontrol altına almaya devimsel gelişim yani psikomotor gelişim denir. Bu gelişim alanı fiziksel gelişimle paralel olarak ilerlemelidir (Yeşilyaprak, 2006: 42).

2.1.2.3. Sosyal ve Duygusal Gelişim

Bebeklik döneminde bebeğin sosyal çevresini sadece ebeveynler oluştururken çocukluk döneminde ise ebeveynden bağımsızlaşarak uzaklaşan çocuk; park, kreş, anaokulu vb. yerlerde akranlarına daha sık rastladığından ötürü yarı özerkliğini ilan edip daha büyük bir sosyal ortama uyum sağlamaya çalışır. Bağımlılık faktörü, ebeveynden yaşıt akranlarına doğru yol alır. Çocuk park, kreş, anaokulu vb. yerlere giderek iletişim kurduklarından, sosyal aktiviteleri akraba ve komşu düzeyinde kalan

çocuklara nazaran daha iyi bir toplumsal intibak sağlamaktadır (Yavuzer, 2006: 143). Bebeklik ve çocukluk döneminin önemli ve dikkat çeken duygu da bağlanma duygusudur. Bağlanma, bebeğin doğumundan itibaren bakım veren kişi veya annesiyle kurulan bağ sonucunda fizyolojik ihtiyaçların karşılanması sonucu oluşur (Erikson, 2014: 11-23). Her olumsuz şeye kaş kaldırıp dudak büken ebeveyn çocuğa kendini çok tedirgin ve kaygılı hissettirebilir. Ebeveynin çokbilmiş ve kibirli halleri, eleştiren ve suçlayıcı tavırları, çocuğa kendini önemsiz, değersiz veya yetersiz hissettirebilir (Şendil, 2003: 176). Kontrol seviyesi yüksek olan ebeveynlerin takıntılı, çekingen, ürkek ve boyun eğen çocukları olmaktadır (Özgüven, 2001: 219). Şiddet gören, ceza alan çocuklar; davranışsal, duygusal ve öğrenme problemleri yaşıyor. İleride depresyon ve bağımlılık gibi sorunlar geliştirebiliyor. (Kutlu, Batmaz, Bozkurt, Gençtürk ve Gül, 2007: 22-29). Çocukları düzeltmekteki en doğru yol, yanlışların yakalanması değil doğrularının yakalanması ve desteklenmesidir. Bir anlamda çocuğun hata yapmasına izin verilmelidir. Hata yapabilen çocuk hatasını nasıl düzeltmesi gerektiğini de araştırıp kendi bulacaktır (Tuzcuoğlu, 2003: 78).

2.1.2.4. Dil Gelişimi

Birbirimizle olan iletişimimizin temel taşı dil oluşturur. Anlamak-anlaşılmak ve bilgilerimizi birbirimize aktarabilmemiz için dil sahip olduğumuz en değerli yetilerimizden biridir. Dil; aynı zamanda düşünmemiz, bir problemi muhakeme etmemiz ve anlamlandırmanın için zihnimizin en önemli araçlarından birisidir. Savunduğumuz ya da reddettiğimiz herhangi bir düşünceyi yazıya ya da sözcüklere döktüğümüzde elde ettiğimiz anlam, mantığın süzgecinden geçirilerek zihnimizin doğru bir senteze ulaşmasını sağlar. Antik Yunan'da filozofların diyalektik adı verilen yöntemle tartışarak yani sözcükleri kullanarak doğruya ya da mantığa uygun olana varmaya çalıştıkları bilinmektedir. Dolayısıyla dil, düşüncenin temel araçlarından biridir; dil düşüncelerimizin somut formülleridir (Aylaz, 2018: 20). Duygularını konuşarak ifade eden çocuk, saldırganlığa ve ağlamaya daha az meyyleder. Karşısındakini dinlemeyi ve ona saygı duymayı öğrenir. Kelime hazinesi gelişir ve dil gelişimi hızlanır (Eriş, 2019: 18).

2.2. Evlilik Yaşamı

Evlilik yaşamı, aşkın emekle harmanlandığı, aile olmanın mutluluğunu ve huzurunu hissetme dönemidir (Erişti, 2010: 14). İlişki sürerken beraberinde işbirliğini,

adanmışlığı, sadakati ve sevgi gibi birçok duyguları getirir. Kişisel becerilerin devreye girmesiyle özde hissedilen ham duyguların olgunlaşmasını ve gelişmesini sağlar. Birçok insan için romantik ilişkiler, yaşamın en anlamlı yönlerinden birini oluşturur ve güçlü bir tatmin kaynağıdır. İnsanların birbirine bağlanma ihtiyacı doğuştan gelir ancak sağlıklı, sevgi dolu ilişkiler kurma yeteneği sonradan öğrenilir. Evlilik yaşamı, iki yabancının farklı kültürler, değerler ve iki ayrı aile öyküsü ile başlayan bir serüvendir. Bir araya geldikleri kendilerini yeniden tanımladıkları bu özel ve karmaşık yapıda bireylerin birbirileri ile sorunsuz ve uyumlu paylaşımda bulunmaları beklenir. Çiftlerin kendi algıları, düşünceleri, değerleri, duyguları, özlemleri, çatışmaları içindeki buldukları durumları nasıl yorumladıkları ve çatışmanın sonuçlarını etkiler (Özer, 2016: 45). Evlilik yaşamı bir bakıma eğlenceli bir ev arkadaşlığı denilebilir. Nietzsche'nin de dediği gibi *'Evlilikler aşkın bitmesinden değil arkadaşlığın olmamasından biter.'*

2.2.1. Evlilik Kavramının Tanımı

Evlilikte temel olan adım bireylerin karşı cinsin psikolojik ihtiyaç ve beklentilerini tanımaktır. Evlilikte eşler kendilerinin egosunu yarıştırma durumuna girmemelidir ve değişen dünyada değişime açık olmalıdır (Tarhan, 2012: 63). Eşler birbirinin ruh ikizi, aynısı olması bütün sorunları hallediyor olacağını göstermez. Bireyin kendi zayıf noktaları çiftleri birleştiren en güçlü nokta olabilir. Karşı tarafın farklı yönlerini kabul edip eleştirmeden tamamlayabilmek son derece önemlidir. Eşler birbirinin hayatlarına köstek değil destek olmak için olmalıdır (Yavuzer, 2009: 54). Evlilik, eşlerin birbirine yaşam boyu beraber olma sözü vererek ortak bir yola başvurdukları bir süreçtir. Bu süreçte kadın ve erkeğin geleceğe dair farklı gayeleri olabilmektedir (Özüğurlu, 2013: 71). Eş seçimi psikolojik, sosyal faktörlerden etkilenmektedir. Bunlar din, dil, mezhep, ırk, etnik köken şeklinde açıklanabilir. Bunun yanı sıra benzerlik zıtlıklar eş seçiminde etkili olurken Maslow'un da kendi teorisinde belirttiği gibi ihtiyaçların da belirleyici olduğu söylenebilir (Tarhan, 2012: 25).

Evliliğin ilk yıllarında birbirlerine hoşgörü ile yaklaşan bireyler, evliliğin ilerleyen dönemlerinde karşı cinsin hatalarını görmeye başlar ve eşini inciteceklerini düşünerek söylemekten çekinirler. Dolayısıyla zamanla bu hatalar birikip patlama durumuna gelebilir. Şiddetli tartışmalar yaşanabilir. Barışmak için eşler kendilerinden ödün verebilirler. Bu ödün verme durumu gelecekte daha büyük sıkıntılara yol açabilir. İlişkilerinde açık açık tartışmayan çiftler düşüncelerini objektif biçimde

anlatamadıkları için birbirlerinden uzaklaşabilirler. Ortak noktalar giderek azaltıldığında ilişkiler mecburi birlikteliğe dönüşür. (Boran, 2003: 69). Toplumsal cinsiyet rollerine göre kadının ilişkide ilk dikkat ettiği paylaşmak ve samimi yakınlık hissetmesi iken erkek ise becerikli ve güçlü olduğunu hissetmesidir. Genellikle erkekler ilişkide tatmin ve doyumunu başarıda ve sonuçta alırken kadınlar değer görme ve önemsemede yaşarlar (Yalom, 2002: 12). Çoğunlukla kadın kendini kötü hissettiğinde, morali bozuk olduğunda hislerini ağlayarak dışa vururken, erkek ise kızgınlık şeklinde yansıtır (Tarhan, 2019: 23). Evlilik ile birlikte gelen evli olma haliyle bazı ailelerde ‘azalan aşk-sevgi’ çocukların gelişimi üzerinde olumsuz etkilere yol açmaktadır. Sanılan şöyledir ki artık anne-baba olduk ve tüm sevgimizi çocuğumuza vermeliyiz. Yine sanılan odur ki; çocuk bir dünya, ebeveynler ise o dünyanın uydusudur. Aksine her çocuk birbirini seven anne-baba görmek ister. Ayrıca erkek ve kadın arasındaki aşkın, sevginin, duygunun ne olduğunu anne-babasından öğrenen çocuk; gelecekteki ilişkilerinde daha sağlam adımlar atar. Çünkü aklının bir yerinde çocukluk yıllarında anne babasının birbirlerine ilgi, şefkat ve hoşgörü ile yaklaştığını gören çocuk ona göre eş seçimi yapar (Özgüven, 2000: 50).

İlişkilerinde açık tartışamayan çiftler düşüncelerini objektif biçimde anlatamadıkları için birbirlerinden uzaklaşabilirler. Ortak noktalar giderek azaltıldığında ilişkiler mecburi birlikteliğe dönüşür. Bireyler yetişkinlikte sadece ebeveynlerinin ilişki biçimini yaşamakla kalmaz, onların problem olarak nitelendirdikleri alanları da kendi ilişkisinde problem olarak görür ve üstelik onların stilleriyle çözmeye çalışır. Dolayısıyla ebeveynlerin ilişkileri hangi hususta girdaba girdiyse kendi ilişkilerinin de o hususta girdaba girebilme ihtimali yüksektir. Kişi evlendiği halde bekârlığını sürdürmeye çalışırsa evlilik olgusunu anlamamış demektir. Evlilik, güç savaşı değil, güç birliğidir. Araştırmalara göre evlilikte iki tarafın da kendine ait özel alanları olmalı ve eşler bu saygı duymalıdır. Ancak bu demek değildir ki herkes kafasına göre takılacak, bu durum birey olmanın koşuludur (Daş, 2019: 42).

2.2.2. Evlilik Nedenleri ve Beklentileri

Evlilik nedenleri genellikle, hayat arkadaşı isteme, ortak çocuk sahibi olma, mutlu bir yaşam, yaşamı paylaşma isteği, aile olup yuva kurma isteği olabilir (Yavuzer, 2009: 32). Birbirlerinden bağımsız program yapan, iki farklı insanın aynı çatı altına girip ortak paydada buluşmalarının altında olan esas hususlardan biri de evlat sahibi olma istekleridir (Kalkan, 2002: 19). Çiftlerin beraberliklerini evliliğe dönüştürmeye iten

sebepler geniş bir alanda incelemek önemlidir. Yalnızca toplum baskısının etkisi ile evlenilebileceği düşüncesi oldukça eksik bir ifade olacaktır. Bununla beraber çiftlerin evlilik sürecine girecekleri andan itibaren birçok hususta karar almaları gerekmektedir. Ne zaman ve nasıl evlenecekleri, ev içindeki diğer sorumlulukların iş bölümü ile paylaşımı, ebeveyn olmaya hazır olup olmadıkları, olmaya karar vermişlerse kaç çocuk olacağı ve eşlerin evlilik öncesi ve evlilik sürecinde yaşadıkları birtakım yaşantılar ve olaylar, eşlerin karşılaştıkları durumlara karşı verdikleri tepkiler, yaklaşımlar, çocuk yetiştirme süreçleri üzerinde etkili olabilmektedir. Aile olmayı seçerek hayatlarını birleştiren çiftler bir de ebeveyn olmaya karar vererek evlilik yaşamlarını farklı bir yol güzergâhında devam ettirme kararı da almaktadırlar. Bu süreçte yaşamlarında ciddi bir dönüm noktası yaşadıkları gözlemlenmiştir (Canel, 2012: 38).

Evlilik başka kültür veya coğrafyada yetişen ve farklı mizaç özellikleri olan iki kişinin oluşturduğu önemli bir yapıdır. Evlilik denen bu kurumun nasıl sağlıklı temellere dayandığı veya dayanacağı o iki kişinin yanı sıra, geniş ailelerini ve dünyaya getirdikleri veya getirecekleri çocuklarında yaşamını etkiler. Bu etki aynı zamanda toplumu da kapsar (Yılmaz, 2001: 49-58). Evlenme yaşı ile beraber ebeveyn olma yaşı da oldukça önem kazanmaktadır. Evlilik kurumunu oluşturduktan sonra beraberinde gelen belli yükümlülükleri karşılayabilecek olgunluğun yanı sıra, ebeveyn olmak ve bebekle ilgilenmek, bakım vermek için çocuğun hem bedensel gelişim, hem de sosyal ve psikolojik gelişimi açısından önemlidir (Yalom, 2002: 18). Bu evlilik kararı insan yavrusunun yaşamının doğumdan sonraki ikinci bir yaşam döneminin başlangıcıdır. İsmi evlilik olan bu yeni süreç, erkek ve kadın için önemli, ailenin de başlangıcı kabul edilen kişisel, hukuksal ve sosyolojik bir olaydır (Özgüven, 2000: 24). Bu yönüyle de evlilik aileyi var eden birinci en önemli adımdır. Aynı zamanda toplumsal ilişkileri belli standartlar içine yerleştiren imzalı bir sözleşmedir (Baltacı, 2010: 9). Dolayısıyla “evlilik, uzun soluklu ve meşakkatli yürünecek bir yol, hükümetin hukuki açıdan yaşanması mahsuru olunmayan bir ilişkidir (Özgüven, 2000: 68).

Çiftler evliliğinde süreç içerisinde eksilen, hafifleyen, güçlendirilmesi, onarılması, revize edilmesi gereken yanları mevcuttur (Özügürlü, 2001: 201). Evlenen iki farklı bireyin önceki yaşantılarından edindiği tecrübelerle dayanarak yeni bir olgu yarattıkları bütün davranış biçimleri ve alışkanlıklar evlilik kurumu içerisinde bazı sıkıntıların oluşmasına neden olabilmektedir (Yılmaz, 2009: 2). Evliliklerde hep mutlu olunacak

diye bir algı vardır. Bunun kırılması birey ve devamında toplumun elindedir. Evlilikler 4 ayrı mevsim gibi yazı, kışı ve baharı bünyesinde barındırabilir. Evlilikte inişler çıkışlar olacak tek mevsimle yaşamının mümkün olmadığı kabul edilmelidir (Sezen, 2005: 185-194). Evliliğin ilk zamanlarında bireylerin öncelikli görevi, birbirlerini mutlu edecek, anlayış ve saygı gösterecek birlikte yaşam tarzını inşa etmek ve tatmin edici cinsel birliktelik yapılarını bulmaktır. Bir de bunların dışında hayata dair ortak konuda birlikte karar almayı, kararı yerine getirilme, meydana gelebilecek sıkıntıları el ele vererek uzlaşmayı sağlamak, aile kurumuna dair sorumlulukların yardımlaşma ve dayanışma çerçevesinde yerine getirilmesidir (Durmuş, 2007: 26). Evliliğin ilk dönemlerinde karşılıklı beklenti ve isteklerin karşılanmaması sebebiyle farklı uzlaşmazlıklar ve hüsrana yaşanabilmektedir. (Onur, 1997: 123-128). Evlilik kurumunun boşanma ile son bulması farklı kişisel, kültürel, ekonomik ve toplumsal nedenlere bağlı olarak meydana gelmektedir. Bunun ana sebepleri ise eşlerin evlilik ile birlikte üstlendikleri rollere uyum sağlayamamaları, ilişkilerinde psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve cinsel denge kuramamaları, kullandıkları iletişim biçimlerinin problem ve uyumsuzlukları tetikleyici nitelikte olmasıdır (Kalkan, 2002: 34). Toplumsal yapının temelini oluşturan ailenin varlığı, çiftlerin bu uzun soluklu yolculukta doyum aldıkları ve birbirleri ile uyum içinde yaşamalarını sağladıkları bir ilişki yaratabilmelerinde yatmaktadır (Aydemir Sevim, 1999: 19). Evlilikte önemli husus; çiftlerin birbirlerinin biyolojik, sosyal ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılaması ve birlikteliklerini aynı paralel çizgi içinde yürütebilmesidir. Eşlerin beraberliğini sağlayan etmenler ile evlilik uyumunu sağlayan etmenlerin aynı olduğu savunulmaktadır (Polat, 2006: 2-40).

Özgüven (2001: 88-94), karı koca arasındaki uyumu, anlayışı ve ilişkilerinde mutluluklarını sürekli hale getirmelerinin bazı temel ilkelerde anlaşmalarına bağlı olduğunu belirtmiştir. Bu temel ilkeleri de şu şekilde sıralamıştır: Eşlerin evlilikte birbirlerine karşı saygı, sevgi, hoşgörü ile ilişkilerindeki kişisel görev ve sorumlulukları üstlenerek, birlikte hayatı idame ettirebilmek için arzu duymaları, bunu en iyi şekilde gerçekleştirmek için çaba göstermeleri bunların dışında huzurlu ve mutlu bir evlilik ve devamında yaşam için eşlerin ilişkilerinde objektif olmaları, hislerini paylaşmaları, karşı tarafın duygularını anlamaya gayret etmeli, rahatsız oldukları durumları dürüstçe ortaya çıkarıp tartışmamaları, ilgi ve şefkatlerini göstermede cömert olmaları, hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları durumları gönül rahatlığıyla

eşlerine ifade etmeleri, tercih ve seçimlerini paylaşmaları, birbirlerinin anne babalarına hürmette kusur etmemeleri, cinsel hayatlarını renkli ve canlı tutmaları, dışarıdaki sosyal ilişkilere gereken özen ve önemi vermeleri, hayalperest değil realist olmaları ve bir aile olduklarının farkında olmaları gerektiğini açıklamıştır.

Alain de Botton der ki: ‘‘Uyum, aşkın başarısıdır ön koşulu değil.’’ onun için aşkta ve evlilikte uyum çok önemlidir. Eşler, fikir ayrılığı yaşadığı dönemlerde birbirlerine daha çok saygılı ve anlayışla yaklaşmalıdır. Eşlerin yaşam tarzı, ruh hali ve dünya görüşü gibi farklılık gösteren durumlar evliliğin temel dinamiklerindedir (Sungur, 2017: 91).

2.2.3. Evlilik Biçimleri

Evlilik süreci insan hayatının yarıdan fazlasını kapsayabileceği için karar verebilme durumu oldukça kritik aynı zamanda da karmaşık ve zor bir zaman dilimidir. Bu eş seçimiyle beraber insan bundan sonraki hayatını kiminle paylaşacağı, kiminle el ele yürüyeceği, gelişip ve değişebileceğine, ne boyutta bir yaşam süreceğine ve çok daha önemli olan konu kimden çocuk sahibi olup, kiminle beraber çocuk büyüteceğini seçmiş olur. Birey kendine hayat arkadaşı seçerken aynı zamanda çocuklarının anne babasını seçmektedir. Bu bağlamda bir hayat arkadaşı 'eş' kelimesinden daha derin anlamlar yatmaktadır (Özer, 2016: 42). Birey eşini seçerken toplumsal yaşayıştan, sosyal faktörlerden etkilenmektedir. Bunlar dil, mezhep, inanç, etnik köken gibi açıklanabilir (Yıldırım, 2007: 15-30). Bunun yanı sıra benzerlik ve zıtlıklar etkili olurken öncelikle kişinin kendini çok iyi bir derece tanıyor olması çok önem arz eder. Kişi, kendine kendiyile ilgili sorular sorarak düşünülmüş ve net cevaplar verebilmelidir. Soruların bazılarını şöyle sıralayabiliriz: ‘‘Yaşamında neler yapmak istiyorum? Neler beni mutlu ediyor? Önceliğim olan şeyler neler, güçlü ve zayıf noktalarım neler, nelerden hoşlanmıyorum, hangi tür özelliğe sahip insanlarla anlaşıyorum veya anlaşamıyorum’’ gibi soruların cevaplarını doğru değerlendirmek eş seçimindeki kararda oldukça önemlidir (Warren, N.C. 1999: 14). Evlilikte tahmin edilemeyecek kadar güzel anlar yaşandığı gibi, hesap edilmeyen sorunlar da yaşanabilir (Sungur, 2017: 31). Buna göre evlenecek kişinin kendini iyi tanıması, hayattan ve ilişkiden ne beklediği, hayattaki önceliklerinin ne olduğunu tespit ederek karşısındaki kişinin de özelliklerine göre seçim yapmalıdır (Bacanlı, 2001: 7-16).

Aile içindeki ebeveyn-çocuk ilişkisini etkileyenler arasında, ebeveynlerin büyüdüğü yer, ebeveynlerin eğitimi, çocukların doğum sırası, cinsiyeti, kardeş sayısı, ailenin sosyokültürel ekonomik durumu vardır. Anne-baba ayrılığı veya yokluğu, gelir düzeyi düşüklüğü, ebeveynlerin sosyo-kültürel düzeyi, ebeveynlerin yetiştiği ortam gibi birçok etkileyen faktör vardır. Birey kendini mutlu edemezse, mutlu etmenin yollarını bilemiyorsa ne eşini ne de çocuklarını mutlu edebilir. Böylelikle aile ortamında huzur içinde yaşamak güç duruma gelir. İnsan biricik bir varlık olduğu için, her çiftin ilişkisi kendi içinde değerlendirilmeli, ilişkinin dinamikleri ortaya çıkarılmalı ve iletişimi sağlıklı hale getirmek için beklentiler karşılıklı olarak değerlendirilmelidir (Senemoğlu, 2012: 29). Çiftlerin evlenmeden önce farklı olan yaşam tarzlarının zamanla birbirininkine benzediği görülmüştür. Çünkü zaman içerisinde ortak paydada buluşan çiftler ortak etkinliklere katılım gösterir. Birbirlerinin huy ve mizaçlarını öğrendikçe verdikleri tepkiler de benzer olur. Bireyler eşleriyle dertlerini sevinçlerini paylaşabilmek, zor zamanlarda yanında olacağını bilmek, fikir ve olaylara karşı bakış açısına güvendiği ve saygı duyduğu birini ister (Yıldırım, 2007: 15-30).

2.3. Aile Uyumu

2.3.1. Aile Kavramının Tanımı

Bireyin gelişiminde ebeveyn tutumları ayrı bir öneme sahiptir. Bilişsel gelişimin 2/3'ünün, ruh sağlığı gelişimin 4/5'inin tamamlandığı ve karakterin temellerinin ilk 0-5 sene içinde şekillendiği baz alındığında ebeveyn tutumlarının önemi daha iyi anlaşılmaktadır (Koç, 2003: 221). Aile kavramının tanımı ve neyi ifade ettiği ile ilgili hususunda kültürden kültüre, toplumdan topluma değişen görüşler vardır (Özabacı ve Erkan, 2014: 1). Toplumun temel yapı taşlarını oluşturan aile, insanlık tarihinin başlamasıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Toplumun süreklilik göstermesinde de önemli rol ve görevler üstlenmiş, ulusal ve uluslararası kanun ve yasalarla korunan evrensel bir sosyal kurumdur. Bu tanımlamalar kapsamında aileyi, farklı sosyal-kültürel yapılardan gelen, ayrı mizaç ve karakter özelliklerine sahip iki farklı kişi arasında evlilik ilişkisine dayanarak oluşan, bu ilişkinin getirisinde kendine özgü iletişim şekilleri, sorun çözme stilleri, kuralları olan en küçük sosyal bir olgu olarak kabul edilebilir (1949 tarih ve 205 sayılı Türk Medeni Kanununun 7. Fıkrası).

Aile, çocuğun en yakın çevresidir. Tüm gelişim alanlarını uyarır. Sosyal beceriler için deneyim olanak sağlar. Aile üyeleri rol model olur. Ebeveynler isteyerek veya

istemeyerek çocuklarına doğumdan itibaren nasıl düşünmeleri, algılamaları ve davranmaları gerektiğini çocuklarının yanında sergiledikleri hal ve tavırlarıyla aktarırlar (Alisinanoğlu, 2003: 97-107). Ebeveynlerin çocuklarına karşı sergilediği tavırlar çocukların ileriki dönemlerde uyumlu veya hırçın, içe dönük veya sosyal, bağımlı veya bağımsız olmaları gibi karakterlerine katkıda bulunur (Özgüven, 2001: 209). Araştırmalara göre, ailenin ilk çocuğu ile son çocuğuna karşı ebeveynlerin tutumları arasında farklılık söz konusudur (Ekşi, 1990: 102).

Aile, toplum içinde var olan düzeni ve kuralı sağladığından önemli bir olgudur. Toplumun yeni baştan doğmasında, üretmesinde etkin rol oynayan önemli öğedir. Bundan dolayı toplum var olan çizgisini ve istikrarını üretebilir. Örneğin, bireylerin biyolojik, cinsel, ekonomik, kültürel ve psikolojik gereksinimlerini giderme, topluma ayak uydurma ve katılımlarını sağlama ile tanımlanır (Gülerce, 2007: 13). Genellikle kız çocukları babaya daha hayranlık ve ilgi duyar, erkek çocukları ise annelerine hayranlık ve ilgi duymaları hasebiyle erkekler babalarını, kızlar annelerini taklit ederler. İlk büyüme ve gelişim döneminde çocuk tarafından rol model alınan ebeveynin etkisi büyüktür. Özellikle okul öncesi döneme denk gelen çocuk ailesinin yansımadır (Yavuzer, 2006: 41).

Gür ve Kurt (2011) ailenin temel işlevlerini toplum tarafından benimsenen şu 5 başlık etrafında düzenlemişlerdir:

1. Aile içi dinamiklerini koruyan, kuşak veya neslin sürekliliğini sağlayan üreme görevi.
2. Ailede olan bireylerin her anlamda parasal ihtiyaçlarını gideren finansal görev.
3. Ailede olan bireylerin her anlamda karşılaşılabilecek sorun ve zararlardan koruma görevi.
4. Ailedeki duygu durum dengesinin geliştirilmesine olanak sağlanan psikolojik görev.
5. Ailede olan bireylerin gelişimi ve yetiştirilmesi için sağlanan eğitim görevi.

2.3.2. Aile Toplum Kültür İlişkisi

Mutlu çocuk, mutlu birey, mutlu aile ve sonunda mutlu toplum olur. Bu yapıların hepsi birbirini ile zincirleme bağlıdır. Aslında domino taşı gibi düşünürsek biri çatlasa veya yıkılsa diğerlerini de bozar. Çocuğun ilk sosyalleştiği, hayatı öğrendiği yer anne babanın yanı ve aile ortamıdır (Dönmezer, 1999: 25). Aile içindeki ebeveyn-çocuk

ilişkinin etkileyenleri arasında, ebeveynlerin büyüdüğü yer, ebeveynlerin eğitimi, çocukların doğum sırası, cinsiyeti, kardeş sayısı, ailenin sosyokültürel ekonomik durumu vardır (Senemoğlu, 2012: 85). Ebeveyn tutumlarında bireyin kendi çocukluğundaki algıladığı ebeveyn tutumlarına dayandığını görüyoruz. Ebeveynlerin büyüdüğü aile ortamı ileride kuracağı kendi ailesinin temel yapıtaşlarını oluşturabilir (Nazlı, 2011: 58).

Sağlıklı aile iletişimlerinin sağlıklı zihin yapımı ve sağlıklı yaşayış biçiminden geçtiğini söyleyen araştırmalar; çocuğun aile fertleriyle olan iletişimlerini toplumdaki diğer insanlara yansıdığını göstermektedir. Aynı zamanda objelere ve tüm dış dünyaya karşı sergilediği tavırların, içselleştirdiği davranış ve tutumların temelini oluşturduğu belirtilmiştir. Huzursuz ve gergin aile ortamının çocuğu negatif yönde etkilediği ileriki dönemlerde psikopatolojik yatkınlığa yol açtığını göstermektedir (Dirik, Karancı ve Yorulmaz, 2004: 4). Aynı zamanda birçok farkıyla aile, dünyanın ve toplumun bir minyatür halidir. Aile içindeki ilişki ve rollerin temelini oluşturan bağımsızlık hissi, güç, iletişim kabiliyetleri, sadakat ve bağlılık gibi noktalar dünyadaki yaşam biçimimizin de temelini oluşturmaktadır. Yaşadığımız hayatı sorgulamak ve anlamak amacıyla aile kavramını analiz etmek, toplum refahının yüksek seviyelere ulaştırmak için de aile üzerinde çalışmak gerekmektedir (Satır, 2001: 2). Aile temelini dinamiklerini oluşturan hususlar zaman içerisinde hem yıkıcı hem de yapıcı gelişmeler ve değişimler olmaktadır (Giddens, 2000: 148-151). Çocuklar dünyaya geldiklerinde iyi veya kötü bir karaktere sahip değildirler. İçine doğdukları dünyanın, çevrenin değer yargıları, olguları gibi özelliklerini zaman içerisinde öğrenirler (Deniz, 2017: 63). Çocuklar ebeveynlerinin yansımasını yapmakta çok yeteneklidir. Ebeveyn öfkeli ise çocuk tepkisel, neşeli ise çocuk mutlu olur. Duygu bulaşması diye adlandırılan bu süreçte ebeveynlerinin duygularını okuyarak davranışlarını taklit eder. Ebeveyn ve çocuk arasında gizli bir duygusal mesajları ileten bir köprü vardır. Ebeveyn çoğunlukla öfkeli, bezgin ve tahammülsüz gibi hissediyor ve davranıyorsa muhtemelen çocuğuna da bu negatif duyguları bulaştıracaktır. Ancak enerjisi yüksek, neşeli, güler yüzlü, sabırlı olan ebeveyn farkında olmadan çocuğuna sükûnet ve sebat aşılar. Aile üyeleri birbirlerine duygu bulaştırır (Gültekin, 2006: 24).

Çocuk ebeveynlerinin sorunlarını, problemlerle başa çıkma veya çıkamama yollarını, streslerini gözler ve neticesinde bu iki kişilik ilişkiyi inceleyerek kendi ilişki modelini oluşturur. Böylece çocuk büyüdüğünde sadece anne babasının ilişki stilini yeniden

yaşamakla kalmaz, ebeveynlerinin sorun yaşadığı alanlarda da sorun yaşar. Ebeveynlerini model olma boyutunda anne eğer hakarete veya şiddete maruz kalıyorsa ‘annem de böyleydi bu normal’ diye oluşan düşünce kalıbını çocukluk döneminde zihne yerleşmiş olacaktır. Aynı şekilde erkek çocuğu için de geçerlidir. O da ‘babam annemi dövüyor, hakaret ediyordu benim de yapmam lazım’ diyerek ilerideki eşine bu tarzda yaklaşacaktır (Polat, 2001: 74).

2.4. Ebeveyn Tutumları

Ebeveyn tutumları toplumlar veya ülkeler arasında değişiklikler gözlemlenmiş olsa bile aynı kültürdeki farklı ailelerde de değişiklikler göstermektedir. Hayatta zor olan rollerden biri de ebeveynliktir. Çünkü ebeveyn olan kişi öğrenecek ve öğretecek, izleyecek ve izlenecek, rehberlik edecek ve yönlendirme yapacak kişidir (Şendil, 2003: 27). Ebeveyn tutumları ile ilgili araştırmacılar tarafından yapılan gruplandırmalar da farklılık gösterebilmektedir. Yavuzer (2006); aşırı koruma, hoşgörülü olma, reddetme, kabul etme, otorite kurma, çocuklara uyma ve çocuk ayırma olarak; Yörükoğlu (2000); baskıcı tutum, serbest tutum, istikrarsız tutum ve demokratik tutum olarak gruplandırılmıştır. Bu araştırmalar çerçevesinde ebeveyn tutumları; baskıcı otoriter, aşırı koruyucu, izin verici, tutarsız, demokratik, reddedici başlıkları altında incelenebilir. Ebeveynler çocuğu mükemmel yapmak değil de çocuğuyla olan ilişkiyi mükemmel yapmaya çalışmalıdır (Mermer, 2019: 16). Bu durumda çocuklar konulan sınırları zorlamaya uğraşabilir. Ebeveynin zayıf noktalarını kullanabilir. Ebeveynler bunu bilerek çocuğunun yararını düşünmelidir (Kaya, 2018: 28). Ebeveynler, çocuk yetiştirirken erkek çocuğuna ütü yapmayı, düğme dikmeyi, yumurta pişirmeyi öğretirken kız çocuğuna da araba kullanmayı, kontrol kalemi kullanmayı, ampul değiştirmeyi öğretmesi cinsiyetçiliğe dair değil insanın kendi ayakları üstünde durmasına dair görevler olduğunu bilmesi ve öğrenmesi sağlamalıdır. Yardım etmek, faydalı olmak insanoğlunun fitratında olan bir ahlaki değer olgusudur. Çocuğa yardım etmek maksatlı dışarıdan ödül unsuru verilirse bu ahlaki değer yargısı içselleşemez. Ödül mekanik işlerde performansı artırır. Muhakeme gerektiren işlerde arttırmaz. Ebeveyn, çocuğuna ödül vereceğini söylediği an aslında gizliden gizliye ceza vermiş olur. Çünkü çocuk ödüle ulaşamazsa cezalandırılmış gibi düşünür. Etkisi daha fazla hasar veriyor. İşi yapamadığını, ödülü alamadığını, ailesini hayal kırıklığına uğrattığını düşünüp üzülür (Bolat, 2017: 32). Ebeveynlerden biri umursamaz, oyalayan, erteleyen diğeri ise sabırlı, şefkatli, ilgili olursa çocuk davranış ve duygu

durum bozukluğu yaşayabilir. Ebeveynine bağlı sürekli yapışık olan eteğinden ayrılmayan, yabancı bireyin varlığını reddeden, etrafına ve oyuncaklarına çok ilgi gösteren, anne odadan ayrıldığı zaman sürekli ağlama, kaygı ve gerilim gösteren çocuklar anneyle tekrar bir araya geldiklerinde ağlayarak kucağa alınmak isterler; yatıştırılmak için kucaklarında da anneden ayrılmak için ısrar ederler. Anne ile temasa direnirler; bırakıldıkları zaman da karşı çıkarlar. Annenin kendisini odada bırakıp ayrılmamasından dolayı fkelidirler ve annenin sakinleştirme çabalarına direnirler. Bu tarz bir bağlanma anksiyete bozuklukları ve depresyonla sonuçlanabilir (Yörükoğlu, 2004: 53).

ocuk yetiştirmede ebeveyn tutumlarında yapılan hataların başında kardeşler arasında yapılan her türlü ayrımcılık gelir. ‘Sen büyüksün. Kardeşin daha ufak, bisiklete ilk o binsin’ tarzında bir cümle kardeşlerin kendi aralarında oluşan sorunu zebilmelerini engeller. Oysaki bu durum çocuklar için problem çözme becerilerinin geliştirebileceğinden sorunu kendilerinin çözmeleri doğru bir yöntem olabilir. Yetişkin bir birey olduklarında da sosyal yaşamda olan sıkıntılarda ustaca başa çıkabilirler. Bir diğer hata ise ebeveynin verdiği kararın arkasında durmamasıdır (Yörükoğlu, 2004: 55). Çocuklar dünyaya geldikleri andan itibaren ebeveynlerine güvenmek ister. Eğer onlar adına verilen kararda veya isteklerde tereddtlyse, telaşlıysak onlar da öyle olacaktır. Ebeveynler çocuklarıyla her daim net ve kesin konuşmalıdır. Ebeveynlerin söyledikleri ve yaptıkları arasında çelişki olmamalıdır. Verdikleri kararda istikrarını korumaları içinde biri en küçük olumsuzlukta bağırıp çağıran biri yapılan ne olursa olsun sabırlı ve soğukkanlı davranan olduğunda çocukta anlam kargaşası yaşanır. Aynı anne babadan olan kardeşler arasında mizaç bakımından birçok farklılık olduğu gözlemlenmiştir (Turnbull, 2001: 244).

2.4.1. Aşırı Koruyucu

Koruyucu ebeveyn sürekli olarak çocuğunun üstüne titrer ve gerekli olmayan hallerde bile onları korumaya çalışır. Kendi başına karar verirken kararsızlık durumunda kalan çocukların, ebeveynlerine danışmadan faaliyete geçmeyen, olmasını istediği şeyleri gözyaşı dökerek benim dediğim olana kadar bu hali devam ettireceğim anlayışına sahip bireyler yetişmektedir. Ebeveynlerin bu tutumları bazen memnuniyetsiz, hırçın, dediğim dedik, ürkek karakterde olmasına yol açabilirler (Ekşi, 1990: 47). Bu tutumla yetişmiş çocuklar girişimcilikten uzak ve karar alma mekanizmaları zayıf olduğundan

aldığı kararı uygulamakta güçlük çekerler. Bu bağlamda bu çocuklar akranlarına göre daha hareketsiz, daha az aktif, kas becerileri zayıf, sosyal yönden pasif bireylerdir (Kulaksızoğlu, 2011; Yavuzer, 2006). Aşırı korumacı aile, çocuğun hata yapmasına, deneyimleyerek öğrenmesine, duygusal olgunluk kazanmasına, sorumluluk bilinci edilebilmesine engel olur. Örneğin; çocuklar ağladığında susturulması değil kendini kontrol etmeyi duygularını düzenlemeyi öğrenmelidir (Navaro, 1989:123). Çocuklarda iç kontrol ve odaklılık hem başarıyı hem de mutluluğu olumlu etkiliyor. Özdenetimi düşük olanlar başkalarıyla tartışırken kendi düşüncelerini bekletemez ve dürtüsel davranır (Altinköprü, 2018: 56). Çocuk erkil ailede, çocuğun her isteği yerine getirilir. Bağımlı, tek başına yetersiz, umutsuz çocuklar haline gelirler. Ailenin olmadığı yerlerde yaşam kurmada, tek başına yaşama ve başarı sağlamak da zorluk yaşar (Yavuzer, 1996: 74).

Aşırı koruyucu ebeveynler devamlı olarak çocuklarının başarı performansını yargılıyor ve sonra da yeterince iyi olup olmadığını ölçüyor. ‘Neden böyle davranıyor, neden böyle konuşuyor, neden böyle...’ diyerek sürekli çocuğun her davranışını söylemini sorgulayan ebeveyn tutumudur (Alisinanoğlu, 2003: 97-107). Özgüveni zedelenen çocuklar, içe kapanık ve hayata dair kaygılıdır. Bir işi başarmak, üstesinden gelmek, bir sorun karşısında çözüm üretme konusunda kendilerine güvenleri düşüktür. Bir başkasının dürtüsünü, desteğini veya onayını bekler. Alıngandır ve çok çabuk küsme eğilimi vardır. Yetişkin olduğunda depresyona olmaya daha meyillidir (Gürses ve Kılavuz, 2011: 33-61). Utangaçlığından, düşüncelerini açıkça dile getiremiyor ve haklarının ezilmesine izin veriyorsa, olumlu veya olumsuz her davranışını uç noktalarda yapıyorsa dikkat ve ilgi çekmeye çalışıyor olabilir (Yavuzer, 2006: 63).

2.4.2. Demokratik

Demokratik anne babalar çocuklarıyla iletişimlerinde hümanist ve empati düşünüşle irtibat halindedirler. Objektif tutum ve saydam davranışlar sergilerler. Bu durumun sonucunda problem söz konusu olursa sağlıklı bir iletişimle çözülebilmektedir. Ailede paylaşımcı ve samimi bir zemin sağlanmış olur. Üleştirme ve yardımlaşmayla kurallar aile fertlerinin uyabileceği bir şekilde belirlenir. Gerektiği zaman çocuğun bazı davranışlarını aile kısıtlayabilir. Ailede anne çoğu zaman çocuk için hem daha sıcak hem de sevecen biridir. Baba ise anneye göre daha yetkilidir. (Özgüven, 2001: 213). Bu tutuma sahip ebeveynlerde çocuğa gösterilen, hissettirilen sonsuz sevgi ve sağlıklı bir ilgi vardır. Ebeveynler çocuklarını bir özerk birey olarak görür ve beklentilerine,

seçimlerine saygı gösterilir. Çocuk, aile içinde bir birey olarak görüldüğü takdirde kendi hakkı ebeveyniyle eşit tutularak, verilen kararlarda düşünce ve fikirlerine ihtiyaç duyulur. Özsaygısı ve öz yeterliliği yüksek olan çocuğun da sorumluluk bilinci gelişmiştir, otokontrolü yüksektir. Böylelikle çocuk zorluklarla mücadele edebilir, karşılaştığı durumlar karşısında deneme-yanılma yöntemini kullanabilir. Hayal gücü kuvvetli, algıları açık ve meraklıdır. Kendisine ve etrafındakilere olumlu yaklaşır. Hislerini ve fikirlerini rahatlıkla söyleyebilir (Şanlı, 2007: 26).

Demokratik ve ilgili ebeveynin mutlu ve kendine güvenen çocuğu olma olasılığı daha yüksektir (Olca, 2008: 61). Sorumluluk sahibi emek sarf etmeyi bilen, hata ve eksiklerinin, sonuçlarının farkında olan ve kabul eden, açık fikirli, uyumlu bir çocuk yetiştirmenin önemi vurgulanmaktadır. Kağıtçıbaşı (1999: 101), ailelerin ekonomik seviyelerinin artması ile birlikte çocuklarına gösterdikleri ilgi ve sevgide doğru orantıda yükselmiş olup her şeye kolay ulaşmasına izin verilen sorumluluk almayan sınır konulmayan çocukların ebeveynleri sanki çocuklarının evrenin merkezindeymiş gibi davranıp etraflarında pervane olmaya başladıkları saptanmıştır (Kuzgun; 1972: 55). İyi davranışın tekrarlanması için devamlı ödül vermek bir süre sonra çocuğa verilen rüşvete dönüşmektedir. ‘Eğer oyuncaklarını toplarsan sana televizyon seyrettiririm’ cümlesinde çıkarıcılık duygusu devreye girecektir (Bolat, 2017: 82).

Bu tutumu savunan ebeveynler çocuklarına kuralların ve sınırların akla yatan şekilde mantıklı bir açıklamasını yapar. Çocuk kurallar çerçevesinde serbesttir. Kural ve sınırların çocuğun anlamasını sağlamak ve kuralları çelişkisiz bir şekilde uygulamak oldukça önemlidir. Tutarlı ve net davranmak çocukların neyi başarıp başaramayacaklarını öğrenmeleri açısından onlara kılavuz olmaktadır. Çocuk böylelikle hem özerklik duygusuna sahip olmakta hem de öz denetim tecrübesini yaşayabilmektedir (Şendil, 2003: 179). Demokratik ailelerde bütünüyle serbestlik söz konusu değildir. Denetim ve kontrol, çocuklar açısından da kabul edilebilir ve mantıklı bir düzeyde tutulur. Katı kurallar yerine daha çok güven duyulan ve koşulsuz kabul edildiğini gösteren bir tutum sergilenir (Dönmezer, 1999: 60).

Demokratik ebeveynlerde şu hal ve hareketler görülür:

- Çocukla ilgilenip, kabul ve dostluk içinde iletişim kurarak sınır koymak suretiyle çocuğun ihtiyaçlarının giderilmesine rehber olmak.
- Çocuğu utanç içinde suçlayarak ilgisiz davranmak yerine, çocuğun kendisi ve

çevresine hoşgörüyü yaklaşım sabırlı olmayı teşvik edilerek yaşamasına yardım etmek.

2.4.3. İzin Verici (Serbest-Kaygısız)

Ebeveynler, çocuklarının söz ve davranışlarına herhangi bir uyarı veya sınırlandırma getirmezler. Ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişki oldukça sağlıklı ve aralarındaki bağ zayıf olabilmektedir (Yılmaz, 2000). Bu tutuma maruz kalan çocukta sevilmemiş gibi, önemli değilmiş gibi, hiçbir şeyi yokmuş gibi hissettiği ve aidiyet duygusu gelişmediği gözlemlenmiştir. Silik karakterli ebeveyn olarak tanımlayabiliriz. Bu tutuma sahip olan ebeveynlerin başıboş ve kuralsız çocuk, hodri meydan tabiriyle her an aklına eseni yapan çocuklara dönüşebilir. Örneğin evde koltuğun, yatağın üzerinde tepinen istediği saatte istediğini yapan sınır tanımayan çocuklar, ebeveynleri 'Hayır' dediğini duymamış veya duymak istemeyen çocukların, yetişkin olduğunda topluma karıştığı vakitte en büyük sıkıntısı toplumsal kurallar olacaktır. Tavizkar ebeveynlerin çocuklarının çektiği en büyük problem sınır ve kural sorunu olan çocuk yetiştirmeleridir. Ebeveynlerin yaptığı bir diğer hata ise 'harikasin, süpersin' diyerek çocuğun karakterine övgüde bulunmuş olmasıdır. Karakterine övgü yapılan çocukta ego yükselmesi yaşanabilir. Aynı zamanda çocuğun yaptığı işteki sonuçtan ziyade süreci övmek daha önemlidir. Çocuğun çabasını ve uğraşını övmek çocuk için bir sonraki yapacağı işte heveslendirici etkiye sahip olabilir. Bu tutum karşısında çocuk fitratında olan yetenek, başarı ve becerilerini sergilemekten çekinir. Örselendikleri için yapabilme, anlayabilme, başarabilme gibi kabiliyetleri olduğu halde dışarıya vuramazlar. Aynı zamanda bu tutumda ihmalkârlık söz konusudur. Her istediğini elde eden, kural ve sınır bilmeyen, sadece kendi dileklerinin yapılacağını düşünen, saldırgan bir insanın temelleri atılmış olur. Ebeveynler, çocuğu acele ettirmek yerine, onun hızına göre hareket ederse; hem ebeveyn hem de çocuk huzurlu ve sakin yaşar (Özben ve Argun 2002: 18-28).

2.4.4. Baskıcı Otoriter

Bu tutumu sergileyen ailede yetişen çocuk, ebeveynin bastırıcı ve sindirici davranışlarına karşılık sorgu sualsiz itaatte bulunduğundan sözünden dışarı çıkmayacağından dolayı çocuk bir süre sonra oto kontrolünü kaybeder ve içinden geleni değil de toplumun ve ebeveynlerinin istediği gibi davranmaya başlar. Dış denetimli birey haline gelir. Ayrıca kendisinin sürekli suç işlediğini ve sevilmediğini

düşündüğü için de bazen ebeveynlerine sert tepkiler verebilir. Aynı zamanda ebeveynine karşılık veren çocuk kendisine karşı öz saygısını da yitirebilir (Yavuzer, 2006: 43). Bu bastırma ve sindirme durumu çocuğun karakter eğitimini de olumsuz yönde direkt etkilediği için bir tür duygusal istismar olarak da değerlendirilmektedir (Yörükoğlu, 2004: 52). Otoriter ebeveynin daima sert, kırıcı, emrivaki olduklarını ve 'yap çünkü ben öyle istiyorum' tavrı hâkim olduğunu söyler (Güngör, 2002: 92). Çocuk aşırı başkaldırıcı ya da itaat eden bir fert durumuna gelebilir. Otorite ve baskı gören çocuk gücü mutlak hâkimiyet olarak gördüğü için hep güçlünün yanında kalmak ister. Otorite ve güce karşı her daim itaatkâr davransa da otorite ortadan kalktığında hırçın davranışlar sergileyebilir (Kulaksızoğlu, 2011: 61). Çocuğun kendini ifade etmesi ve bağımsızlığını ilan edeceği dönemde bastırılmış olması çekingen, ürkek, içine kapanık ve mutsuz olmasına yol açar. Akranlarıyla arasındaki ilişkilerde düşmanca tavır sergiler. Birilerine bağımlı ve keşfetmekten çekinen, meraksız ve anti sosyal davranışlarda bulunur (Kuzgun, 1972: 16). Çocukların kim olacakları ve ne olmaları gerektiği konusundaki vizyon ve beklentilere uyacak şekilde tasarlanmamalıdır. Çocuklar belli bir potansiyelle doğar. Bu potansiyeli geliştirmenin koşulu eleştiri ve beklenti değildir; bunun yolu sevgiden geçer. Ebeveyni tarafından sürekli ayıplanan, terslenen çocuk sürekli kendini ispatlama yarışına girer ve bu süreç onu çok yorar (Argun, 1995: 9).

Ebeveynin kızgın ve öfkeli olduğu anlarda söylenmek veya olumsuz sözlü iletişim kurmayı tercih etmek yerine duygusunu çocuğa tanımlayıp 'şu an çok kızgıyım nasıl davranacağımı bilemiyorum.' diyerek iletişim ve çözüm odaklı olunmalı aksi halde dil yıkıcı ve kırıcı olur. Otoriter ebeveyn kural ve sınır koymayı abartarak çocuğun sadece kendi istediği gibi hayat yaşaması için aşırı baskı ve otorite kurarsa o zaman çocuk aşırı naif, takıntılı, fazla titiz bir kişilik geliştirir ki bu ilerideki yaşamında sorunlara yol açar (Aslan, 1992: 10). Otoriter ebeveynlik, kontrolün ebeveynde olduğu 'Ben ne dersem o olur, sakın sorgulama' tarzında olan ebeveynliktir (Yörükoğlu, 2000: 147). Çocuğa 'başaracağına inanıyorum, başaracaksın' denmesi çocukta başarı baskısı oluşturarak kaygı yaratır. Onun yerine 'bunu başarman için birkaç kez daha denemen gerekebilir' diyerek ebeveyn hem onu anladığını hissettirip hem de desteğiyle en büyük isteklendirme kaynağı olabilir. Çocuğun hiç söz hakkı yok, duyguları asla kabul görmüyor. Ağlamak, itiraz etmek yasak. Bir de üstüne şiddet eklendiğinde ismi şiddet gösteren otoriter ebeveynlik oluyor (Geçtan, 1999: 40).

2.4.5. Ebeveyn ve Çocuk Arasındaki İlişki

Çiftlerin ilişki durumu bir çocuğun sorumluluğunu kaldıramayacak, hayatına ve geleceğindeki bir takım sorunlara eşlik edemeyecek veya katkı sağlayamayacak kadar zayıfça çocuk sahibi olmayı bir kere daha düşünmelidirler. Aile üyelerinin birbirlerini anlamaya çalışması, iletişimi açık tutması, karşı tarafın içinde bulunduğu duruma dair daha farklı düşünmeye, hissetmeye çalışması bireyler arasındaki ilişkinin daha sağlıklı olabilmesi açısından oldukça önem arz eder (Eldeleklioğlu, 2004: 111-121). Herkesin sevme ve ilgi gösterme biçimi farklı olabildiği gibi, sevmek isteme biçimi de farklılık gösterebilir (Daş, 2019: 38). İlişkide, kişi çıkan sorunları kendisinde sanırken, altta yatan nedenlerini, hastalıklarını, hem kendini sevebilmeyi, affedebilmeyi başarmalıdır. Çünkü kimin neyi, niçin yaptığını anlamlandırabilmesi, daha iyi yaşayabilmek için ilişkide çıkan sorunların alt yazılarında neler olduğunu bilmesi gerekecek (Yavuzer, 2006: 131).

Çocuğun kendi düşüncesini oluşturabilmek için değerleri, mücadeleyi, korunmayı öğrenmek zorunda ancak ebeveynler çocukların çabalamalarına yeterince zaman tanınmadan, fırsat vermeden onların yerine bir şeyleri yapmaya çalışıyor. Lakin sorumluluk bilinci sadece hayatta değil, okulda da başarı için önemli bir faktördür. Bir çalışmaya göre, bir iş üzerinde sebatla çalışmayı öğrenen ufak yaştaki çocukların üniversiteden mezun olma olasılığı diğerlerine göre %50 daha fazla, özellikle çocukların dikkatin çabucak dağılabileceği ortamlarda yaşadığı bu çağda, bu özelliği erken yaşta kandırmak belki de geleceğe en büyük yatırımdır (Senemoğlu, 2012: 63). Çocuğumuzla olumlu veya olumsuz birçok duygularımızı paylaşmalıyız. Örneğin ebeveyn, sana kitap okumak çok hoşuma gidiyor diyerek çocuğu takdir ettiğini belirtmesine kadar yaratıcı gücün var şu yaptığına bak 'diyerek aynı zamanda çaba ve başarılarını da takdir görmesi 'elinden gelenin en iyisini yaptığını biliyorum' cümlesi çocuğu motive etmek ve ebeveyn ile çocuk ilişkisini kuvvetli kılmak açısından son derece önemlidir (Semerci, 2015: 47). Aile içinde yaşanan tartışmalar bazen yavruların gözü önünde olabilir. Bu tartışmalara çocuklarımız şahit olduysa suçluluk duygusu benliğini sarar. Ancak tartışmalara hakaret ve şiddet içermiyorsa çok fazla yaşanmıyorsa sıkıntı yok. Çocukların hayallerini, heveslerini kırıp özgünlüklerini görmezden gelen bu ebeveynler çocukları kendilerine yabancılaştırır. Çocukların yaşadıkları duyguların sebeplerinin makul olmadığını düşünmek ya da ifade etmek ebeveynlerin en büyük yanılgılarından. Düşüncelere doğru veya yanlış diyebiliriz

ancak duyguların doğrusu yanlışı olmaz. Hele ki çocukların üzüntü, heyecan veya korku duyguları o kadar gerçek ve derindir ki siz görmezden geldikçe, reddettikçe ‘bunda korkacak ne var ki’, ‘yavrum saçmalama ağlayarak çöremezsin’ dedikçe çocuğun duygu yoğunluğunu daha da arttırır. Globalleşen dünyanın etkisiyle aile içerisinde çeşitli sorunlar gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. Evlilik, süresiz bir sözleşme lakin ömür boyu sürecek diye garantisi yoktur. Dengeli ve tutarlı olarak kullanılan ceza-ödül düzeni, çocuğun gelişimine büyük faydası olacaktır (Semerci, 2015: 35).

2.4.6. Ebeveynlerin Davranışlarını Etkileyen Faktörler

Toplumsal cinsiyet rolleri; kadına ‘şefkatli, bakım veren ve ilgili’, erkeğe de ‘sevgisini göstermeyen, otoriter, mesafeli’ duruş sergilemesi konusunda baskı yapar (Tarhan, 2019: 25). Ülkemizde geçmişten bugüne ‘babalık’ kavramı her zaman duygusal ve fiziksel olarak mesafeli, bir çocuğun yaşamındaki kural koyucu hatta korkulması gereken kişi ve çocuğun öz bakım ihtiyaçlarına dâhil olmayan ebeveyn olarak görülmüştür. Son yıllarda toplumsal cinsiyet eşitliği ve çalışan kadın ya da erkek olsun ev içindeki müşterek hayat, iş bölümü toplum tarafından ihtiyaç olarak kabul görmekte hala yeterli olmasa da olumlu ‘Baba rolleri’ ile ilgili örnekleri gözlemlemekteyiz. Çocuğun rol model olarak gördüğü baba figürü şüphesiz çocuğun hayatındaki yeri çok önemlidir. Baba bir çocuğun yaslandığı dağ gibidir. Güven kaynağı halk arasında çınar ağacına benzetilir gölgesi yeter denilir. Bir çocuğun yaşamında baba eğer varlığı karşısında ruhsal yoksunluğunu hissettiriyorsa, bu durum çocuk için baş edilemez bir durumdur. Evin içinde ve toplum arasında gördüğü baba modeli çocuğun gelecekteki ilişkilerini düzenlemesinde önemli bir yere sahiptir. Baba toplumsal yaşamın sembolüdür. Ev içindeki sınır ve kurallardır. ‘Çocuğumun hem annesi hem babası olurum’ yaklaşımı tamamen yanlış olduğu gözlemlenmiştir. Bir babanın ruhsal ya da fiziksel yoksunluğunun erken çocukluk için yeri doldurulamaz. Babaları ile aktif zaman geçiren, oyun oynayan, hayatı paylaşan çocuklarda başta özgüven gelişimi, zihinsel ve ruhsal gelişim alanlarında ilerlemeler söz konusudur. İletişim becerileri, sorumluluk alma, toplumsal ve sosyal ilişki kurma ve devam ettirme, duygusal farkındalık, eksikliğe karşı tolerans, problem çözme ve pek çok gelişim alanında olumlu geri bildirim alınır. Bir annenin duygusal yeterliliği ve özellikle 0-1 yaş döneminde bebeğin dünyaya alışma sürecinde dahi babalar duygusal ve fiziksel desteğini eşine vermediği dönemlerde bebeğin anne ile sağlıklı ilişki kuramadığı ile

ilgili pek çok deneyimsel örneklerin de mevcut olduğu belirtilmiştir (Özkardeş, 2006: 29).

2.4.6.1. Baba Faktörünün Bireyin Hayatındaki Etkisi

Anne baba tutumlarının etkisinin yanında annenin ve babanın ayrı ayrı tutumları da çocuğu etkilemektedir. Anne ve babanın tutumlarını ayrı incelemekte fayda bulunur. Araştırma sonuçlarına göre, babanın yokluğu çocukların özellikle zihinsel gelişimini etkilediği sonucu bulunmuştur. Çocuklar babanın yokluğuna çeşitli psikolojik tepkiler vermektedir. Tepkiler aile içindeki çeşitli nedenlerden dolayı değişmektedir. Bu değişimin başlıca nedenleri arasında annenin özellikleri aile içinde babanın görevi, çocukla iletişim, çocuğun biyolojik yaşı, boşanma süreci ve çocuğun varsa kardeşleriyle olan ilişkisi önemli değişim etkenleridir (Kuzgun, 1999: 17). Babanın olmaması erkek çocuğunun annesi ile olan iletişimini de dolayısıyla etkilemektedir. Böyle erkek çocuğuna sahip annelerin koruyup kollama davranışlarının arttığı belirlenmiştir. Babalar kız evlatlarının üzerinde de büyük bir paya sahiptir. Özellikle kız evlatlarının ileride kuracakları yuva üzerinde baba kız diyalogunun önemi büyüktür. Kariyer ve aile yaşamında problem yaşamayan olgun kadınların babaları ile aralarındaki ilişki yakınlığı ortaya konmuştur ve bu kadınlar kendi yetiştirdikleri çocuklarına da saygı ve sevgi içinde yaklaşmaktadır. Kişisel ve duygusal iniş çıkışlar yaşayan kadınların babalarının ise daha sistematik, sert, mükemmeliyetçi ve disiplinli olma eğiliminde oldukları görülmüştür. Kız evlatlarının babaları ile kurdukları diyalogun neticesinde kız evlatları karşı cinse nasıl davranmak gerektiğini, neler olduğunu öğrenir. Genellikle babası ile kurdukları diyalogda sorun yaşamayan kız evlatlarının karşı cinsle olan münasebetinde de sorun yaşamadığı tespit edilmiştir. Babayla problemlili olan bireyler ruhsal konularda aşırı uçlara giderler. Erkek çocukları babayla daha çok güç mücadelesine girer. Sen mi daha güçlüsün yoksa ben mi daha güçlüyüm yarışı içindedir (Özkardeş, 2006: 108-109).

2.4.6.2. Annenin Çalışma Durumu

Son zamanlardaki araştırmalar annenin çalışma durumu ile ebeveyn stilleri ve çocuk davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır (Bornstein&Zlotnik, 2008: 496-509). Annenin çalışmasının çocuklar üzerinde negatif bir etkiye sebep olmadığını savunmaktadır. Çalışan veya çalışmak zorunda olan birçok anne evden ve çocuktan uzakta geçirdiği zamanı dinlenme isteğiyle güdüleyerek, bir nefes alma mola

verme olarak görür. Toplumda kadının çalışıp para kazanarak sadece ekonomik anlamda değil, politik ve sosyal anlamda da güçlenmesine olanak verilmelidir (Adak, 2007: 137-152). Çalışan annenin işini sevmeyerek yapması, iş yerinde maruz kaldığı baskı ve zorbalık gibi durumlar çocuğuyla olan iletişimini olumsuz etkilemektedir. Çalışan anne çocuğunu ihmal ettiği ona haksızlık ettiğini düşünerek kendi kendine hayıflanabilir ve bu durumu kendince hafifletmek için de aşırı izin verici ya da koruyucu tutum sergileyebilir (Şanlı, 2007: 18).

2.4.6.3. Anne Babanın Kendi Yetiştirme Biçimi

Bireyler evlat sahibi olduğunda iç dünyasında kendi çocukluğuna dair hisleri tekrar yaşar. Çocuğumuzla olan ilişkimiz, anne-babamızla olan ilişkimizin devamıdır. Kişiler anne baba olunca kendi çocukluklarında verilmemiş olan özgürlüklere kendi yetiştirdikleri çocukların bu özgürlüklere sahip olması durumunda istemsiz bir şekilde bu özgürlüklere sahip olan çocuklara karşı kıskançlık hissine sahip olabilir. Ebeveynler kendi çocukluğunda gözlemledikleri çocuk yetiştirme biçimlerini kendi çocukları üzerinde uygulamaya çalışırlar (Yavuzer, 1996: 24). Bu bağlamda, Goleman (2001)'e göre ise ebeveynler çocukluk çağında anne babalarının sebepsiz ve insafsız bir biçimde gösterdikleri ahlak ve terbiyeyi, kendileri anne baba olduklarında aynısını tekrarlarlar. Çocukken öfkeli ve sinirli olan kızlar anne olduklarında, öfkeli ve sinirli; erkekler ise baba olduklarında, aynen çocuklarına keyfi ve otoriter davranırlar. Bu ebeveynler kendi çocukları ile çok az ilgilenir ve şiddetli cezalar uygularlar. Bu tarz ebeveynleri kötü pis ruhlu ve çocuklarının iyiliğini istemeyen anne baba olarak görmek yerine, kendi anne babalarından örnek aldıkları tutumunu yinelediklerini söylemek daha doğru olur.

2.4.6.4. Anne Baba Arasındaki İlişki

Ebeveynler çocuklarını büyütürken bu süreçte birçok deneyim kazanır. Eşler arasındaki uyumsuzluk, doyumsuzluk, çocuğa karşı baskıcı, sevgisiz tutumlar sonucunda çocuklar bağımlı ve sağlıksız bir ortamda yetişmektedir. Ayrıca anne babanın farklı tutumlarda çocuğa davranması çocuğu karışıklığa ve şaşkınlığa itmektedir. Eşler arasındaki sağlıklı ve düzgün kurulan iletişim kendi çocuklarına gösterdikleri sağlıklı davranışlar açısından önem taşımaktadır (Turnbull, 2001: 244).

2.4.6.5. Ailenin Ekonomik Durumu

Ekonomik düzey ebeveynin davranışını birçok yönden etkilemektedir. Birbirlerine

yakın sosyo-ekonomik düzeye sahip ebeveynlerin tutumlarında birbirlerine benzer olduğu araştırmalar sonucunda görölmüştür. Orta sosyo-ekonomik seviyedeki ailelerde anne baba ve çocuk arasındaki ilişkinin çocuk merkezli, kabul gören ve eşitlikçidir; yüksek sosyoekonomik seviyedeki ailelerin evlatlarına daha sıcak ve ılımlı davranır (Bornstein&Zlotnik, 2008: 496-509). Yüksek sosyo-ekonomik düzeyinde olan aileler, çocuklarına daha çok özgürlük tanımakta, daha az sınırlayıcı ve engelleyici, koruyucu davranış sergilemektedir. Orta sosyo-ekonomik düzeye sahip aileler, eğitim ve statü edinme konusunda çocuklarından çok fazla beklenti içine girmekte ve bu beklentiler de çocukta kaygı oluşturmaktadır. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki aileler ise, çoğunlukla çocuklarına sert disiplin ve baskı uygulamakta, şiddet, hor görme, azarlama gibi tutumlarıyla çocuklarını eğitmektedir (Alisinanoğlu, 1995: 83).

2.5. İlgili Araştırmalar

Demiray (2006) evli çiftler arasındaki evlilik uyumunun bazı demografik değişkenler ile ilişkisinin incelendiği araştırmada 51 evli çift ile çalışılmıştır. Sonucunda evlilik uyumu ve yaş arasında önemli bir ilişki olduğu anlaşılmıştır. Evlilik uyumu açısından evlilik süresi önemli bir rol oynamaktadır. Evlilik uyumunun, aile ile görüşme sıklığına bağlı olarak değiştiği, sıklık arttıka uyumun arttığı görölmüştür. Evlilik uyumu ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında, kadın eşlerde; evlilik süresi, yaş ve aile ile görüşme sıklığı, erkek eşlerde; evlilik süresi ve aile ile görüşme sıklığının önemli olduğu saptanmıştır.

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGEM) tarafından düzenlenen (AEP) Aile Eğitim Programı 23 bölümden oluşup aileler ilgi ve ihtiyaç durumuna göre; medya, hukuk, sağlık, iktisat, aile içi iletişim gibi başlıkların olduğu bir programdır. Asagem bu programla beraber birçok aileye eğitimler vermeye başlamıştır. Ülkemizde yapılan bu araştırma ve çalışmalara sosyolojik açıdan yeniliklere rağmen ülkemizde halen gençlik ve evlilik üzerine ciddi araştırmaların çok olmaması büyük bir eksiklidir. Aile konusundaki araştırmalarda, evlilik konusu daha çok mevcut durumu tasvir eden yaklaşımlarla ele alınmaktadır. Burada kişilerin evlilik karşısındaki tutumları ve kanaatleri fazla gündeme gelmemektedir. Örneğin, ilki 1987 yılında DPT tarafından yapılan “Türk Ailesi Araştırması” ve sonuncusu 2006 yılında ASAGEM ve TÜİK işbirliği ile yapılan Aile Yapısı Araştırması’dır. Bu araştırmalarda deneklere evlilik ve ilgili konulara karşı tutumları sorgulanmıştır. Ancak ilkinin üzerinden çok

zaman geçmiştir ve sonuncusunun da konuya sınırlı bir biçimde değindiği görülmektedir. Türk toplumunun genel değişme, kalkınma, kentleşme ve küreselleşme boyutlarına bakılarak Türk aile yapısının sayısal verilerinin ne anlama geleceği konusunda tek bir cümle bile sarf edilmemektedir. Araştırmada, hiçbir betimleme, açıklama ve yoruma da rastlanmamaktadır (ASAGEM, 2009).

Torun (2015) yaptığı araştırmada, madde kullanım öyküsü olan mahkûmlar çocukluk döneminde kendilerini daha "isyankâr", daha "öfkeli" ve daha "üzgün" olarak değerlendirirken, madde kullanım öyküsü olmayan mahkûmlar ise, kendilerini daha "neşeli", daha "uslu", daha "mutlu" olarak değerlendirmiştir. Elde edilen bulgular madde kullanımı olan kişilerin çocukluk döneminde daha kötü ebeveyn tutumlarına maruz kaldıklarını ve daha negatif hisler yaşadıklarını göstermektedir.

Deniz (2019) çalışmasının sonucunda elde edilen bulgulara göre; aileler, çocukların en çok dostluk-arkadaşlık değerine sahip olduklarını ifade ederken, en az ise sorumluluk değerine sahip olduklarını ifade etmektedirler. Ebeveynlerin okul öncesi eğitim çağındaki çocukların sahip oldukları değerlere ilişkin görüşleri, çocukların cinsiyet ve yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Öğretmenler, çocukların en çok dostluk-arkadaşlık değerine sahip olduklarını ifade ederken, en az ise dürüstlük değerine sahip olduklarını ifade etmektedirler. Ebeveynler, okul öncesi eğitim çağındaki çocuklara yönelik demokratik tutumlarının en yüksek düzeyde olduğunu ifade ederken, izin verici tutumlarının ise en düşük düzeyde olduğunu ifade etmektedirler. Ebeveynlerin okul öncesi eğitim çağındaki çocuklara yönelik tutumlarının cinsiyet, aylık gelir durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Sidal (2018), çalışmasında çocukluk yaşantılarında annenin aşırı korumacı tutumu, çocuğun duygu durumu ve ilişkilerde yaşanan zorlukları yordadığı görülmüştür.

Sımsıkı (2011), ebeveyn tutumlarında baba katılımını incelediği araştırmasında, eşler arasındaki uyumun bazı boyutlarının ebeveyn tutumlarını etkilediği görülmektedir. Otoriter tutumu düşük olan babaların çocuğuna ilgi ve yakınlık seviyesinin arttığını görmüştür.

Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002), 75 kadın ve 75 erkek olmak üzere 150 evli kişi ile çalıştığı araştırmasında, bireyler ilişkilerin narsist bencillikten ne kadar uzak olursa evlilik uyumlarının da artış göstereceğini bulmuştur.

Kağıtçıbaşı (2000), elverişsiz koşullardan gelen çocukların annelerini desteklemeye yönelik olarak uygulanan Erken Destek Projesi'nin anne-çocuk üzerindeki etkisi incelemek amacıyla İstanbul ilinde bir araştırma yapmıştır. 4 yıl süreyle 280 anne-çocuk çifti ile saha çalışması, 6 yıl süreyle 217 anne-çocuk çifti ve 109 baba ile takip araştırması yapılmıştır. Araştırma 3 grup (eğitim grubu, bakım grubu, ev grubu) üzerinde uygulanmış olup, çocuk bakımı veya eğitimi sunan kurumlardaki anne ve çocukları ile herhangi bir kuruma gitmeyen çocuk ve anneleriyle yürütülmüştür. İlk yıl çocukların gelişim düzeyleri saptanmış ve annelerle görüşmeler yapılmıştır. İkinci ve üçüncü yıllarda, deney grubundaki annelere ve çocuklarına Bilişsel Eğitim Programı ve Anne Destek Programı olmak üzere iki kısımdan oluşan eğitim programı uygulanmıştır. Program olarak “Okulöncesi Çocuklara Evde Eğitim Programı (HIPPY)” kullanılmış ve iki haftada bir grup tartışmaları yapılmıştır. Grup tartışmalarında çocuk sağlığı, sağlıklı beslenme ve yaratıcı oyun etkinlikleri, disiplin ve anne-çocuk ilişkisi konuları ele alınmıştır. Annelere her hafta evde çocuklarıyla yapmaları için 60 adet çalışma formu ve 18 adet hikaye kitabından oluşan materyaller verilmiştir. Araştırma sonucunda, anneleri eğitim alan çocukların tüm gelişim alanları açısından anneleri eğitim almayanlara göre başarı ve genel yetenek testlerinden daha yüksek puanlar aldıkları, okula daha çok uyum sağladıkları, daha az bağımlı ve saldırgan oldukları, eğitim alan annelerin ise daha çok kitap okudukları, okuma-yazma becerilerini geliştirdikleri, ev ödevleriyle ilgilendikleri, kendilerini daha iyi bir anne ve eş olarak, daha bilgili, başarılı, iyi ve yeterli olarak algıladıkları, güven ve benlik duygularının geliştiği, sorunlara daha çabuk çözümler ürettikleri, çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarının olumlu yönde geliştiği saptanmıştır. Yapılan takip araştırması sonucunda, benzer olumlu sonuçlar elde edilmiş olup annesi eğitim alan çocukların %86'sının annesi eğitim almayanların ise %67'sinin okula devam ettiği ortaya konulmuştur.

Taşkın ve Erkan (2009) tarafından yapılan çalışmada babalara verilen eğitimin babaların iki ve dokuz yaş arası çocuklarıyla zaman geçirme ilgilenme seviyelerine olan etkisini ortaya koymak amacıyla yapılan çalışmada örneklem grubuna 14 baba dahil edilmiştir. Veriler Baba Görüşme Formu ön test ve son test olarak kullanılmasıyla elde edilmiştir. Deney grubundaki babalara 10 hafta süreyle baba eğitimi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda babalar adına düzenlenen eğitimin babaların, çocuklarının oyunlara katılma, beraber etkinlik yapma, beraber dışarı

çıkma, sözel iletişime girme, çocuğun günlük özbakımları ile ilgilenme çocuğuyla zaman geçirme aktivite yapma sıklığını artırdığı ortaya konulmuştur.

Yakın (2009) tarafından sınırlı ifade edici dil becerisi bulunan zihinsel engelli çocukların annelerinin Dil Sağaltım Tekniklerini kullanmalarına, bu teknikleri ev ortamına genellemelerine ve teknikleri etkinlikte kullanmalarına etkisini saptamak amacıyla planlanan çalışmada “Davranışlar Arası Çoklu Yoklama” deseni kullanılmıştır. Zihinsel engelli iki öğrenci ve annesiyle araştırma yürütülmüş olup her bir anneyle haftanın üç günü, haftada 4 saat eğitim verilmiştir. Programı uygulanırken bilgilendirme, örneklendirme, tekniğin önemini tartışma ve uygulama aşamaları her teknik öğretiminde kullanılmıştır. Ardından annelere sosyal geçerlik formları uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, aile eğitim programının tekniklerin tümünü aynı etkinlikte kullanmalarına, kullanım sıklığının artmasına, ev ortamına genellemeye etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca annelerin çocuklarıyla daha fazla iletişim kurdukları ve iletişim için fırsat yarattıkları, çocuklarıyla bilinçli bir şekilde konuştukları, çocukların da eğitimden sonra annelerini model alarak daha uzun cümleler kurarak konuşmaya başladıkları ve sorular sordukları ortaya konulmuştur.

Elibol (2007) tarafından, Ankara il merkezindeki bir üç yaş grubu çocuğa sahip annelerin ihtiyaçları doğrultusunda verilecek eğitiminin, konuları disiplin, tuvalet eğitimi, iletişim, çocuğun gelişimsel özelliklerini öğrenme ve destekleyebilme gibi konularda haftada 1 kez her bir oturum 90 dakika olmak üzere 6 hafta grup eğitimi verilmiştir. Araştırma sonucunda deney grubundaki annelerin öz yeterlilik puanlarında artış olduğu, deney ve kontrol grubundaki annelerin Anne Babalık Görevlerinde Öz yeterlilik Ölçeği son test puan sonuçları arasındaki farklığın istatistiksel olarak anlamlı, Ankara Gelişim Tarama Envanteri son test puanları arasındaki farklığın anlamsız olduğu, deney grubundaki annelerin Ankara Gelişim Tarama Envanteri ön test son test puanları gruplar arası farklılığın anlamlı, olduğu, deney ve kontrol grubundaki çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) sonuçları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ortaya konulmuştur.

Percira vd. (2008), Portekiz’deki okul çağı çocuklarının davranış problemleri ve ebeveynlerinin çocuk yetiştirme yöntemleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve çocukların uyumu üzerinde ebeveyn davranışlarının etkisini belirlemek amacıyla yapılan çalışmanın örnekleme 519 çocuk dahil edilmiştir. Çalışmada ebeveynlerin çocuk yetiştirme tarzları değerlendiren EMBU-C Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma

sonucunda düşük destek sunan, destekleyen-denetleyen, reddeden-denetleyen ve destekleyen olmak üzere ebeveynlerin 4 farklı tarzda çocuk yetiştirme tutumu sergiledikleri; düşük destek sunan ve reddeden-denetleyen ebeveynlerin çocuklarında, destekleyen-denetleyen ve destekleyici olan ebeveynlerin çocuklarından daha fazla davranış problemleri görüldüğü ve çocuk davranışlarıyla ebeveynlerin çocuk yetiştirme tarzları arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Martiono (2009), erken çocukluk dönemindeki çocukların gelişimi, akademik başarıları ve öz değerlilikleri üzerinde oyun ve yaratıcılığın etkisini incelemek amacıyla yapılan çalışmada, çocukların akademik başarılarını desteklemek için çocukların oyun ve yaratıcılık gelişimlerinin anne-babalar veya çocukla ilgilenen kişiler tarafından desteklenmesinin gerektiği, bu kişilerin oyun ve yaratıcılık bilgi düzeylerinin ve bu konudaki tutumlarının önemli olduğu ifade edilmiş olup, ebeveynlerin çocukların öz değerlilik gelişimlerini desteklemeleriyle oyun ve yaratıcılık tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Bolat (2011), anne baba eğitiminin beş-altı yaş çocuğa sahip anne babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarına etkisini araştırmıştır. Çalışmanın sonuçları, anne baba eğitimi programında çocuğun gelişimini destekleme konusunda bilgi sağlamakta, özgüvenlerini güçlendirmekte, etkin anne baba olma gerekliliğini öğretmekte, çocuk yetiştirmeye yönelik yeterliliklerine katkı sağlamakta, karşılaşılan problemleri çözmek ve önlemek için alternatif stratejiler geliştirmelerini desteklemekte, disiplin sağlama ve aile ortamını etkin kullanma yollarını öğretmektedir. Çocuğun eğitiminde başarı için eğitimin ailede devamının sağlanması gerekmekte, çocuğun toplumun değer yargılarına uygun toplumsal bir birey olarak yetişmesi anne-babasından aldığı eğitimle başlamakta, okulda ve çevrede devam etmektedir. Anne baba eğitimi, toplumların geleceğini oluşturan çocukların gelişimini destekleyici bir etkiye sahip olduğunu öne sürmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

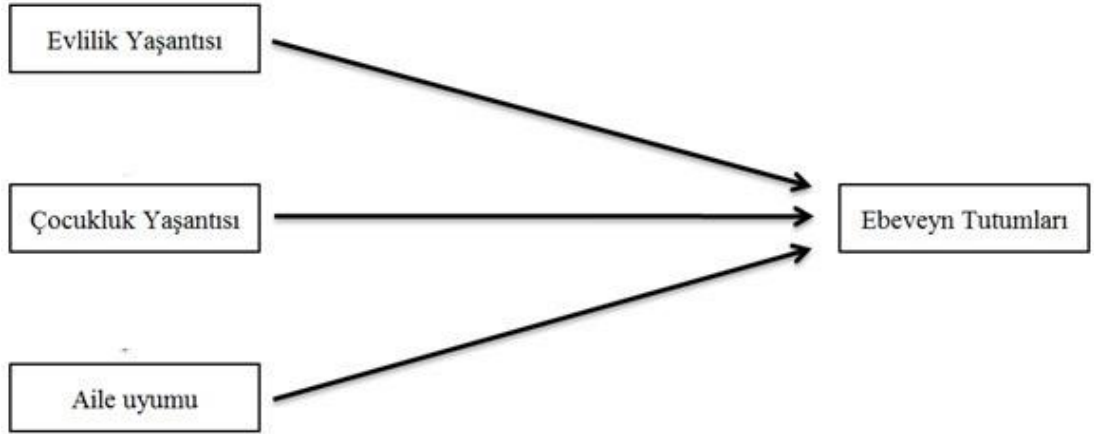
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma ilişkisel tarama modelinde yapılmış nicel desenli bir araştırmadır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma türüdür. (Büyüköztürk vd., 2012). Araştırmada nicel veriler kullanılmıştır. Araştırmada ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının ebeveynlerin çocukluk yaşantıları, aile uyumu ve evlilik yaşamı ile ilişkisi incelenmiştir.

Araştırmada bağımlı değişken ebeveyn tutumları iken, bağımsız değişkenleri çocukluk yaşantıları, evlilik yaşantısı ve aile uyumudur. Araştırmada aşağıdaki model yapısal eşitlik modeli (YEM) ile incelenmiştir.

Araştırmada aşağıdaki model sınanmıştır.

Şekil 3.1.1: Önerilen Model

3.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmada örneklem grubunu 36 ay ile 72 ay arası çocuğa sahip 432 ebeveyn oluşturmaktadır. Çalışma grubu çocuk sahibi evli bireyler koşulunu taşıdığı ve bu bireylere ulaşmanın zorluğundan dolayı önce küme örnekleme sonra kartopu örnekleme teknikleri kullanılmıştır. İstanbul ili Avrupa yakası araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre örneklem grubunun ana kitlesi olan Avrupa yakasındaki evli birey sayısı yaklaşık 4.375000 kişiden oluşmaktadır. Örnekleme büyüklüğü hesaplanarak yaklaşık 432 civarında katılımcıya ulaşılmıştır. Bu amaçla İstanbul Avrupa yakasında sosyo ekonomik ve

sosyo kültürel yapısı dikkate alınarak üç farklı ilçe küme örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu ilçeler Bakırköy, Fatih ve Küçükçekmece ilçeleridir. Bu ilçelerde kartopu örnekleme yöntemi ile 36 ile 72 ay arası çocuğa sahip 480 ebeveyne ulaşılmıştır. Gönüllülük ilkesi ile katılımcılara ölçekler uygulanmış toplanan verilerden kayıp veri olarak kabul edilen 48 katılımcıya ait form çıkartılmış ve toplamda 432 katılımcıya ait form analizlere dâhil edilmiştir.

Çalışma grubunun demografik dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.2. 1: Çalışma Grubunun Demografik Dağılım Tablosu

Değişken	Grup	f	%	Geç. %	Yığ. %
Cinsiyet	Erkek	66	15,3	15,3	15,3
	Kadın	366	84,7	84,7	100,0
Yaş	20-30	102	23,6	23,6	23,6
	31-35	157	36,3	36,3	60,0
	36-40	113	26,2	26,2	86,1
	41-45	60	13,9	13,9	100,0
Eğitim Durumu	İlkokul	43	10,0	10,0	10,0
	Ortaokul	56	13,0	13,0	22,9
	Lise	139	32,2	32,2	55,1
	Üniversite	162	37,5	37,5	92,6
	Lisansüstü	32	7,4	7,4	100,0
Meslek	Memur	58	13,4	13,4	13,4
	İşçi	57	13,2	13,2	26,6
	Serbest meslek	68	15,7	15,7	42,4
	Ev hanımı	249	57,6	57,6	100,0
	Aylık gelir	2000-3000	169	39,1	39,1
3000-4000		139	32,2	32,2	71,3

	5000-8000	92	21,3	21,3	92,6
	8000 üstü	32	7,4	7,4	100,0
Evlilik süresi	0-4 yıl	36	8,3	8,3	8,3
	4-8 yıl	176	40,7	40,7	49,1
	8-12 yıl	117	27,1	27,1	76,2
	12 yıl üstü	103	23,8	23,8	100,0
Evllenme şekli	Görücü	63	14,6	14,6	14,6
	Severek	369	85,4	85,4	100,0
Yaşadığı yer	Köy	47	10,9	10,9	10,9
	İlçe	75	17,4	17,4	28,2
	Şehir	96	22,2	22,2	50,5
	Büyükşehir	214	49,5	49,5	100,0
Çocuklukta şiddet görme durumu	Evet	83	19,2	19,2	19,2
	Hayır	349	80,8	80,8	100,0
Çocuğun cinsiyeti	Erkek	227	52,5	52,5	52,5
	Kadın	205	47,5	47,5	100,0
Çocuğun kardeş sıralaması	İlk	254	58,8	58,8	58,8
	Ortanca	43	10,0	10,0	68,8
	Son	135	31,3	31,3	100,0
Toplam		432	100,0	100,0	

Tablo 3.2.1' de görüldüğü üzere çalışma grubunun; 66'sı (%15,3) erkek, 366'sı (%84,7) kadındır. 102'si (%23,6) 20-30, 157'si (%36,3) 31-35, 113'ü (%26,2) 36-40 ve 60'ı (%13,9) 41-45 yaş aralığındadır. 43'ü (%10,0) ilkokul, 56'sı (%13,0) ortaokul, 139'u (%32,2) lise, 162'si (%37,5) üniversite ve 32'si (%7,4) lisansüstü mezunudur. 58'i (%13,4) memur, 57'si (%13,2) işçi, 68'si (%15,7) serbest, meslek ve 249'u (%57,6) ev hanımıdır. 169'unun (%39,1) 2000-3000 tl, 139'unun (%32,2) 3000-4000

tl, 92'sinin (%21,3) 5000-8000 tl ve 32'sinin (%7,4) 8000 tl üstü gelire sahiptir. 36'sı (%8,3) 0-4 yıl, 176'sı (%40,7) 4-8 yıl, 117'si (%27,1) 8-12 yıl ve 103'ü (%23,8) 12 yıl üstü evlilik süresine sahiptir. 63'ü (%14,6) görücü usulü ile 369'u (%85,4) severek evlenmiştir. 47'si (%10,9) köyde, 75'i (%17,4) ilçede 96'sı (%22,2) şehirde ve 214'ü (%49,5) büyükşehirde yaşamaktadır. 83'ü (%19,2) çocuklukta şiddet gördüğünü 349'u (%80,8) görmediğini bildirmiştir. 227'sinin (%52,5) çocuğu erkek 205'isinin (%47,5) çocuğu kızdır. 254'ünün (%58,8) ilk çocuğu 43'ünün (%10,0) ortanca çocuğu ve 135'inin (%31,3) son çocuğudur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında kişisel bilgi formu, Manap (2015) tarafından geliştirilen 'Çocukluk Yaşantıları Ölçeği', Tezer (1996) tarafından geliştirilen 'Evlilik Yaşamı Ölçeği', Evren Karabulut Demir (2007) tarafından geliştirilen 'Ebeveyn Tutum Ölçeği' ve 'Aile Uyum Ölçeği' (2015) araştırmacıların kendilerinden gerekli izin alınarak kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Bu araştırma kapsamında katılımcıların kişisel bilgilerine ulaşmak için kişisel bilgi formu oluşturulmuştur. Kişisel Bilgi Formu, araştırma konusu ile ilgili olabilecek okul öncesi döneme ait çocuk sahibi olan evli bireylerin; cinsiyeti, evlilik usulü, çocukluk döneminde sözlü veya fiziksel şiddete uğradığı, yaş, mezuniyet durumu, meslek, gelir düzeyi, evlilik süresi, yaşam yeri ve kardeş sırası gibi soruların olduğu bir bilgi formudur.

3.3.2. Çocukluk Yaşantıları Ölçeği (ÇYÖ)

Çocukluk yaşantıları ölçeği uygulama formu, Manap (2015) tarafından geliştirilen ölçek 12 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Her alt boyut 4 maddeden oluşmaktadır. Okul yaşantıları alt boyutunda bulunan 5 ve 7. madde ters puanlanmaktadır. Yüksek puan olumsuz çocukluk yaşantılarının yüksek olduğunu gösterir. Alt boyutlar birbirlerinden bağımsızdır. Ölçeğin alt boyutları şöyle oluşmuştur; 1,2,3,4. maddeler: aile yaşantısı, 5,6,7,8. maddeler; okul yaşantısı, 9,10,11,12. maddeler: kişisel/sosyal yaşantısı boyutlarını oluşturmaktadır.

Tablo 3.3.2. 1: ÇYO Cronbach's Alpha Değerleri

Ölçek Alt Boyutları	Cronbach Alpha Güvenilirlik Katsayısı
---------------------	---------------------------------------

---

Aile Yaşantısı	.822
Okul Yaşantısı	.770
Kişisel Sosyal Yaşantı	.695

Yukarıdaki tablo 3.3.2.1’te anlaşılacağı üzere ölçek her üç boyutu için güvenilir kabul edilmiştir. Ölçek maddeler az ise Cronbach’s Alpha değeri 60 ve üzerinde ise ölçek güvenilir olarak kabul edilmektedir (Durmuş, Yurtkoru ve Çinko; 2013: 89).

3.3.3. Aile Uyum Öçeği (AUÖ)

Aile Uyum Öçeği, toplum içinde refah olumlu aile iletişim ve ilişkilerinde rol ve görevlerini belirlemek ve açığa çıkarmak için aile uyumunu ölçmek amacıyla Kavikondala ve arkadaşlarının (2015), Türk toplumu gibi genel olarak toplulukçu kültür yapısını benimsemiş Çin toplumunu esas alarak geliştirilmiş bir ölçüm aracıdır. 24 maddelik uzun formu ve 5 maddelik kısa formu bulunmaktadır bu araştırmada 5 maddelik ölçek kullanılmıştır. Aile Uyum Öçeğinin orijinal halinin geliştirilme sürecinde yapı geçerliğini ortaya koymak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Aile Uyum Öçeğinin DFA Sonuçları

Madde No	λ	θ	t	R^2
Madde 1	0,77	.40	13,568	0,60
Madde 2	0,89	.20	10,223	0,80
Madde 3	0,86	.25	11,559	0,75
Madde 4	0,70	.51	14,255	0,49
Madde 5	0,86	.27	11,844	0,73

λ = Standardize edilmiş faktör yükleri; θ = hata varyansı

Faktör analizi sonucunda ölçeğin kısa formunun tek faktörlü olduğu ve iyi uyum gösterdiği belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ise .92 olarak bulunmuştur. Aile Uyum Öçeğinin uyum geçerliğini değerlendirmek amacıyla depresyon, stresli yaşam olayları, aile işlevselliği, aile ile geçirilen boş zaman, öznel mutluluk, fiziksel sağlığa ilişkin yaşam kalitesi ve fiziksel sağlığa ilişkin yaşam kalitesi arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Ölçeğin depresyon ($r = -.24$) ve stresli yaşam olayları ($r = -.13$) ile negatif, aile işlevselliği ($r = .49$), aile ile geçirilen boş zaman ($r = .29$), öznel mutluluk ($r = .33$), fiziksel sağlığa ilişkin yaşam kalitesi ($r = .13$) ve

fiziksel sağlığa ilişkin yaşam kalitesi ($r = .21$) ile pozitif ilişki gösterdiği bulunmuştur (Kavikondala vd. 2015).

Ölçeğin puanlanması ve değerlendirilmesi noktasında ölçekte alınan puanlar yükseldikçe aile uyumu yükselmektedir. Ölçeğin Türkçe Formunun puanlanması 5’li (1-Kesinlikle katılmıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum) bir likert derecelendirme sistemine göre yapılmaktadır. Ölçek sonucunda toplam puan aralığı 5 ile 25 arasında değişiklik göstermektedir. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Aile Uyumu Ölçeğinin Türkçeye uyarlama çalışması için ölçeği geliştiren çalışma grubu “*FAMILY Cohortteame*” mail yoluyla ulaşılmış ve ölçeğin uyarlama yapılması için gerekli izin alınmıştır. Aile Uyumu Ölçeğinin Türkçeye çevrilme sürecinde çeviri tekrar çeviri yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle ölçeğin Türkçeye çevirisi 5 uzman tarafından yapılmıştır. Ardından Eğitim Bilimleri alanından dört uzman ölçeğin orijinal ve çeviri formu üzerinde gerekli çalışmaları yaparak Türkçe formunun oluşumunu sağlamıştır. Bu form, uzman paneli oluşturularak 5 uzman tarafından incelenmiştir. Oluşturulan son form Aile ve evlilik terapisi konusunda uzman bir akademisyen tarafından incelenerek Türk aile yapısına uygunluğu değerlendirilmiştir. Son olarak bir bağımsız uzman ölçeği Türkçeden İngilizceye geri çevirmiştir. Bağımsız bir uzmanın ölçeği Türkçeden İngilizceye geri çevirmesinin ardından elde edilen İngilizce formu inceleyen “*FAMILY Cohortteam*” geri çeviri için onay verdikten sonra Türkçe forma son şekli verilerek uygulamaya geçilmiştir.

3.3.4. Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ)

Evlilik Yaşamı Ölçeği, Tezer (1996) tarafından geliştirilen ölçek ile eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyum düzeyi ölçülmektedir. Doyum ölçülürken bireylere evliliklerinden sağladıkları doyuma ilişkin genel sorular yöneltilmiş olup her sorunun karşısına denk gelen ölçeğin yer aldığı boşluğu işaretlemeleri istenmiştir. Ölçek 10 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılar her bir maddenin kendilerini ne derece tanımladığını beşli likert tipi derecelleme ile değerlendirmişlerdir (1-Kesinlikle katılmıyorum, 5-Kesinlikle katılıyorum). Derecelendirmede seçeneklere doyumsuzluk-doyum yönünde 1 ile 5 arasında ağırlık verilmiştir. Seçeneklerdeki bu sıra 3 maddede doyum-doyumsuzluk yönünde 5 ile 1 arasında ağırlaştırılmış ve olumlu yanıtı yönelme eğilimi az da olsa önlenmeye çalışılmıştır. Ölçekten alınabilecek puanlar 10 ile 50 arasında değişmektedir. Ölçekten en az 10, en çok 50 puan alınabilmektedir. Ölçeğin güvenilirlik çalışmalarında test tekrar test sonucu (0,85) ve iç

tutarlılık katsayısı (0,91) olarak bulunmuş ve ölçek güvenilir olarak kabul görülmüştür.

3.3.5. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

Ebeveyn Tutum Ölçeği, Evren Karabulut Demir (2007) tarafından geliştirilen ölçek ile anne ve babaların, 2-6 yaş arasındaki çocuklarını yetiştirirken gösterdikleri ebeveynlik tutumlarının belirlenmesini sağlayacak bir ölçme aracıdır. Bu amaçla, “demokratik”, “otoriter”, “aşırı koruyucu” ve “izin verici” olmak üzere dört boyuttan oluşan ölçek 46 maddelik likert tipi ölçektir. Maddeler davranış biçimleri şeklinde olup, her bir davranış biçiminin karşısında sıklık oranlarına göre farklılaşan 5 seçenek bulunmaktadır. Bunlar; “Her zaman böyledir”; “Çoğunlukla böyledir”; “Bazen böyledir”; “Nadiren böyledir” ve “Hiçbir zaman böyle değildir” şeklinde oluşturulmuştur. Böylece soru maddelerini yanıtlayan anne-babaların, söz edilen davranışı ne sıklıkta yaptıklarını ifade etmeleri sağlanmıştır. Her madde için bu seçeneklerden biri işaretlenmektedir. Maddelerin puanlanmasında “Her zaman böyledir” 5, “Hiçbir zaman böyle değildir” ise 1 puan alır. Her boyuttan alınan puanlar ayrı ayrı hesaplanarak her boyut için bir puan elde edilmektedir. Yüksek puan almak o boyutun temsil ettiği davranış şeklini benimsemek anlamına gelmektedir. Yapı geçerliği için ölçek ebeveyn tutumlarını ölçen başka ölçekle birlikte 56 ebeveyne yaptırılmıştır. Geçerlik çalışmaları çerçevesinde yapılan Temel Bileşenler ve Varimax Döndürmesi analizlerinin neticesinde 16 madde ölçekten çıkarılmıştır. Çıkarılan maddeler sonrasında ölçek 46 maddelik son halini almıştır. Güvenirlik analizlerinin neticesinde Cronbach Alfa değerleri “demokratik” boyut için .83, “otoriter” boyut için .76, “aşırı koruyucu” boyut için .75 ve “izin verici” boyut için ise .74 olarak bulunmuştur. Geçerlik ve güvenirlik analizleri sonuçları, bu çalışma ile oluşturulan Ebeveyn Tutum Ölçeğinin (ETÖ), yeterli düzeyde psikometrik özelliklere sahip olduğu kanısına varılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması için öncelikle “Kişisel Bilgi Formu”, “Çocukluk Yaşantıları Ölçeği”, “Aile Uyum Ölçeği”, “Evlilik Yaşamı Ölçeği” ve “Ebeveyn Tutumu Ölçeği” için ölçek izinleri alınmıştır. Sonrasında ölçekler üniversitenin etik kurul onayına araştırma önerisi ile birlikte sunulmuş ve onay alınmıştır. Daha sonra ölçekler çalışma grubunda gönüllü olarak yer alan ebeveynlere görüşme yapılarak doldurmaları

sağlanmıştır. Anketin ön sayfasında onay formu yer almaktadır. Çalışmanın, bilimsel bir araştırma için veri toplamayı amaçladığı, çalışma sonuçlarının sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağı çalışmanın sonuçlarının katılımcıların aleyhine olacak şekilde kullanılmayacağı, çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı, cevapların tamamen gizli tutulacağı, çalışmaya katılanların kimliklerini açık edici davranışlardan kaçınılacağı ve çalışmaya katılanların katılım sırasında herhangi bir nedenle rahatsızlık hissetmeleri durumunda istedikleri zaman katılımlarını sona erdirebilecekleri bilgileri uygulanacak anketlerin başında yer almaktadır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma verileri SPSS paket programına girildikten sonra veri düzenlemesi yapılmıştır. Ölçeklerde bildirilen ters maddeler düzeltilmiş ve ardından faktör tanımlamaları yapılarak analizlere geçilmiştir. Öncelikle araştırmada verilerin güvenilirliğine bakılmıştır.

Tablo 3.5. 1: Verilerin Güvenirliği

	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı N
Ailede Uyum	0,93	5
Evlilik Yaşamı	0,86	10
ÇYÖ Aile Yaşantısı	0,92	4
ÇYÖ Okul Yaşantısı	0,73	4
ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı	0,84	4
ETÖ Demokratik	0,86	17
ETÖ Otoriter	0,80	11
ETÖ Aşırı Koruyucu	0,76	9
ETÖ İzin Verici	0,71	9

Tablo 3.5.1'te görüldüğü gibi araştırmada kullanılan ölçekler ve alt ölçeklerin iç tutarlılıkları şu şekildedir:

5 maddelik Ailede Uyum Ölçeği Cronbach Alpha katsayısı 0,93;

10 maddelik Evlilik Yaşamı Ölçeği Cronbach Alpha katsayısı 0,86;

4 maddelik ÇYÖ Aile Yaşantısı Ölçeği Cronbach Alpha katsayısı 0,92;

4 maddelik ÇYÖ Okul Yaşantısı Ölçeği Cronbach Alpha katsayısı 0,73;

4 maddelik ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı Ölçeği Cronbach Alpha katsayısı 0,84;

17 maddelik ETÖ Demokratik Ölçeği Cronbach Alpha katsayısı 0,86;

11 maddelik ETÖ Otoriter Ölçeği Cronbach Alpha katsayısı 0,80;

9 maddelik ETÖ Aşırı Koruyucu Ölçeği Cronbach Alpha katsayısı 0,76 ve

9 maddelik ETÖ İzin Verici Ölçeği Cronbach Alpha katsayısı 0,71 ile tüm ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları 0,70'den büyük oldukları için araştırma verilerinin güvenilirliğinin uygun olduğu değerlendirilmiştir.

Araştırmada değişkenler arasındaki ilişkileri sınamak için Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır.

Korelasyon analizinde aralarında anlamlı ilişki bulunan değişkenlerin yordama büyüklükleri için yapılan Yapısal Eşitlik Model'inde (YEM) kullanılmıştır.

Araştırmada fark testlerinde Anova ve bağımsız gruplar t testleri kullanılmıştır.

YEM analizi AMOS 21 paket programında, diğer analizler ise SPSS 21 paket programında analiz edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmanın bu kısmında araştırma bulgularına yer verilmiştir.

Araştırmada öncelikle betimleyici temel bulgular ile değişkenlerin puanları sunulmuş, ardından ilişki ve yordama bulguları sunulmuş, en son olarak da demografik değişkenlere göre farklılaşmalar sunulmuştur.

4.1. Betimleyici Temel İstatistik

Tablo 4.1. 1: Betimleyici Temel Bulgular

Ölçek	Alt boyut	N	min.	max.	X_{ort}	SS
Ailede Uyum Ölçeği		432	5,00	25,00	21,91	3,52
Evlilik Yaşamı Ölçeği		432	14,00	50,00	39,97	6,64
Çocukluk Yaşantıları Ölçeği	ÇYÖ Aile Yaşantısı	432	4,00	20,00	6,48	3,44
	ÇYÖ Okul Yaşantısı	432	4,00	19,00	7,54	3,21
	ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı	432	4,00	20,00	5,75	2,57
Ebeveyn Tutumu Ölçeği	ETÖ Demokratik	432	34,00	85,00	74,84	8,38
	ETÖ Otoriter	432	11,00	49,00	21,34	6,61
	ETÖ Aşırı Koruyucu	432	14,00	45,00	33,33	6,08
	ETÖ İzin Verici	432	10,00	41,00	21,42	5,44

Tablo 4.1.1’te görüldüğü gibi, araştırma değişkenlerinin puan ortalamaları şu şekildedir:

Ailede Uyum Ölçeği puanı $X_{ort} = 21,91$ ’dir ($SS = 3,52$).

Evlilik Yaşamı Ölçeği puanı $X_{ort} = 39,97$ ’dir ($SS = 6,64$).

Çocukluk Yaşantıları Ölçeği alt boyutlarından; ÇYÖ Aile Yaşantısı puanı $X_{ort} = 6,48$ ($SS = 3,44$), ÇYÖ Okul Yaşantısı puanı $X_{ort} = 7,54$ ($SS = 3,21$), ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı puanı $X_{ort} = 5,75$ ’tir ($SS = 2,57$).

Ebeveyn Tutumu Ölçeği alt boyutlarından ETÖ Demokratik puanı $X_{ort} = 74,84$ ($SS = 8,38$), ETÖ Otoriter puanı $X_{ort} = 21,34$ ($SS = 6,61$), ETÖ Aşırı Koruyucu puanı $X_{ort} = 33,33$ ($SS = 6,08$) ve ETÖ İzin Verici puanı $X_{ort} = 21,42$ ’dir ($SS = 5,44$).

4.2. Ebeveyn Tutumlarının Ebeveynlerin Çocukluk Yaşantıları, Aile Uyumu ve Evlilik Yaşamı ile İlişisine Ait Bulgular

Araştırmanın 1, 2, 3, 4 ve 5. alt amaçlarını sınamak için önce korelasyon analizi yapılmıştır. Aralarındaki ilişki anlamlı bulunan değişkenlerin yordama büyüklüklerini incelemek için YEM analizi yapılmıştır.

Tablo 4.2 1: Ebeveyn Tutumlarının Ebeveynlerin Çocukluk Yaşantıları, Aile Uyumu ve Evlilik Yaşamı İle İlişkisi

		ETÖ		ETÖ	ÇYÖ		ÇYÖ	ÇYÖ
		Demokrati	Otorite	Aşırı	İzin	Aile	Okul	Kişisel
		k	r	u	Verici	Yaşantısı	Yaşantısı	Yaşantısı
Ailede Uyum	R	,340***	-,237***	,058	-,060	-,264***	-,162***	-,189***
	P	,000	,000	,232	,212	,000	,001	,000
ETÖ Demokrati	R	1,000	-,444***	-,304***	-,231***	-,184***	-,219***	-,223***
	P	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
ETÖ Otoriter	R	-,444***	1,000	,041	-,301***	,061	-,099*	,029
	P	,000	,000	,399	,000	,209	,040	,541
ETÖ Aşırı Koruyucu	R	-,304***	,041	1,000	-,096*	-,129**	-,011	-,142**
	P	,000	,399	,000	,045	,007	,823	,003
ETÖ İzin Verici	R	-,231***	-,301***	-,096*	1,000	,033	-,103*	,027
	P	,000	,000	,045	,000	,492	,033	,574
Evlilik Yaşamı	R	-,280***	-,279***	,048	-,104*	-,233***	-,222***	-,195***
	P	,000	,000	,323	,031	,000	,000	,000
ÇYÖ Aile Yaşantısı	R	-,184***	,061	-,129**	,033	1,000	-,127***	-,417***
	P	,000	,209	,007	,492	,000	,008	,000
ÇYÖ Okul Yaşantısı	R	-,219***	-,099*	-,011	-,103*	-,127**	1,000	-,170***
	P	,000	,040	,823	,033	,008	,000	,000
ÇYÖ Kişisel Yaşamı	R	-,223***	,029	-,142**	,027	-,417***	-,170***	1,000
	P	,000	,541	,003	,574	,000	,000	,000

Perarseon Korelasyon *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Tablo 4.2.1'te görüldüğü gibi, Ebeveyn Tutumlarının Ebeveynlerin Çocukluk Yaşantıları, Aile Uyumu Ve Evlilik Yaşamı İle İlişisini incelemek için yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

Alt amaç 1. Ebeveyn tutumları ile ebeveynlerin aile uyumu arasında anlamlı ilişki var mıdır? (Tablo 4.2.1 ilişki, Tablo 4.3.3 yordama)

Ailede Uyum puanının ETÖ Demokratik puanıyla pozitif ($r=0,340$; $p<0,001$) ve ETÖ Otoriter puanıyla negatif ilişkisi ($r=-0,237$; $p<0,001$) anlamlı bulunurken, ETÖ Aşırı Koruyucu puanlarıyla ilişkisi ($p>0,05$) ise anlamlı bulunmamıştır.

Alt amaç 2. Ebeveyn tutumları ile ebeveynlerin evlilik yaşamı arasında anlamlı ilişki var mıdır? (Tablo 4.2.1 ilişki, Tablo 4.3.4 yordama)

Evlilik Yaşamının ETÖ Demokratik puanıyla pozitif ($r=0,280$; $p<0,001$), ETÖ Otoriter puanıyla negatif ($r=-0,279$; $p<0,001$) ve ETÖ İzin Verici puanıyla negatif ($r=-0,104$; $p<0,031$) ilişkileri anlamlı bulunurken, ETÖ Aşırı Koruyucu puanıyla ilişkisi ($p>0,05$) anlamlı bulunmamıştır.

Alt amaç 3. Ebeveyn tutumları ile çocukluk yaşantıları arasında anlamlı ilişki var mıdır? (Tablo 4.2.1 ilişki, Tablo 4.3.4 yordama)

ETÖ Demokratik puanlarının, ÇYÖ Aile Yaşantısı ($r=-0,184$; $p<0,001$), ÇYÖ Okul Yaşantısı ($r=-0,219$; $p<0,001$) ve ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı ($r=-0,223$; $p<0,001$) puanlarıyla negatif yönlü ilişkisi anlamlı bulunmuştur.

ETÖ Otoriter puanlarının, ÇYÖ Okul Yaşantısı puanı ile pozitif ilişkisi ($r=0,099$; $p<0,040$) anlamlı bulunurken, ÇYÖ Aile Yaşantısı ve ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı ile ilişkileri ($p>0,05$) anlamlı bulunmamıştır.

ETÖ Aşırı Koruyucu puanlarının ÇYÖ Aile Yaşantısı ($r=-0,129$; $p<0,01$) ve ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı ($r=-0,142$; $p<0,01$) puanlarıyla negatif ilişkisi anlamlı bulunurken, ÇYÖ Okul Yaşantısı puanıyla ilişkisi ($p>0,05$) anlamlı bulunmamıştır.

ETÖ İzin Verici puanlarının ÇYÖ Okul Yaşantısı puanları ile pozitif ilişkisi ($r=0,103$; $p=0,033$) anlamlı bulunurken, ÇYÖ Aile Yaşantısı ve ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı puanlarıyla ilişkisi ($p>0,05$) anlamlı bulunmamıştır.

Alt amaç 4. Ebeveynlerin aile uyumları ile çocukluk yaşantıları arasında anlamlı ilişki var mıdır? (Tablo 4.2.1 ilişki, Tablo 4.3.4 yordama)

Ailede Uyum puanının, ÇYÖ Aile Yaşantısı ($r=-0,264$; $p<0,001$), ÇYÖ Okul Yaşantısı ($r=-0,162$; $p<0,001$) ve ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı ($r=-0,189$; $p<0,001$) puanlarıyla negatif yönlü ilişkileri anlamlı bulunmuştur.

Alt amaç 5. Ebeveynlerin evlilik yaşamları ile çocukluk yaşantıları arasında anlamlı ilişki var mıdır? (Tablo 4.2.1 ilişki, Tablo 4.3.4 yordama)

Evlilik Yaşamı puanının, ÇYÖ Aile Yaşantısı ($r=-0,233$; $p<0,001$), ÇYÖ Okul Yaşantısı ($r=-0,222$; $p<0,001$) ve ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı ($r=-0,195$; $p<0,001$) ile negatif yönlü ilişkileri anlamlı bulunmuştur.

Yapılan Pearson Korelasyon analizinde aralarındaki ilişkiler anlamlı bulunan değişkenlerin yordama büyüklüklerini için Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) analizi yapılmış ve aşağıda sunulmuştur.

4.3. Ebeveynlerin Çocukluk Yaşantıları, Aile Uyumu ve Evlilik Yaşamlarının Ebeveyn Tutumlarını Yordamasına ait Bulgular

Ebeveynlerin Çocukluk Yaşantıları, Aile Uyumu Ve Evlilik Yaşamlarının Ebeveyn Tutumlarını Yordamasını sınamak için YEM analizi yapılmıştır.

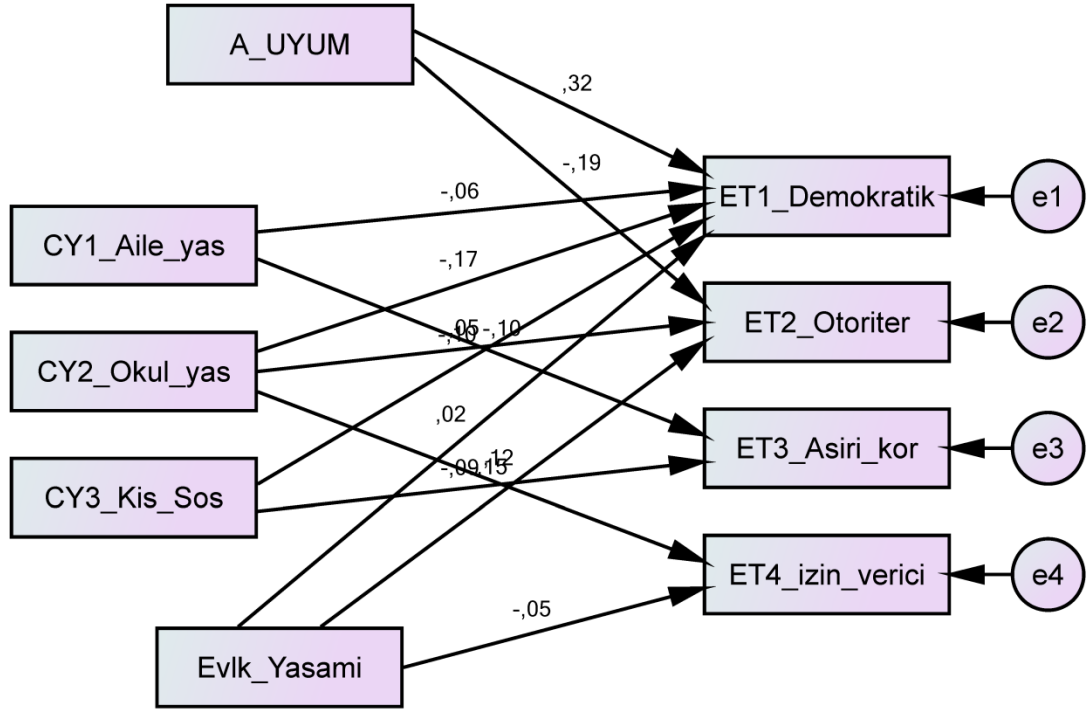
Öncelikle YEM analizinde hangi yöntemin kullanılacağını belirlemek için çoklu normallik sınaması yapılmıştır. Çoklu normallik testinde, çoklu değişken (multivariate) kritik oranı (c.r.) $<10,00$ olduğunda verilerin çoklu normallik kriterini karşıladığı değerlendirilir (Kline; 2005; Mardia, 1974, s.118; Gürbüz, 2019). Eğer çoklu değişken (multivariate) kritik oranı (c.r.) $10,00$ 'dan küçük değil ise her bir değişkenin çarpıklık ve basıklık kritik değerleri $-1,5$ ile $+1,5$ arasında olması halinde veri dağılımının çoklu normalliği karşıladığı değerlendirilir (Bayram, 2013: 49; Çokluk vd., 2012: 16).

Tablo 4.3. 1: Çoklu Normallik Testi

<i>Değişken</i>	<i>min</i>	<i>max</i>	<i>Çarpıklık (skew)</i>	<i>Kritik oran (c.r.)</i>	<i>Basıklık (kurtosis)</i>	<i>Kritik oran (c.r.)</i>
ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı	21	50	-0,589	-4,64	0,492	1,939
ÇYÖ Okul Yaşantısı	4	13	1,367	10,781	1,251	4,931

ÇYÖ Aile Yaşantısı	4	19	0,926	7,299	1,006	3,967
Evlilik Yaşamı	4	17	1,617	12,748	2,369	9,34
Ailede Uyum	14	25	-0,568	-4,478	-0,256	-1,009
ETÖ Demokratik	10	38	0,258	2,036	-0,279	-1,099
ETÖ Otoriter	18	45	-0,043	-0,342	-0,477	-1,88
ETÖ Aşırı Koruyucu	11	40	0,781	6,159	0,435	1,717
ETÖ İzin Verici	49	85	-0,848	-6,684	0,066	0,262
Çoklu değişken (Multivariate)					6,551	4,496

Tablo 4.3.1 'de görüldüğü gibi, çoklu değişken (multivariate) kritik oranı 4,496 olup 10'dan küçüktür. Çoklu değişken (multivariate) kritik oranı 10'dan küçük olduğundan dağılımın çoklu normallik dağılımını gösterdiği değerlendirilmiştir. Çoklu normallik koşulu sağlandığı için YEM'de Maksimum olabilirlik (maximum likelihood-ML) tahmin yöntemi tercih edilmiştir.

Şekil 4.3.1: Model Path Diyagramı

Araştırmada korelasyon analizinde aralarında ilişki bulunan değişkenlerin yordama büyüklüklerini sınamak için AMOS programında, Şekil 4.3.1'de path diyagramı görülen YEM modeli çizilmiştir ve aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Modelin öncelikle uyum iyiliği değerlerine bakılmıştır.

Tablo 4.3. 2: Model 1 Uyum İyiliği Göstergeleri

<i>Gösterge</i>	<i>Mükemmel uyum*</i>	<i>İyi Uyum*</i>	<i>Model 1</i>
χ^2			479,222
p değeri		$p > 0,05$	0,000
Df			24
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 3,00$	$3 \leq \chi^2/df \leq 5,00$	19,968
RMSEA (Kestirim Hatası Kareler Ortalamasının Karekökü)	$0 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$	0,226
NFI (Normlaştırılmış Uyum İndeksi)	$0,95 \leq NFI \leq 1,00$	$0,90 \leq NFI \leq 0,95$	0,218
CFI (Karşılaştırmalı Uyum İndeksi)	$0,95 \leq CFI \leq 1,00$	$0,90 \leq CFI \leq 0,95$	0,21
GFI (Uyum İyiliği İndeksi)	$0,95 \leq GFI \leq 1,00$	$0,90 \leq GFI \leq 0,95$	0,775
AGFI (Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi)	$0,90 \leq AGFI \leq 1,00$	$0,85 \leq AGFI \leq 0,90$	0,578

*Referans değerleri atıfları: Çokluk, vd., 2012; Joreskog ve Sörbom, 2001; Tabachnick ve Fidell, 2007; Kline, 2011; Schumacker ve Lomax, 2010; Subaş ve Çetin, 2017

Tablo 4.3. 3’de görüldüğü gibi, araştırma modelinin model uyum iyiliği değerlerinden $\chi^2=479,222$; p değeri=0,000; $df=24$; $\chi^2/df=19,968$; $RMSEA=226$; $NFI=0,218$; $CFI=0,21$; $GFI=0,775$; $AGFI=0,578$ model uygun bulunmamıştır. Modeli iyileştirmek için modifikasyon indeksleri uygulanmış ardından da anlamlı olmayan yollar silinerek model yeniden sınanmıştır.

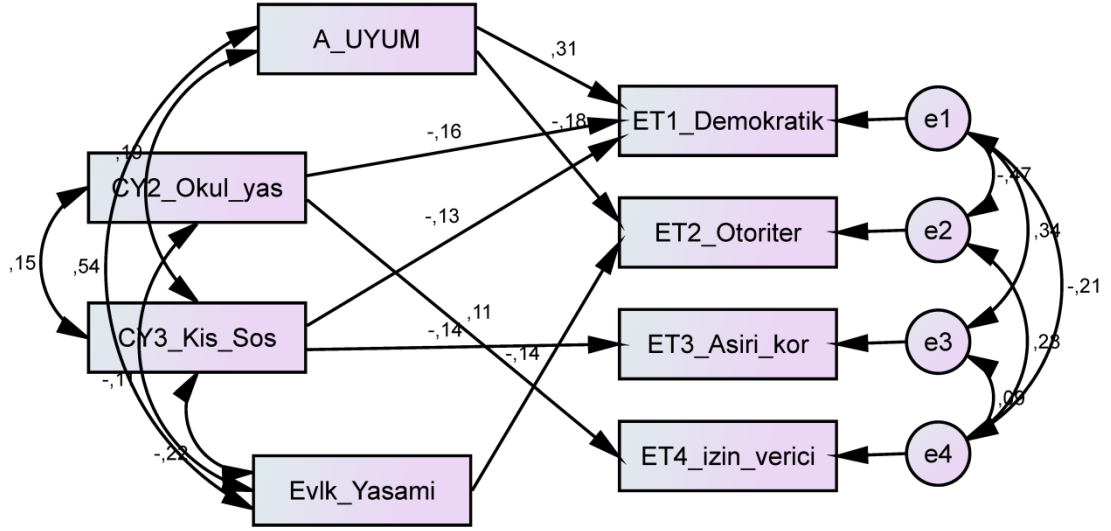
Aralarında modifikasyon indeksleri uygulanan değişkenler ve değişkenlerin m.i. değerleri şunlardır: AİLEDE UYUM - Evlilik Yaşamı (M.I.=112,228), e1 - e2 (M.I.=78,455), ÇYÖ Aile Yaşantısı - ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı (M.I.=77,529), e1 - e3 (M.I.=36,26), e2 - e4 (M.I.=30,699), AİLEDE UYUM - ÇYÖ Aile Yaşantısı (M.I.=28,299), ÇYÖ Aile Yaşantısı - Evlilik Yaşamı (M.I.=23,477), ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı - Evlilik Yaşamı (M.I.=19,646), AİLEDE UYUM - ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı (M.I.=17,123), e1 - e4 (M.I.=15,974), ÇYÖ Okul Yaşantısı - Evlilik Yaşamı (M.I.=13,135), ÇYÖ Okul Yaşantısı - ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı

(M.I.=12,397), AİLEDE UYUM - ÇYÖ Okul Yaşantısı (M.I.=8,711), e3 - e4 (M.I.=4,727)

Tablo 4.3. 4: Model 1 Regresyon Ağırlıkları

<i>Regresyon Ağırlıkları</i>			<i>Estimate: β</i>	<i>S.E.</i>	<i>Kritik Oran (c.r.)</i>	<i>p</i>	<i>Standarize β</i>
ETÖ Demokratik	<---	Ailede uyum	0,965	0,147	6,568	***	0,316
ETÖ Otoriter	<---	Ailede uyum	-0,468	0,121	-3,872	***	-0,194
ETÖ Demokratik	<---	ÇYÖ Aile Yaşantısı	-0,164	0,127	-1,286	0,199	-0,062
ETÖ Demokratik	<---	ÇYÖ Okul Yaşantısı	-0,442	0,128	-3,453	***	-0,166
ETÖ Demokratik	<---	ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı	-0,397	0,193	-2,054	0,040	-0,099
ETÖ Otoriter	<---	ÇYÖ Okul Yaşantısı	0,100	0,105	0,949	0,343	0,048
ETÖ Aşırı Koruyucu	<---	ÇYÖ Aile Yaşantısı	-0,193	0,103	-1,871	0,061	-0,096
ETÖ Aşırı Koruyucu	<---	ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı	-0,286	0,157	-1,828	0,048	-0,194
ETÖ İzin Verici	<---	ÇYÖ Okul Yaşantısı	0,228	0,096	2,382	0,017	0,122
ETÖ Otoriter	<---	Evlilik Yaşamı	-0,148	0,05	-2,971	0,003	-0,149
ETÖ İzin Verici	<---	Evlilik Yaşamı	-0,044	0,045	-0,96	0,337	-0,049
ETÖ Demokratik	<---	Evlilik Yaşamı	0,019	0,061	0,318	0,750	0,015

Tablo 4.3.3’de görüldüğü gibi, Ebeveynlerin Çocukluk Yaşantıları, Aile Uyumu Ve Evlilik Yaşamlarının Ebeveyn Tutumlarını yordamasını sınamak için yapılan YEM analizi standardize regresyon katsayılarına göre; Çocukluktaki Aile Yaşantısının, Demokratik ebeveyn tutumlarını (p=0,199), çocukluktaki Okul Yaşantısının, Otoriter ebeveyn tutumlarını (p=0,343), çocukluktaki Aile Yaşantısının, Aşırı Koruyucu ebeveyn tutumlarını (p=0,061), Evlilik Yaşamının, İzin Verici ve (p=0,337) ve Demokratik (p=0,750) ebeveyn tutumlarını yordamaları istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu nedenle bu yollar YEM modelinden çıkarılmış ve model yeniden sınanmıştır. Sınanan yeni modelin bulguları aşağıdaki gibidir.

Şekil 4.3.2: Model 2 Path Diyagramı

Şekil 4.3.2’de path diyagramı görülen Model 2’nin uyum iyiliği göstergeleri $\chi^2=14,727$; p değeri=0,195; $df=11$; $\chi^2/df=1,339$; $RMSEA=0,030$; $NFI=0,971$; $CFI=0,992$; $GFI=0,990$ ve $AGFI=0,968$ değerlerine sahip olup modelin mükemmel uyum düzeyinde olduğunu göstermektedir. Model 2’nin regresyon ağırlık tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.3.5: Model 2 Regresyon Ağırlıkları

Regresyon Ağırlıkları			Estimate: β	S.E.	Kritik Oran (c.r.)	p	Standarize β
ETÖ Demokratik	<---	Ailede uyum	0,952	0,137	6,95	***	0,305
ETÖ Otoriter	<---	Ailede uyum	-0,448	0,134	-3,356	***	-0,184
ETÖ Demokratik	<---	ÇYÖ Okul Yaşantısı	-0,433	0,107	-4,053	***	-0,159
ETÖ Demokratik	<---	ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı	-0,528	0,177	-2,974	0,003	-0,128
ETÖ Aşırı Koruyucu	<---	ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı	-0,433	0,157	-2,758	0,006	-0,141
ETÖ İzin Verici	<---	ÇYÖ Okul Yaşantısı	0,209	0,092	2,286	0,022	0,112
ETÖ Otoriter	<---	Evlilik Yaşamı	-0,142	0,051	-2,773	0,006	-0,140

Tablo 4.3.4’te görüldüğü gibi, Ebeveynlerin Çocukluk Yaşantıları, Aile Uyumu ve Evlilik Yaşamlarının Ebeveyn Tutumlarını yordamasını sınamak için yapılan YEM analizi Model 2 standardize regresyon tablosunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

Alt amaç 1. Ebeveyn tutumları ile ebeveynlerin aile uyumu arasında anlamlı ilişki var mıdır? (Tablo 4.2.1 ilişki, Tablo 4.3.3 yordama)

Yapılan analizlerde ebeveyn tutumları ile ebeveynlerin aile uyumu puanları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre ailede uyum puanlarının, demokratik ebeveyn tutumlarını .31 düzeyinde yordamaktadır ($p<0,001$) ve ($\beta=0,305$; $p=0,000$). Ailede uyum ile otoriter ebeveyn tutumları arasındaki ilişki de anlamlı bulunmuştur. Ailede uyum puanları otoriter ebeveyn tutumlarını .18 düzeyinde yordamaktadır ($p<0,001$) ve ($\beta= -0,184$; $p=0,000$).

Alt amaç 2. Ebeveyn tutumları ile ebeveynlerin evlilik yaşamı arasında anlamlı ilişki var mıdır? (Tablo 4.2.1 ilişki, Tablo 4.3.4 yordama)

Yapılan analizlerde ebeveyn tutumları ile ebeveynlerin evlilik yaşamı arasında anlamlı ilişki anlamlı bulunmuştur. Buna göre evlilik yaşamı puanları, otoriter ebeveyn tutumlarını negatif yönde .14 düzeyinde yordamaktadır ($p<0,01$) ve ($\beta= 0,140$; $p=0,006$).

Alt amaç 3. Ebeveyn tutumları ile çocukluk yaşantıları arasında anlamlı ilişki var mıdır? (Tablo 4.2.1 ilişki, Tablo 4.3.3 yordama)

Yapılan analizlerde ebeveyn tutumları ile çocukluk yaşantıları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Çocuklukta okul yaşantısı, demokratik ebeveyn tutumlarını .16 düzeyinde negatif yönlü yordamaktadır ($p<0,001$) ve ($\beta= -0,159$; $p=0,000$).

Çocuklukta Kişisel Sosyal Yaşantı puanları, demokratik ebeveyn tutumlarını .13 düzeyinde negatif yönlü yordamaktadır ($p<0,01$) ve ($\beta= -0,128$; $p=0,003$). Çocuklukta Kişisel Sosyal Yaşantı puanları, aşırı koruyucu ebeveyn tutumlarını .14 düzeyinde negatif yönlü yordamaktadır ($p<0,01$) ve ($\beta= -0,141$; $p=0,006$). Çocuklukta Okul Yaşantı puanları, izin verici ebeveyn tutumlarını .11 düzeyinde yordamaktadır ($p<0,05$) ve ($\beta= 0,112$; $p=0,022$).

Tablo 4.3. 6: Model 2 Kovaryans Tablosu

<i>Korelatif ilişkiler</i>		<i>Estimate</i>	<i>S.E.</i>	<i>C.R.</i>	<i>P</i>	<i>Standardize R²</i>
Ailede Uyum	<--> Evlilik Yaşamı	7,44	0,81	9,18	***	0,54
ÇYÖ Aile Yaşantısı	<--> Evlilik Yaşamı	-3,90	0,85	-4,61	***	-0,25
ÇYÖ Okul Yaşantısı	<--> Evlilik Yaşamı	-1,63	0,69	-2,35	0,019	-0,10
ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı	<--> Evlilik Yaşamı	-2,26	0,55	-4,11	***	-0,22
Ailede Uyum	<--> ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı	-0,85	0,23	-3,73	***	-0,20
Ailede Uyum	<--> ÇYÖ Aile Yaşantısı	-1,83	0,36	-5,13	***	-0,28
ÇYÖ Aile Yaşantısı	<--> ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı	2,25	0,28	7,95	***	0,45
ÇYÖ Okul Yaşantısı	<--> ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı	0,68	0,23	2,91	0,004	0,14
e1	<--> e2	-18,14	2,10	-8,65	***	-0,47
e1	<--> e3	12,60	1,84	6,84	***	0,33
e2	<--> e4	8,07	1,53	5,28	***	0,28
e1	<--> e4	-7,27	1,85	-3,94	***	-0,21
e3	<--> e4	2,78	1,40	1,99	0,047	0,10

Tablo 4.3.5'te görüldüğü gibi, Model 2'deki değişkenlerin tamamının varyansı $p < 0,001$ düzeyinde anlamlıdır.

Alt amaç 4. Ebeveynlerin aile uyumları ile çocukluk yaşantıları arasında anlamlı ilişki var mıdır? (Tablo 4.2.1 ilişki, Tablo 4.3.4 standardize R^2)

Aile uyum puanlarının %20'si negatif yönlü olarak, çocuklukta kişisel sosyal yaşantısı puanlarıyla açıklanabilmektedir. Aradaki ilişki $p < 0,001$ düzeyinde anlamlıdır ($R^2 = -0,20$; $p = 0,000$). Aile uyum puanlarının %28'i negatif yönlü olarak, çocuklukta aile yaşantısı puanlarıyla açıklanabilmektedir. Aradaki ilişki $p < 0,001$ düzeyinde anlamlıdır ($R^2 = -0,28$; $p = 0,000$).

Alt amaç 5. Ebeveynlerin evlilik yaşamları ile çocukluk yaşantıları arasında anlamlı ilişki var mıdır? (Tablo 4.2.1 ilişki, Tablo 4.3.4 standardize R^2)

Evlilik yaşamı puanlarının %25'i negatif yönlü olarak, çocuklukta aile yaşantısı puanlarıyla açıklanabilmektedir. Aradaki ilişki $p < 0,001$ düzeyinde anlamlıdır ($R^2 = -0,25$; $p = 0,000$). Evlilik yaşamı puanlarının %10'u negatif yönlü olarak, çocuklukta okul yaşantısı puanlarıyla açıklanabilmektedir. Aradaki ilişki $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır ($R^2 = -0,10$; $p = 0,019$). Evlilik yaşamı puanlarının %22'si negatif yönlü

olarak, çocuklukta kişisel sosyal yaşantısı puanlarıyla açıklanabilmektedir. Aradaki ilişki $p < 0,001$ düzeyinde anlamlıdır ($R^2 = -0,22$; $p = 0,000$).

4.4. Ebeveyn Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşması

Tablo 4.4. 1: Ebeveyn Tutumlarının Cinsiyete Göre Farklılaşması

	Cinsiyet	N	X	SS	F	p	t	sd	p
ETÖ Demokratik	Erkek	66	71,98	9,05	4,38	,037	-2,83	85,12	0,006
	Kadın	366	75,36	8,16					
ETÖ Otoriter	Erkek	66	21,73	7,01	0,70	,403	0,52	430,00	0,606
	Kadın	366	21,27	6,54					
ETÖ Aşırı Koruyucu	Erkek	66	33,41	6,24	0,23	,630	0,11	430,00	0,913
	Kadın	366	33,32	6,06					
ETÖ İzin Verici	Erkek	66	22,44	5,16	0,28	,597	1,66	430,00	0,097
	Kadın	366	21,23	5,48					

Tablo 4.4.1’de görüldüğü gibi, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının cinsiyete göre farklılaşmasını sınamak için yapılan bağımsız gruplar t testi sonunda, ETÖ Demokratik tutumlarında kadınlar lehine tespit edilen farklılaşma $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($t = -2,83$; $p = 0,006$). ETÖ’nün diğer alt boyutlarında kadınlar ve erkekler arasındaki farklılaşmalar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 4.4. 2: Ebeveyn Tutumlarının Evlilik Usulüne Göre Farklılaşması

	Evlilik Usulü	N	X	SS	F	p	t	sd	p
ETÖ Demokratik	Görücü	63	73,24	9,02	2,60	,108	-1,65	430,00	0,100
	Severek	369	75,12	8,25					
ETÖ Otoriter	Görücü	63	23,32	6,94	0,52	,471	2,59	430,00	0,010
	Severek	369	21,00	6,50					
ETÖ Aşırı Koruyucu	Görücü	63	35,27	6,42	0,31	,579	2,76	430,00	0,006
	Severek	369	33,00	5,97					
ETÖ İzin Verici	Görücü	63	21,73	5,21	0,08	,782	0,50	430,00	0,620
	Severek	369	21,36	5,49					

Tablo 4.4.2’de görüldüğü gibi, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının evlilik usulüne göre farklılaşmasını sınamak için yapılan bağımsız gruplar t testi sonunda,

ETÖ Otoriter tutumlarında görücü usulü evlenenler lehine tespit edilen farklılaşma $p < 0,05$ düzeyinde ($t=2,59$; $p=0,010$), ETÖ Aşırı Koruyucu tutumlarında görücü usulü evlenenler lehine tespit edilen farklılaşma $p < 0,05$ düzeyinde ($t=2,76$; $p=0,006$) anlamlı bulunmuştur. ETÖ'nün diğer alt boyutlarında görücü usulü evlenenlerle sevrete evlenenler arasındaki farklılaşmalar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 4.4. 3: Ebeveyn Tutumlarının Çocuklukta Şiddet Görmeye Göre Farklılaşması

		Çocuklukta şiddet		N	X	SS	F	p	t	sd	p
ETÖ Demokratik	Evet	83	72,52	8,65	1,08	,299	-2,84	430,00	0,005		
	Hayır	349	75,40	8,23							
ETÖ Otoriter	Evet	83	23,36	7,01	0,52	,472	3,13	430,00	0,002		
	Hayır	349	20,86	6,43							
ETÖ Aşırı Koruyucu	Evet	83	32,11	6,21	0,25	,621	-2,05	430,00	0,041		
	Hayır	349	33,62	6,02							
ETÖ İzin Verici	Evet	83	22,11	4,44	5,88	,016	1,50	152,04	0,137		
	Hayır	349	21,25	5,65							

Tablo 4.4.3'te görüldüğü gibi, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının çocuklukta görülen şiddete göre farklılaşmasını sınamak için yapılan bağımsız gruplar t testi sonunda, ETÖ Demokratik tutumlarında çocuklukta şiddet görmeyenler lehine tespit edilen farklılaşma $p < 0,01$ düzeyinde ($t=-2,82$; $p=0,005$), ETÖ Otoriter tutumlarında çocuklukta şiddet görenler lehine tespit edilen farklılaşma $p < 0,01$ düzeyinde ($t=3,13$; $p=0,002$), ETÖ Aşırı Koruyucu tutumlarında çocuklukta şiddet görmeyenler lehine tespit edilen farklılaşma $p < 0,05$ düzeyinde ($t=-2,05$; $p=0,01$) anlamlı bulunmuştur. ETÖ İzin Verici alt boyutunda çocukluğunda şiddet görenlerle görmeyenler arasındaki farklılaşmalar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 4.4. 4: Ebeveyn Tutumlarının Yaşa Göre Farklılaşması

Faktör	Alt Grup	N	X	Ss	Var.K	KT	Sd	KO	F	p
ETÖ Demokratik	20-30	102	75,76	8,17	G.içi	223,15	3	74,38	1,06	0,366
	31-35	157	74,58	8,94	G.arası	30026,70	428	70,16		
	36-40	113	75,12	7,77	Toplam	30249,86	431			

	41-45	60	73,45	8,29							
	Toplam	432	74,84	8,38							
ETÖ Otoriter	20-30	102	22,07	7,61	G.içi	87,86	3	29,29	0,67	0,571	
	31-35	157	21,09	6,34	G.arası	18737,12	428	43,78			
	36-40	113	20,91	5,95	Toplam	18824,98	431				
	41-45	60	21,57	6,72							
	Toplam	432	21,34	6,61							
ETÖ Aşırı Koruyucu	20-30	102	33,93	5,62	G.içi	54,54	3	18,18	0,49	0,689	
	31-35	157	33,06	6,12	G.arası	15883,46	428	37,11			
	36-40	113	33,11	6,45	Toplam	15938,00	431				
	41-45	60	33,45	6,11							
	Toplam	432	33,33	6,08							
ETÖ İzin Verici	20-30	102	21,53	5,98	G.içi	105,36	3	35,12	1,19	0,315	
	31-35	157	21,86	5,13	G.arası	12671,30	428	29,61			
	36-40	113	20,62	5,56	Toplam	12776,66	431				
	41-45	60	21,55	5,03							
	Toplam	432	21,42	5,44							

Tablo 4.4.4'te görüldüğü gibi, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının yaşa göre farklılaşmasını sınamak için yapılan Anova testi sonucunda ETÖ alt boyutlarının hiçbirisinde, yaş grupları arasındaki farklılaşmalar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 4.4. 5: Ebeveyn Tutumlarının Mezuniyete Göre Farklılaşması

Faktör	Alt Grup	N	X	Ss	Var.K	KT	Sd	KO	F	p
ETÖ Demokratik	İlkokul	43	73,37	8,48	G.içi	491,81	4	122,95	1,76	0,135
	Ortaokul	56	73,68	9,38	G.arası	29758,05	427	69,69		
	Lise	139	76,05	7,58	Toplam	30249,86	431			
	Üniversite	162	74,98	8,51						
	Lisansüstü	32	72,94	8,62						
	Toplam	432	74,84	8,38						
ETÖ Otoriter	İlkokul	43	23,70	8,28	G.içi	773,39	4	193,35	4,57	0,001
	Ortaokul	56	23,32	7,52	G.arası	18051,59	427	42,28		
	Lise	139	20,04	6,12	Toplam	18824,98	431			
	Üniversite	162	20,91	5,64						
	Lisansüstü	32	22,56	7,53						

Faktör	Alt Grup	N	X	Ss	Var.K	KT	Sd	KO	F	p
	Toplam	432	21,34	6,61						
ETÖ Aşırı Koruyucu	İlkokul	43	37,07	5,36	G.içi	1349,49	4	337,37	9,87	0,000
	Ortaokul	56	35,23	6,22	G.arası	14588,51	427	34,17		
	Lise	139	33,71	5,74	Toplam	15938,00	431			
	Üniversite	162	31,76	6,06						
	Lisansüstü	32	31,34	5,03						
	Toplam	432	33,33	6,08						
ETÖ İzin Verici	İlkokul	43	21,02	5,12	G.içi	153,18	4	38,30	1,30	0,271
	Ortaokul	56	21,27	5,57	G.arası	12623,48	427	29,56		
	Lise	139	21,23	5,65	Toplam	12776,66	431			
	Üniversite	162	21,31	5,44						
	Lisansüstü	32	23,50	4,61						
	Toplam	432	21,42	5,44						

Tablo 4.4.5'te görüldüğü gibi, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının mezuniyete göre farklılaşmasını sınamak için yapılan Anova testi sonucunda; ETÖ Otoriter puanlarında mezuniyet grupları arasında $p < 0,01$ düzeyinde ($F=4,57$; $p=0,001$), ETÖ Aşırı Koruyucu alt boyutunda $p < 0,001$ düzeyinde ($F=9,87$; $p=0,000$), anlamlı farklılık tespit edilmiştir. ETÖ Demokratik ve ETÖ İzin Verici alt boyutları arasındaki farklılaşmalar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ETÖ Otoriter puanlarında ve ETÖ Aşırı Koruyucu puanlarındaki farklılaşmaların hangi mezuniyet grupları arasında anlamlı olduğunu tespit etmek için post hoc LSD testi yapılmıştır.

Tablo 4.4. 6: ETÖ Otoriter ve ETÖ Aşırı Koruyucu Alt Boyut Puanlarının Mezuniyete Göre Farklılaşması İçin Yapılan Post Hoc LSD Testi

	X_i	X_j	$X_{(i-j)}$	sh	p
ETÖ Otoriter	İlkokul	Ortaokul	0,38	1,32	0,775
		Lise	3,66170*	1,13	0,001
		Üniversite	2,79027*	1,12	0,013
		Lisansüstü	1,14	1,52	0,455
Ortaokul	İlkokul	Lise	-0,38	1,32	0,775
		Üniversite	3,28546*	1,03	0,002
		Lisansüstü	2,41402*	1,01	0,017
		Lise	0,76	1,44	0,599
Lise	İlkokul	-3,66170*	1,13	0,001	

X_i	X_j	$X_{(i-j)}$	sh	p	
	Ortaokul	-3,28546*	1,03	0,002	
	Üniversite	-0,87	0,75	0,247	
	Lisansüstü	-2,52653*	1,27	0,048	
Üniversite	İlkokul	-2,79027*	1,12	0,013	
	Ortaokul	-2,41402*	1,01	0,017	
	Lise	0,87	0,75	0,247	
	Lisansüstü	-1,66	1,26	0,189	
Lisansüstü	İlkokul	-1,14	1,52	0,455	
	Ortaokul	-0,76	1,44	0,599	
	Lise	2,52653*	1,27	0,048	
	Üniversite	1,66	1,26	0,189	
ETÖ Aşırı Koruyucu	İlkokul	Ortaokul	1,84	1,19	0,122
		Lise	3,36473*	1,02	0,001
		Üniversite	5,31051*	1,00	0,000
		Lisansüstü	5,72602*	1,36	0,000
	Ortaokul	İlkokul	-1,84	1,19	0,122
		Lise	1,53	0,93	0,100
		Üniversite	3,47288*	0,91	0,000
		Lisansüstü	3,88839*	1,30	0,003
	Lise	İlkokul	-3,36473*	1,02	0,001
		Ortaokul	-1,53	0,93	0,100
		Üniversite	1,94578*	0,68	0,004
		Lisansüstü	2,36129*	1,15	0,040
	Üniversite	İlkokul	-5,31051*	1,00	0,000
		Ortaokul	-3,47288*	0,91	0,000
		Lise	-1,94578*	0,68	0,004
		Lisansüstü	0,42	1,13	0,713
	Lisansüstü	İlkokul	-5,72602*	1,36	0,000
		Ortaokul	-3,88839*	1,30	0,003
		Lise	-2,36129*	1,15	0,040
		Üniversite	-0,42	1,13	0,713

ETÖ Otoriter alt boyut puanlarının mezuniyete göre farklılaşmasını sınamak için yapılan post hoc LSD Testi sonucunda;

- İlkokul mezunları ile lise mezunları arasındaki farklılaşma, ilkokul mezunları lehine $p < 0,01$ düzeyinde ($p = 0,001$),
- İlkokul mezunları ile üniversite mezunları arasındaki farklılaşma, ilkokul mezunları lehine $p < 0,05$ düzeyinde ($p = 0,013$),
- Ortaokul mezunları ile lise mezunları arasındaki farklılaşma, ortaokul mezunları lehine $p < 0,01$ düzeyinde ($p = 0,002$),
- Ortaokul mezunları ile üniversite mezunları arasındaki farklılaşma, ortaokul mezunları lehine $p < 0,05$ düzeyinde ($p = 0,017$),
- Lise mezunları ile lisansüstü mezunları arasındaki farklılaşma, lise mezunları lehine $p < 0,05$ düzeyinde ($p = 0,048$) anlamlı bulunmuştur.
- ETÖ Otoriter alt boyut puanlarının diğer mezuniyet grupları arasındaki farklılaşmaları istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

ETÖ Aşırı Koruyucu alt boyut puanlarının mezuniyete göre farklılaşmasını sınamak için yapılan post hoc LSD Testi sonucunda;

- İlkokul mezunları ile lise mezunları arasındaki farklılaşma, ilkokul mezunları lehine $p < 0,01$ düzeyinde ($p = 0,001$),
- İlkokul mezunları ile üniversite mezunları arasındaki farklılaşma, ilkokul mezunları lehine $p < 0,001$ düzeyinde ($p = 0,000$),
- İlkokul mezunları ile lisansüstü mezunları arasındaki farklılaşma, ilkokul mezunları lehine $p < 0,001$ düzeyinde ($p = 0,000$),
- Ortaokul mezunları ile üniversite mezunları arasındaki farklılaşma, ortaokul mezunları lehine $p < 0,001$ düzeyinde ($p = 0,000$),
- Ortaokul mezunları ile lisansüstü mezunları arasındaki farklılaşma, ortaokul mezunları lehine $p < 0,01$ düzeyinde ($p = 0,003$),
- Lise mezunları ile üniversite mezunları arasındaki farklılaşma, lise mezunları lehine $p < 0,01$ düzeyinde ($p = 0,004$)
- Lise mezunları ile lisansüstü mezunları arasındaki farklılaşma, lise mezunları lehine $p < 0,05$ düzeyinde ($p = 0,040$) anlamlı bulunmuştur.
- ETÖ Aşırı Koruyucu alt boyut puanlarının diğer mezuniyet grupları arasındaki farklılaşmaları istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 4.4. 7: Ebeveyn Tutumlarının Mesleğe Göre Farklılaşması

Faktör	Alt Grup	N	X	Ss	Var.K	KT	Sd	KO	F	p
ETÖ Demokratik	Memur	58	73,90	7,74	G.içi	118,11	3	39,37	0,56	0,642
	İşçi	57	74,11	9,82	G.arası	30131,75	428	70,40		
	Serbest meslek	68	75,40	8,77	Toplam	30249,86	431			
	Ev hanımı	249	75,08	8,07						
	Toplam	432	74,84	8,38						
ETÖ Otoriter	Memur	58	21,81	6,11	G.içi	144,14	3	48,05	1,10	0,349
	İşçi	57	20,79	6,89	G.arası	18680,84	428	43,65		
	Serbest meslek	68	20,21	6,98	Toplam	18824,98	431			
	Ev hanımı	249	21,67	6,55						
	Toplam	432	21,34	6,61						
ETÖ Aşırı Koruyucu	Memur	58	31,24	5,48	G.içi	380,60	3	126,87	3,49	0,016
	İşçi	57	34,35	5,72	G.arası	15557,40	428	36,35		
	Serbest meslek	68	32,74	6,60	Toplam	15938,00	431			
	Ev hanımı	249	33,75	6,06						
	Toplam	432	33,33	6,08						
ETÖ İzin Verici	Memur	58	22,66	5,77	G.içi	127,23	3	42,41	1,44	0,232
	İşçi	57	21,52	5,14	G.arası	12649,43	428	29,55		
	Serbest meslek	68	21,63	5,64	Toplam	12776,66	431			
	Ev hanımı	249	21,04	5,37						
	Toplam	432	21,42	5,44						

Tablo 4.4.7’te görüldüğü gibi, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının mesleğe göre farklılaşmasını sınamak için yapılan Anova testi sonucunda; ETÖ Aşırı Koruyucu alt boyutunda $p < 0,05$ düzeyinde ($F=3,49$; $p=0,016$), anlamlı farklılık tespit edilmiştir. ETÖ Demokratik, ETÖ Otoriter ve ETÖ İzin Verici alt boyutları arasındaki farklılaşmalar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ETÖ Aşırı Koruyucu

puanlarındaki farklılaşmaların hangi meslek grupları arasında anlamlı olduğunu tespit etmek için post hoc LSD testi yapılmıştır.

Tablo 4.4. 8: ETÖ Aşırı Koruyucu Alt Boyut Puanlarının Mesleğe Göre Farklılaşması İçin Yapılan Post Hoc LSD Testi

X_i	X_j	$X_{(i-j)}$	sh	p
Memur	İşçi	-3,10950*	1,12	0,006
	Serbest meslek	-1,49	1,08	0,166
	Ev hanımı	-2,50962*	0,88	0,005
İşçi	Memur	3,10950*	1,12	0,006
	Serbest meslek	1,62	1,08	0,136
	Ev hanımı	0,60	0,89	0,498
Serbest meslek	Memur	1,49	1,08	0,166
	İşçi	-1,62	1,08	0,136
	Ev hanımı	-1,02	0,82	0,219
Ev hanımı	Memur	2,50962*	0,88	0,005
	İşçi	-0,60	0,89	0,498
	Serbest meslek	1,02	0,82	0,219

ETÖ Aşırı Koruyucu alt boyut puanlarının mesleğe göre farklılaşması için yapılan post hoc LSD Testi sonucunda, memurlar ile işçiler arasında işçiler lehine çıkan farklılaşma $p < 0,01$ düzeyinde ($p = 0,006$), memurlar ile ev hanımları arasında ev hanımları lehine çıkan farklılaşma $p < 0,01$ düzeyinde ($p = 0,005$) anlamlı bulunmuştur. Diğer alt gruplar arasındaki farklılaşmalar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 4.4. 9: Ebeveyn Tutumlarının Gelir Düzeyine Göre Farklılaşması

Faktör	Alt Grup	N	X	Ss	$Var.K$	KT	Sd	KO	F	p
ETÖ Demokrati k	2000-3000	16	74,6	9,0	G.içi	84,78	3	28,26	0,4	0,75
	3000-4000	9	3	5						
	3000-4000	13	75,4	7,7	G.arası	30165,0	42	70,48		
	4000-5000	9	7	1						
5000-8000	92	74,4	7,9	Topla	30249,8	43				
8000-üstü	32	3	3	m						6

Faktör	Alt Grup	N	X	Ss	Var.K	KT	Sd	KO	F	p
	Toplam	43	74,8	8,3						
ETÖ Otoriter	2000-3000	16	22,1	7,0	G.içi	195,80	3	65,27	1,5	0,21
	3000-4000	13	20,5	6,2	G.arası	18629,1	42	43,53	0	4
	5000-8000	92	21,1	6,3	Toplam	18824,9	43			
	8000 üstü	32	21,0	6,2						
	Toplam	43	21,3	6,6						
ETÖ Aşırı Koruyucu	2000-3000	16	34,5	5,9	G.içi	652,66	3	217,5	6,0	0,00
	3000-4000	13	33,2	5,7	G.arası	15285,3	42	35,71	5	9
	5000-8000	92	32,1	6,1	Toplam	15938,0	43			
	8000 üstü	32	30,5	6,5						
	Toplam	43	33,3	6,0						
ETÖ İzin Verici	2000-3000	16	21,1	5,2	G.içi	17,90	3	5,97	0,2	0,89
	3000-4000	13	21,5	5,8	G.arası	12758,7	42	29,81	0	6
	5000-8000	92	21,6	5,5	Toplam	12776,6	43			
	8000 üstü	32	21,4	4,4						
	Toplam	43	21,4	5,4						

Tablo 4.4.9’da görüldüğü gibi, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının gelir gruplarına göre farklılaşmasını sınamak için yapılan Anova testi sonucunda; ETÖ Aşırı Koruyucu alt boyutunda $p < 0,001$ düzeyinde ($F=6,09$; $p=0,000$), anlamlı farklılık tespit edilmiştir. ETÖ Demokratik, ETÖ Otoriter ve ETÖ İzin Verici alt boyutları arasındaki farklılaşmalar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ETÖ Aşırı

Koruyucu puanlarında ve ETÖ Aşırı Koruyucu puanlarındaki farklılaşmaların hangi gelir grupları arasında anlamlı olduğunu tespit etmek için post hoc LSD testi yapılmıştır.

Tablo 4.4. 10: ETÖ Aşırı Koruyucu Alt Boyut Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Farklılaşması İçin Yapılan Post Hoc LSD Testi

X_i	X_j	$X_{(i-j)}$	sh	p
2000-3000	3000-4000	1,33	0,68	0,053
	5000-8000	2,46623*	0,77	0,002
	8000 üstü	4,05455*	1,15	0,000
3000-4000	2000-3000	-1,33	0,68	0,053
	5000-8000	1,14	0,80	0,157
	8000 üstü	2,72774*	1,17	0,020
5000-8000	2000-3000	-2,46623*	0,77	0,002
	3000-4000	-1,14	0,80	0,157
	8000 üstü	1,59	1,23	0,196
8000 üstü	2000-3000	-4,05455*	1,15	0,000
	3000-4000	-2,72774*	1,17	0,020
	5000-8000	-1,59	1,23	0,196

ETÖ Aşırı Koruyucu alt boyut puanlarının gelir düzeyine göre farklılaşması için yapılan post hoc LSD Testi sonucunda; 2000-3000 TL gelir grubu ile 5000-8000 TL gelir grubu arasında, 5000-8000 TL gelir grubu lehine $p < 0,01$ düzeyinde, ($p = 0,002$), 2000-3000 TL gelir grubu 8000 TL üstü gelir grubu arasında, 8000 TL üstü gelir grubu lehine $p < 0,001$ düzeyinde, ($p = 0,000$), 3000-4000 TL gelir grubu 8000 TL üstü gelir grubu arasında, 8000 TL üstü gelir grubu lehine $p < 0,05$ düzeyinde, ($p = 0,020$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Diğer gelir grupları arasındaki farklılaşmalar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 4.4. 11: Ebeveyn Tutumlarının Evlilik Süresine Göre Farklılaşması

Faktör	Alt Grup	N	X	Ss	$Var.K$	KT	Sd	KO	F	p
ETÖ Demokratik	0-4 yıl	36	73,47	10,73	G.içi	126,44	3	42,15	0,60	0,616
	4-8 yıl	176	75,36	8,31	G.arası	30123,41	428	70,38		
	8-12 yıl	117	74,80	8,53	Toplam	30249,86	431			
	12 yıl üstü	103	74,50	7,39						

Faktör	Alt Grup	N	X	Ss	Var.K	KT	Sd	KO	F	p
	Toplam	432	74,84	8,38						
ETÖ Otoriter	0-4 yıl	36	21,61	7,06	G.içi	11,95	3	3,98	0,09	0,965
	4-8 yıl	176	21,47	7,20	G.arası	18813,03	428	43,96		
	8-12 yıl	117	21,26	6,02	Toplam	18824,98	431			
	12 yıl üstü	103	21,11	6,11						
	Toplam	432	21,34	6,61						
ETÖ Aşırı Koruyucu	0-4 yıl	36	32,42	6,23	G.içi	50,36	3	16,79	0,45	0,716
	4-8 yıl	176	33,54	5,72	G.arası	15887,64	428	37,12		
	8-12 yıl	117	33,09	6,42	Toplam	15938,00	431			
	12 yıl üstü	103	33,57	6,28						
	Toplam	432	33,33	6,08						
ETÖ İzin Verici	0-4 yıl	36	21,62	5,35	G.içi	262,47	3	87,49	2,99	0,031
	4-8 yıl	176	22,03	5,65	G.arası	12514,19	428	29,24		
	8-12 yıl	117	21,62	5,80	Toplam	12776,66	431			
	12 yıl üstü	103	20,06	4,45						
	Toplam	432	21,42	5,44						

Tablo 4.4.11’te görüldüğü gibi, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının evlilik süresine göre farklılaşmasını sınamak için yapılan Anova testi sonucunda; ETÖ İzin Verici alt boyutunda $p < 0,05$ düzeyinde ($F=2,99$; $p=0,031$), anlamlı farklılık tespit edilmiştir. ETÖ Demokratik, ETÖ Otoriter ve ETÖ Aşırı Koruyucu alt boyutları arasındaki farklılaşmalar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ETÖ İzin Verici puanlarındaki farklılaşmaların hangi evlilik yılları arasında anlamlı olduğunu tespit etmek için post hoc LSD testi yapılmıştır.

Tablo 4.4. 12: ETÖ İzin Verici Alt Boyut Puanlarının Evlilik Süresine Göre Farklılaşması İçin Yapılan Post Hoc LSD Testi

X_i	X_j	$X_{(i-j)}$	sh	p
0-4 yıl	4-8 yıl	-0,41	0,99	0,681
	8-12 yıl	0,00	1,03	0,998
	12 yıl üstü	1,56	1,05	0,136
4-8 yıl	0-4 yıl	0,41	0,99	0,681
	8-12 yıl	0,40	0,65	0,531
	12 yıl üstü	1,97016*	0,67	0,003

X_i	X_j	$X_{(i-j)}$	sh	p
8-12 yıl	0-4 yıl	0,00	1,03	0,998
	4-8 yıl	-0,40	0,65	0,531
	12 yıl üstü	1,56568*	0,73	0,033
12 yıl üstü	0-4 yıl	-1,56	1,05	0,136
	4-8 yıl	-1,97016*	0,67	0,003
	8-12 yıl	-1,56568*	0,73	0,033

ETÖ İzin Verici alt boyut puanlarının Evlilik Süresine göre farklılaşmasını sınamak için yapılan post hoc LSD Testi sonucunda; 4-8 yıl arasında evlilik süresi olanlarla 12 yıl ve üstü evlilik süresi olanlar arasında 12 yıl ve üstü evlilik süresi olanlar lehine $p < 0,01$ düzeyine ($p = 0,003$), 8-12 yıl arasında evlilik süresi olanlarla 12 yıl ve üstü evlilik süresi olanlar arasında 12 yıl ve üstü evlilik süresi olanlar lehine $p < 0,05$ düzeyine ($p = 0,033$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Diğer alt gruplar arasındaki farklılaşmalar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 4.4. 13: Ebeveyn Tutumlarının Yaşam Yerine Göre Farklılaşması

Faktör	Alt Grup	N	X	Ss	$Var.K$	KT	Sd	KO	F	p
ETÖ Demokratik	Köy	47	73,94	7,67	G.içi	1215,06	3	405,02	5,97	0,001
	İlçe	75	74,27	7,43	G.arası	29034,80	428	67,84		
	Şehir	96	72,27	10,68	Toplam	30249,86	431			
	Büyükşehir	214	76,40	7,32						
	Toplam	432	74,84	8,38						
ETÖ Otoriter	Köy	47	23,45	6,49	G.içi	373,34	3	124,45	2,89	0,035
	İlçe	75	21,83	6,85	G.arası	18451,64	428	43,11		
	Şehir	96	21,70	7,80	Toplam	18824,98	431			
	Büyükşehir	214	20,55	5,84						
	Toplam	432	21,34	6,61						
ETÖ Aşırı Koruyucu	Köy	47	35,81	5,33	G.içi	333,65	3	111,22	3,05	0,028
	İlçe	75	33,36	5,48	G.arası	15604,35	428	36,46		
	Şehir	96	33,01	6,35	Toplam	15938,00	431			
	Büyükşehir	214	32,93	6,22						
	Toplam	432	33,33	6,08						
ETÖ İzin Verici	Koy	47	21,81	4,87	G.içi	145,56	3	48,52	1,64	0,179
	İlçe	75	21,92	4,99	G.arası	12631,10	428	29,51		

Faktör	Alt Grup	N	X	Ss	Var.K	KT	Sd	KO	F	p
	Şehir	96	22,12	6,49	Toplam	12776,66	431			
	Büyükşehir	214	20,84	5,17						
	Toplam	432	21,42	5,44						

Tablo 4.4.13'te görüldüğü gibi, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının yaşam yerine göre farklılaşmasını sınamak için yapılan Anova testi sonucunda; ETÖ Demokratik alt boyutunda $p < 0,01$ düzeyinde ($F=5,97$; $p=0,001$), ETÖ Otoriter alt boyutunda $p < 0,05$ düzeyinde ($F=2,89$; $p=0,035$), ETÖ Aşırı Koruyucu alt boyutunda $p < 0,05$ düzeyinde ($F=3,05$; $p=0,025$) istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. ETÖ İzin Verici alt boyutundaki farklılaşmalar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ETÖ Demokratik, Otoriter ve İzin Verici alt boyutlarının puanlarındaki farklılaşmaların hangi yaşam yerleri arasında anlamlı düzeyde olduğunu tespit etmek için post hoc LSD testi yapılmıştır.

Tablo 4.4. 14: ETÖ Alt Boyutlarının Yaşam Yerine Göre Farklılaşması İçin Yapılan Post Hoc LSD Testi

	X_i	X_j	$X_{(i-j)}$	sh	p
ETÖ Demokratik	Köy	İlçe	-0,34	1,53	0,826
		Şehir	1,67	1,47	0,257
		Büyükşehir	-2,46	1,33	0,064
	İlçe	Köy	0,34	1,53	0,826
		Şehir	2,00	1,27	0,115
		Büyükşehir	-2,12	1,11	0,055
	Şehir	Köy	-1,67	1,47	0,257
		İlçe	-2,00	1,27	0,115
		Büyükşehir	-4,12636*	1,01	0,000
Büyükşehir	Köy	2,46	1,33	0,064	
	İlçe	2,12	1,11	0,055	
	Şehir	4,12636*	1,01	0,000	
ETÖ Otoriter	Köy	İlçe	1,62	1,22	0,185
		Şehir	1,75	1,17	0,135
		Büyükşehir	2,90008*	1,06	0,006
	İlçe	Köy	-1,62	1,22	0,185

X_i	X_j	$X_{(i-j)}$	sh	p	
	Şehir	0,13	1,01	0,899	
	Büyükşehir	1,28	0,88	0,147	
Şehir	Köy	-1,75	1,17	0,135	
	İlçe	-0,13	1,01	0,899	
	Büyükşehir	1,15	0,81	0,154	
Büyükşehir	Köy	-2,90008*	1,06	0,006	
	İlçe	-1,28	0,88	0,147	
	Şehir	-1,15	0,81	0,154	
ETÖ Aşırı Koruyucu	Köy	İlçe	2,44851*	1,12	0,030
		Şehir	2,79809*	1,07	0,010
		Büyükşehir	2,88328*	0,97	0,003
	İlçe	Köy	-2,44851*	1,12	0,030
		Şehir	0,35	0,93	0,707
		Büyükşehir	0,43	0,81	0,592
	Şehir	Köy	-2,79809*	1,07	0,010
		İlçe	-0,35	0,93	0,707
		Büyükşehir	0,09	0,74	0,909
	Büyükşehir	Köy	-2,88328*	0,97	0,003
		İlçe	-0,43	0,81	0,592
		Şehir	-0,09	0,74	0,909

Tablo 4.4.14’te görüldüğü gibi, ETÖ Alt Boyutlarının evlilik süresine göre farklılaşması için yapılan post hoc LSD Testi sonucunda; ETÖ Demokratik alt boyutunda, şehirde yaşayanlar ile büyükşehirde yaşayanlar arasında büyükşehirde yaşayanlar lehine $p < 0,001$ düzeyinde ($p = 0,000$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. ETÖ Otoriter alt boyutunda, köyde yaşayanlar ile büyükşehirde yaşayanlar arasında köyde yaşayanlar lehine $p < 0,01$ düzeyinde ($p = 0,006$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. ETÖ Aşırı Koruyucu alt boyutunda; köyde yaşayanlar ile ilçede yaşayanlar arasında köyde yaşayanlar lehine $p < 0,05$ düzeyinde ($p = 0,030$), köyde yaşayanlar ile şehirde yaşayanlar arasında köyde yaşayanlar lehine $p < 0,05$ düzeyinde ($p = 0,010$), köyde yaşayanlar ile büyükşehirde yaşayanlar arasında köyde yaşayanlar lehine $p < 0,01$ düzeyinde ($p = 0,003$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Diğer alt gruplar arasındaki farklılaşmalar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 4.4. 15: Ebeveyn Tutumlarının Kardeş Sırasına Göre Farklılaşması

Faktör	Alt Grup	N	X	Ss	Var.K	KT	Sd	KO	F	p
ETÖ Demokrati	İlk	25	75,6	8,3	G.içi	395,44	2	197,7	2,8	0,05
		4	0	8				2	4	9
	Ortanca	43	74,6	7,3	G.arası	29854,4	42	69,59		
			5	1		2	9			
	Son	13	73,4	8,5						
		5	9	6						
	Toplam	43	74,8	8,3	Topla	30249,8	43			
		2	4	8	m	6	1			
ETÖ Otoriter	İlk	25	21,1	6,7	G.içi	40,92	2	20,46	0,4	0,62
		4	9	7					7	7
	Ortanca	43	20,8	5,6	G.arası	18784,0	42	43,79		
			8	8		6	9			
	Son	13	21,7	6,5	Topla	18824,9	43			
		5	8	9	m	8	1			
	Toplam	43	21,3	6,6						
		2	4	1						
ETÖ Aşırı Koruyucu	İlk	25	33,7	5,8	G.içi	130,02	2	65,01	1,7	0,17
		4	7	6					6	3
	Ortanca	43	32,2	6,2	G.arası	15807,9	42	36,85		
			6	1		8	9			
	Son	13	32,8	6,4	Topla	15938,0	43			
		5	5	0	m	0	1			
	Toplam	43	33,3	6,0						
		2	3	8						
ETÖ İzin Verici	İlk	25	21,9	5,4	G.içi	177,52	2	88,76	3,0	0,05
		4	2	9					2	0
	Ortanca	43	20,1	6,4	G.arası	12599,1	42	29,37		
			2	3		4	9			
	Son	13	20,8	4,9	Topla	12776,6	43			
		5	7	1	m	6	1			
	Toplam	43	21,4	5,4						
		2	2	4						

Tablo 4.4.15'te görüldüğü gibi, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının kardeş sırasına göre farklılaşmasını sınamak için yapılan Anova testi sonucunda; ebeveyn tutumlarının alt boyutlarında kardeşlik sıralamasına göre ortaya çıkan farklılaşmalar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının ebeveynlerin çocukluk yaşantıları, aile uyumu ve evlilik yaşamı ile ilişkisi nicel olarak incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 432 ebeveynden oluşmaktadır.

5.1. Sonuç

Çalışma grubunun; 66'sı (%15,3) erkek, 366'sı (%84,7) kadındır. 102'si (%23,6) 20-30, 157'si (%36,3) 31-35, 113'ü (%26,2) 36-40 ve 60'ı (%13,9) 41-45 yaş aralığındadır. 43'ü (%10,0) ilkokul, 56'sı (%13,0) ortaokul, 139'u (%32,2) lise, 162'si (%37,5) üniversite ve 32'si (%7,4) lisansüstü mezunudur. 58'i (%13,4) memur, 57'si (%13,2) işçi, 68'si (%15,7) serbest, meslek ve 249'u (%57,6) ev hanımıdır. 169'unun (%39,1) 2000-3000 tl, 139'unun (%32,2) 3000-4000 tl, 92'sinin (%21,3) 5000-8000 tl ve 32'sinin (%7,4) 8000 tl üstü gelire sahiptir. 36'sı (%8,3) 0-4 yıl, 176'sı (%40,7) 4-8 yıl, 117'si (%27,1) 8-12 yıl ve 103'ü (%23,8) 12 yıl üstü evlilik süresine sahiptir. 63'ü (%14,6) görücü usulü ile 369'u (%85,4) severek evlenmiştir. 47'si (%10,9) köyde, 75'i (%17,4) ilçede 96'sı (%22,2) şehirde ve 214'ü (%49,5) büyükşehirde yaşamaktadır. 83'ü (%19,2) çocuklukta şiddet gördüğünü 349'u (%80,8) görmediğini bildirmiştir. 227'sinin (%52,5) çocuğu erkek 205'isinin (%47,5) çocuğu kızdır. 254'ünün (%58,8) ilk çocuğu 43'ününün (%10,0) ortanca çocuğu ve 135'inin (%31,3) son çocuğudur.

Değişkenlerinin puan ortalamaları şu şekildedir: Ailede Uyum Ölçeği puanı $X_{ort} = 21,91$ 'dir ($SS=3,52$). Evlilik Yaşamı Ölçeği puanı $X_{ort} = 39,97$ 'dir ($SS=6,64$). Çocukluk Yaşantıları Ölçeği alt boyutlarından; ÇYÖ Aile Yaşantısı puanı $X_{ort} = 6,48$ ($SS=3,44$), ÇYÖ Okul Yaşantısı puanı $X_{ort} = 7,54$ ($SS=3,21$), ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantı puanı $X_{ort} = 5,75$ 'tir ($SS=2,57$). Ebeveyn Tutumu Ölçeği alt boyutlarından ETÖ Demokratik puanı $X_{ort} = 74,84$ ($SS=8,38$), ETÖ Otoriter puanı $X_{ort} = 21,34$ ($SS=6,61$), ETÖ Aşırı Koruyucu puanı $X_{ort} = 33,33$ ($SS=6,08$) ve ETÖ İzin Verici puanı $X_{ort} = 21,42$ 'dir ($SS=5,44$).

Araştırmanın temel amacı ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının, ebeveynlerin aile uyumu, evlilik yaşamları ve çocukluk yaşantıları ile ilişkisi YEM analiziyle incelenmiştir.

Araştırma amacına ulaşmak için sınanan hipotezlerde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Alt amaç 1. Ebeveyn çocuk yetiştirme tutumları ile ebeveynlerin aile uyumu arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Ailede Uyum, ebeveynlerin Demokratik tutumuyla pozitif ve Otoriter tutumuyla negatif ilişkili iken ebeveynlerin Aşırı Koruyucu tutumu ile ilişkili değildir (Tablo 4.2.1). Ailede uyumunun, ebeveynlerin demokratik ve otoriter tutumlarını yordaması anlamlı bulunmamıştır (Tablo 4.3.3). *Buna göre ebeveynlerin aile uyumuyla çocuk yetiştirme tutumları ilişkili olsa da, aile uyumunun çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyecek düzeyde olmadığı söylenebilir.*

Alt amaç 2. Ebeveyn çocuk yetiştirme tutumları ile ebeveynlerin evlilik yaşamı arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Evlilik Yaşamı, ebeveynlerin Demokratik tutumuyla pozitif, Otoriter tutumu ve İzin Verici tutumuyla negatif ilişkili olup, ebeveynlerin Aşırı Koruyucu tutumuyla ilişkili değildir (Tablo 4.2.1). Evlilik Yaşamının, ebeveynlerin Otoriterlik tutumunu negatif yordaması anlamlı bulunurken, Demokratik tutumunu ve Aşırı Koruyucu tutumunu yordaması anlamlı değildir (Tablo 4.3.4). *Buna göre ebeveynlerin evlilik yaşamları, çocuklarına karşı çocuk yetiştirme tutumlarını etkilemektedir denilebilir.*

Alt amaç 3. Ebeveyn çocuk yetiştirme tutumları ile çocukluk yaşantıları arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Ebeveynlerin Demokratik tutumlarının, çocuklukta Aile Yaşantısı, Okul Yaşantısı ve Kişisel Sosyal Yaşantıyla negatif yönlü ilişkisi vardır. Ebeveynlerin Otoriter tutumunun, çocuklukta Okul Yaşantısıyla pozitif ilişkisi varken, çocuklukta Aile Yaşantısı ve Kişisel Sosyal Yaşantı ile ilişkisi anlamlı değildir. Ebeveynlerin Aşırı Koruyucu tutumunun çocuklukta Aile Yaşantısı ve Kişisel Sosyal Yaşantıyla negatif ilişkisi varken, çocuklukta Okul Yaşantısı ilişkisi yoktur. Ebeveynlerin İzin Verici tutumunun çocuklukta Okul Yaşantısıyla pozitif ilişkisi tespit edilirken, çocuklukta Aile Yaşantısı ve Kişisel Sosyal Yaşantıyla ilişkisi anlamlı bulunmamıştır (Tablo 4.2.1).

Çocuklukta Okul Yaşantısı ebeveynlerin Demokratik tutumunu negatif yönlü İzin Verici tutumlarını pozitif yönlü yordarken, Aşırı Koruyucu ve Otoriter tutumlarını yordamadığı görülmüştür.

Çocukluktaki Kişisel Sosyal Yaşantı, ebeveynlerin Demokratik ve Aşırı Koruyucu ebeveyn tutumlarını negatif yönlü yordadığı, Otoriter ve İzin Verici tutumlarını yordamadığı görülmüştür.

Çocukluktaki Aile Yaşantısının, Ebeveyn tutumlarını yordaması anlamlı bulunmamıştır (Tablo 4.3.4). *Buna göre ebeveynlerin kendi çocukluk yaşantıları, çocuklarına karşı çocuk yetiştirme tutumlarını anlamlı düzeyde etkilemektedir denilebilir.*

Alt amaç 4. Ebeveynlerin aile uyumları ile çocukluk yaşantıları arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Ailede Uyum, çocukluktaki Aile Yaşantısı, Okul Yaşantısı ve Kişisel Sosyal Yaşantıyla negatif ilişkilidir (Tablo 4.2.1).

Çocukluktaki Aile Yaşantısı ve Kişisel Sosyal Yaşantı, Ailede Uyumunu anlamlı düzeyde yordarken, Çocukluktaki Okul Yaşantısının Ailede Uyumunu yordaması anlamlı değildir (Tablo 4.3.4). *Buna göre, ebeveynlerin çocukluk yaşantılarının aile uyumlarına anlamlı etkisi olmaktadır denilebilir.*

Alt amaç 5. Ebeveynlerin evlilik yaşamları ile çocukluk yaşantıları arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Evlilik Yaşamı; çocukluktaki Aile Yaşantısı, Okul Yaşantısı ve Kişisel Sosyal Yaşantı ile negatif ilişkilidir (Tablo 4.2.1).

Çocukluktaki Kişisel Sosyal Yaşantının, Aile Yaşantısının ve Okul Yaşantısının, Evlilik Yaşamını negatif yönlü yordamaları anlamlı bulunmuştur (Tablo 4.3.4). *Buna göre çocukluk yaşantılarının, ebeveynlerin evlilik yaşamlarına anlamlı etkisi olduğu söylenebilir.*

Alt amaç 6. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları, ebeveynlerin cinsiyetine, evlenme usulüne, çocuklukta şiddet görmesine, ebeveynin yaşına, mezuniyetine, mesleğine, gelir düzeyine, evlilik süresine, yaşam yerine, kardeş sırasına göre farklılaşmakta mıdır?

-ETÖ Demokratlık tutumlarında kadınların erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı tespit edilmiştir. Ebeveyn tutumları, ebeveynlerin cinsiyetine göre kısmen farklılaşmaktadır denilebilir.

- ETÖ Otoriter ve ETÖ Aşırı Koruyucu tutumlarında görücü usulü evlenenlerin, severek evlenenlerden daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir. Ebeveyn tutumları, ebeveynlerin evlenme şekline göre farklılaşmaktadır denilebilir.

-ETÖ Demokratik ve ETÖ Aşırı Koruyucu tutumlarında çocuklukta şiddet görmeyenlerin, ETÖ Otoriter tutumlarında çocuklukta şiddet görenlerin daha yüksek puan aldığı görülmüştür. Ebeveyn tutumları, ebeveynlerin çocuklukta şiddet görmesine göre farklılaşmaktadır denilebilir.

-ETÖ alt boyutlarının hiçbirisinde, yaş grupları arasındaki farklılaşmalar anlamlı bulunmamıştır. Ebeveyn tutumları, ebeveynlerin yaşına göre farklılaşmadığı söylenebilir.

-ETÖ Otoriter ve ETÖ Aşırı Koruyucu puanlarında mezuniyet grupları arasında doğrusal olmayan farklılaşmalar tespit edilmiştir. Ebeveynlerin Otoriter ve Aşırı Koruyucu tutumları, ebeveynlerin mezuniyetine göre farklılaşmaktadır denilebilir.

-İşçilerin memurlardan ve ev hanımlarının memurlardan daha yüksek ETÖ Aşırı Koruyucu puanı aldıkları tespit edilmiştir. Ebeveynlerin Aşırı Koruyucu tutumları, mesleklerine göre farklılaşmaktadır denilebilir.

-Aşırı Koruyucu ebeveyn tutumunda gelir azaldıkça puanların doğrusal olarak arttığı anlamlı farklılaşma tespit edilmiştir. Ebeveynlerin Aşırı Koruyucu tutumlarının, ebeveynlerin gelir düzeyine göre farklılaştığı söylenebilir.

-Evlilik süresi 12 yıl ve üstü olanların 4-8 yıl ile 8-12 yıl olanlardan anlamlı düzeyde yüksek ETÖ İzin Verici puanı aldıkları tespit edilmiştir. Ancak değişimler doğrusal değildir. Ebeveynlerin İzin Verici tutumları evlilik süresine göre farklılaşmaktadır denilebilir.

-ETÖ Demokratik alt boyutunda, büyükşehirde yaşayanların şehirde yaşayanlardan; ETÖ Otoriter alt boyutunda, köyde yaşayanların büyükşehirde yaşayanlardan; ETÖ Aşırı Koruyucu alt boyutunda, köyde yaşayanların ilçede şehirde ve büyükşehirde yaşayanlardan daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir. Ebeveynlerin Otoriter ve Aşırı Koruyucu tutumları, ebeveynlerin yerleşim (yaşam) yerine göre farklılaşmaktadır denilebilir.

-Ebeveyn tutumlarının kardeş sırasına göre farklılaşması anlamlı bulunmamıştır. Ebeveyn tutumlarını, çocuğun kardeşlik sırasına göre değiştirmemektedir denilebilir.

5.2. Tartışma

5.2.1. Ebeveyn Tutumlarının Ebeveynlerin Çocukluk Yaşantıları, Aile Uyumunu ve Evlilik Yaşamını ile İlişkisine Ait Tartışma

Araştırmanın 1, 2, 3, 4 ve 5. alt amaçlarını sınamak için önce korelasyon analizi yapılmıştır. Aralarındaki ilişki anlamlı bulunan değişkenlerin yordama büyüklüklerini incelemek için YEM analizi yapılmıştır.

Ailede Uyum, ebeveynlerin Demokratik tutumuyla pozitif ve Otoriter tutumuyla negatif ilişkili iken ebeveynlerin Aşırı Koruyucu tutumu ile ilişkili değildir (Tablo 4.2.1). Ailede uyumunun, ebeveynlerin demokratik ve otoriter tutumlarını yordaması anlamlı bulunmamıştır (Tablo 4.3.3). *Buna göre ebeveynlerin aile uyumuyla ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ilişkili olsa da, aile uyumunun ebeveynlik tutumlarını etkileyecek düzeyde olmadığı söylenebilir.* Soner (1995) yaptığı çalışmada, uyum düzeyi yüksek olan ailede büyüyen çocuğun özgüveni ve akademik başarısı uyum düzeyi düşük olan ailede büyüyen çocuğa nazaran daha yüksektir. Fox vd. (2006) çalışmada 28 tane düşük gelirli aile ile çalışıp ailelere eğitim programı uygulamışlardır. Çalışma neticesinde aile eğitim programına katılan ebeveynlerin, çocuklarının problem davranışlarıyla daha başarılı bir şekilde baş edebildikleri ve anne babalık becerilerinin geliştiği, anne babaların çocuklarını uygun yollarla desteklemeyi öğrendikleri saptanmıştır. Kültürel ve toplumsal faktörlerinde etkisiyle birlikte aileler kız ve erkek çocuklarına cinsiyet farklılığından dolayı kayırma yapabilmektedir. Erkek çocuklarına daha iyimser ve hoşgörülü tutumla yaklaşırken kız çocuklarına daha sert ve otoriter tutum içinde yaklaşmaktadır (Yıldız-Bıçakçı, 2004: 173).

Evlilik yaşamı, ebeveynlerin demokratik tutumuyla pozitif, otoriter tutumu ve izin verici tutumuyla negatif ilişkili olup, ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumuyla ilişkili değildir (Tablo 4.2.1). Evlilik yaşamının, ebeveynlerin otoriterlik tutumunu negatif yordaması anlamlı bulunurken, demokratik tutumunu ve aşırı koruyucu tutumunu yordaması anlamlı değildir (tablo 4.3.4). *Buna göre ebeveynlerin evlilik yaşamları, çocuklarına karşı ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkilemektedir denilebilir.* Bu sonuca benzer Türkmen (2018), çalışmada ebeveynlerin evliliklerindeki uyum artış gösterdiğinde, aşırı koruyucu anneliğin, demokratik tutumun, geçimsizliğin ve sıkı disiplinin azalma gösterdiği görülmüştür. Kahveci'ye (2016) göre ise evlilik

uyumu puanları çocuk sayısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Garip (2010) çalışmada, ebeveynlerin çocuk yetiştirme stillerinden demokratik ile evlilik uyumları arasında olumlu ve anlamlı açıdan, otoriter ve çocuk merkezli stiller ile evlilik uyumları arasında olumsuz ve anlamlı doğrultuda bir bağ olduğu belirlenmiştir. Düzgün (2009), araştırdığı çalışmada, 157 (74 kadın, 83 erkek) evli bireyler üzerinde çalışmıştır. Sonucunda; evlilik uyumu artan bireylerin depresyon düzeylerinin azalacağını tespit etmiştir. Yaşar (2009), ilköğretime giden çocuğa sahip ebeveynlerin demografik bilgileri ile evlilik uyumunu araştıran bir çalışmadır. Araştırma sonucuna göre ekonomik durumu fazla olan ebeveynlerin evlilikte eşler arası uyumun yüksek olduğu, öğrenim durumu düşük olan ve fazla çocuğu olan ebeveynlerin ise eşler arası uyumun da düşük seviyede olduğu, flört ederek evlenenlerin, görücü usulü ile evlenenlerden evlilik uyumunun daha yüksek seviyede olduğu bulunmuştur.

Ebeveynlerin Demokratik tutumlarının, çocukluktaki Aile Yaşantısı, Okul Yaşantısı ve Kişisel Sosyal Yaşantıyla negatif yönlü ilişkisi vardır. Ebeveynlerin Otoriter tutumunun, çocukluktaki Okul Yaşantısıyla pozitif ilişkisi varken, çocukluktaki Aile Yaşantısı ve Kişisel Sosyal Yaşantı ile ilişkisi anlamlı değildir. Ebeveynlerin Aşırı Koruyucu tutumunun çocukluktaki Aile Yaşantısı ve Kişisel Sosyal Yaşantıyla negatif ilişkisi varken, çocukluktaki Okul Yaşantısı ilişkisi yoktur. Ebeveynlerin İzin Verici tutumunun çocukluktaki Okul Yaşantısıyla pozitif ilişkisi tespit edilirken, çocukluktaki Aile Yaşantısı ve Kişisel Sosyal Yaşantıyla ilişkisi anlamlı bulunmamıştır (Tablo 4.2.1). Yağmurlu ve Sanson (2009), Avustralya'daki Türk göçmen annelerin kültürel tutumlarını, ebeveyn değerleri ve davranışları doğrultusunda Avustralya toplumuyla etkileşimlerindeki uyumunu ve disiplin tekniklerini araştırmak amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Araştırmanın örneklemine Melbourne'de yaşayan, düşük sosyoekonomik düzeyde olan ve çocuğunu çocuk bakım merkezine gönderen 58 anne dahil edilmiştir. Veri toplama aracı olarak Çocuk Yetiştirme Anketi, Ebeveyn Değerleri Ölçeği Sıralı Formu ve Kültürel Tutumlar Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, annelerin nadiren cezaya başvurdukları, sosyo kültürel değerlerle ebeveyn tutumları arasında, kültürel tutumlarla söz dinleme davranışları, kendini yönetme, ceza ve annelerin itaat etme amaçları arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Uyanık-Balat (2007) okul öncesi kuruma giden ve gitmeyen çocuklar üzerinde çalışmasında ebeveyn tutumlarını incelemiştir. İstanbul'da 183 çocuk ve ailesine ulaşarak, çocukların okul öncesi eğitim süresi arttıkça, ailelerin

demokratik tutumlarında artış saptanmıştır. Cinsiyete göre ebeveyn tutumlarında fark bulunamamıştır. Eğitim düzeyi açısından ise aşırı koruyucu ve sıkı disiplin tutumları açısından ilkökul-ortaöğretim, ilkökul-lisans mezunu ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Çocukluktaki Okul Yaşantısı ebeveynlerin Demokratik tutumunu negatif yönlü İzin Verici tutumlarını pozitif yönlü yordarken, Aşırı Koruyucu ve Otoriter tutumlarını yordamadığı görülmüştür. Çocukluktaki Kişisel Sosyal Yaşantı, ebeveynlerin Demokratik ve Aşırı Koruyucu ebeveyn tutumlarını negatif yönlü yordadığı, Otoriter ve İzin Verici tutumlarını yordamadığı görülmüştür. Açıkyol (2016), yaptığı çalışmada erken çocukluk döneminde ihmal ve istismar yaşayan ebeveynlerin kendi çocuklarına daha korumacı davrandığı görülmüştür. Güven duygusu az ve ilişkilerinde tehdit hisseden annelerin daha koruyucu oldukları görülmüştür. Durmuş (2006), okul öncesi dönemi çocuğu olan ebeveynlerin karakter özellikleri ile ebeveyn tutumlarını medeni durum, çocuk sayısı, yaş, cinsiyet, öğrenim durumu gibi değişkenlerine göre incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, aşırı koruyucu ve baskı-disiplin içeren anne baba tutumlarıyla anne babaların öğrenim durumları; düzen ve liderlik özellikleriyle anne babaların yaşları; kişisel uyum özelliğiyle ebeveynlerin medeni durumları arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Aytemiz (2010), araştırmasının bulguları doğrultusunda, gelişime açıklık karakter özelliği demokratik anne-baba tutumunu pozitif yönde yordamaktadır. Otoriter anne-baba tutumunun ise yumuşak başlılık kişilik özelliği tarafından negatif, duygusal tutarsızlık tarafından ise pozitif açıdan yordadığı bulunmuştur. Duygusal tutarsızlık kişilik özelliği aşırı koruyucu tutumu pozitif, izin verici tutumu ise negatif yönde yordamaktadır. Tepkisellik mizaç özelliğinin izin verici, aşırı koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumlarını pozitif açıdan yordadığı bulunmuştur.

Çocukluktaki Aile Yaşantısının, ebeveyn tutumlarını yordaması anlamlı bulunmamıştır (Tablo 4.3.4). *Buna göre ebeveynlerin kendi çocukluk yaşantıları, çocuklarına karşı ebeveyn tutumlarını anlamlı düzeyde etkilemektedir denilebilir.* Bu çalışmayla doğrudan ilişkili olan Altunok (2019), yaptığı çalışmada iletişim becerilerinin; ailenin çocuk sayısına, çocuğun doğum sırasına, babanın öğrenim durumuna ve aile ile birlikte yaşayan başka bireyin varlığına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İletişim becerilerinin bazı alt ölçeklerinin; çocukların yaş grubuna, çocukların cinsiyetine, annenin öğrenim durumuna, annenin

çalışma durumuna, ailenin ekonomik durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Akpınar (2019), yetişkin bireylerin çocukluk dönemi mutluluk anıları medeni durum, cinsiyet, yaş ve eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır sonucuna ulaşmıştır. Kim ve Kim (2008) tarafından, Kore'de ebeveyn eğitim programı geliştirmek ve erken çocukluk dönemi babalarının çocuk yetiştirme tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmanın örnekleme çocuğu anaokulu ve çocuk bakım merkezine giden 84 baba dahil edilmiştir. Veriler bir anaokulu ve bir bakım merkezinden elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, çocuk yetiştirmede babaların tutumlarını bir ebeveyn eğitim programıyla geliştirmenin önemli olduğu, babaların çocuk yetiştirmeye ilişkin puanlarının yüksek olduğu, babaların çocuk yetiştirme tutumlarının babanın işine, çocukların yaşı cinsiyeti gibi demografik özelliklerine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği saptanmıştır.

Evlilik Yaşamı; çocukluktaki Aile, Okul ve Kişisel Sosyal Yaşantı ile negatif ilişkilidir (Tablo 4.2.1). Çocukluktaki Kişisel Sosyal Yaşantının, Aile Yaşantısının ve Okul Yaşantısının, Evlilik Yaşamını negatif yönlü yordamaları anlamlı bulunmuştur (Tablo 4.3.4). *Buna göre çocukluk yaşantılarının, ebeveynlerin evlilik yaşamlarına anlamlı etkisi olduğu söylenebilir.* Besen (2016), çalışmasında 'çocukluk döneminde yoğun çatışmaya tanıklık eden bireyler kendi evliliklerinde de eşleri ile olan ilişkilerinde yoğun çatışma yaşarken, çatışma sonrasında problem çözme becerisi olarak düşük performans sergilemektedir' bulgusuna ulaşmıştır. Korelasyon analizi sonucuna göre kadınların erkeklere oranla daha az aile içi çatışma yaşadığını görmüştür. Eskin (2012), evlilik terapisi için başvuran çiftler üzerinde yaptığı bir incelemede, evlilik içi şiddet sayısının erkek ve kadınların evlilik doyumunu düşürdüğünü, çocuk sahibi olmanın erkeklerin, geç evlenmenin ise kadınların evlilik doyumunu artırdığını belirlemiştir. Yıldız (2012) ise yaptığı çalışmada, evli olan kişilerin evlilik uyumlarının evlilik sürelerine, öğrenim düzeylerine göre ve cinsiyetlerine seviyede farklılaştığı, evli bireylerde evlilik uyumu ile ilişkiye ilişkin inançlar arasında düşük seviyede negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Evlilik uyumuna etkileri açısından üç değişkenin önemli yordayıcılar olduğu görülmüştür. Bunlar sırasıyla; birinci aşamada öğrenim durumu, ikinci aşamada cinsiyet durumu ve üçüncü aşamada çaresizlik değişkenidir.

Duman (2012) yaptığı çalışmaya en az bir yıldır evli ve en az bir çocuğa sahip olan 200 evli birey katılmıştır. Bulgulara göre evlilik uyumu ile zarardan kaçınma mizaç

arasında negatif, kendini yönetme ve işbirliği yapma karakter boyutları ile evlilik uyumu arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Evlilik uyumu ve cinsiyetin ödül bağımlılığı ve işbirliği yapma alt ölçekleri puan ortalamaları üzerindeki ortak etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür.

5.2.2. Ebeveyn Tutumlarının Demografik Farklılaşmasının Tartışması

- Otoriter ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumlarında görücü usulü evlenenlerin, severek evlenenlerden daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir. Ebeveyn tutumları, ebeveynlerin evlenme şekline göre farklılaşmaktadır denilebilir. Bu sonuca benzer Kahveci (2016) araştırmasında görücü yoluyla evlenen kişilerle flört edilerek evlenen kişilerin çatışma seviyeleri arasında anlamlı bir ayrım olduğu gözlemlenmiştir. Kılıç (2019), araştırmasında evlilik biçimlerine göre yapılan evlilik uyum düzeyi karşılaştırmasında ise kendileri tanışarak evlenenlerin aile önerisi ile evlenenlere kıyasla daha yüksek evlilik uyumuna sahip oldukları saptanmıştır.

- Demokratik ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumlarında çocuklukta şiddet görmeyenlerin, otoriter ebeveyn tutumlarında çocuklukta şiddet görenlerin daha yüksek puan aldığı görülmüştür. Ebeveyn tutumları, ebeveynlerin çocuklukta şiddet görmesine göre farklılaşmaktadır denilebilir. Bu çalışmayla doğrudan ilişkili olan bir çalışmada, Godbout ve diğerleri (2009), çocuklukta şiddete maruz kalmış bireylerin çift ilişkilerinde şiddet uygulamaya eğilimli oldukları, terk edilme kaygısı ve yakınlıktan kaçınma davranışları sergiledikleri, çift ve evlilik uyumunda sıkıntı yaşadıkları sonuçlarını aktarmışlardır. Bu çalışma bizim de araştırma sorularımızdan birisi olan çocukluk çağı örselenme yaşantılarının evlilik uyumuna etkisi ile ilgili kanıt niteliğindedir. Polat (2007) araştırmasında duygusal istismar ve ihmale maruz kalan çocukların yetişkinliğinde sosyal gelişim ve uyum problemleri yaşayabileceğini belirtmiştir. Aydın (2019), istismarla ilgili yaptığı çalışmasında cinsiyet ile ihmal (ailem zayıf not alsam dahi umursamaz) maddesi arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ebeveynleri tarafından hiç önemsenmeyenlerin oranı erkek çocuklarında daha fazla gözlenmiştir. Kardeş sayısı ile duygusal istismar (seni döverim, evden atarım denilmesi) maddesinde de anlamlı fark bulunmuştur. Hiçbir zaman duygusal istismara maruz kalmayanların (seni döverim, evden atarım denilmesi) oranı kardeş sayısı 3 ve 3'ten fazla olan çocuklarda daha fazla olduğu gözlemlendi.

- ETÖ alt boyutlarının hiçbirisinde, yaş grupları arasındaki farklılaşmalar anlamlı bulunmamıştır. Ebeveyn tutumları, ebeveynlerin yaşına göre farklılaşmadığı söylenebilir. Ancak Ateş, (2018) çalışmasında ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumları yaşlarına göre farklılık göstermektedir. 41-50 yaş grubundaki ebeveynlerin aşırı koruma içgüdüsüne sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eroğlu (2017) çalışmasında evliliklerini 20 yaş ve altı yapmış olan kadınların yaşları arttıkça evlilik uyumu ve yaşam doyumu düzeylerinin düşmekte olduğu, evliliklerini 20 yaş ve altı yapmış olan kadınların yaşları arttıkça cinsel doyum düzeylerinin artmakta olduğu sonucuna varılmıştır. Geçtiğimiz yıllarda çocuk yetiştirme tutumlarında daha çok davranışçı ekollerin benimsendiğini görüyoruz. Ancak teknolojinin gelişmesi ile beraber hayat koşullarının ve insanların önceliklerinin değişmesi sonucu çocuk yetiştirme tutumlarında değiştiği söylenebilir. Deniz (2019), Ebeveynlerin tutumlarının, yaşa göre “28-32 yaş” grubundaki velilerin daha demokratik, “38 ve üzeri” yaş grubundaki velilerin daha otoriter, “23-27 yaş” grubundaki velilerin daha aşırı koruyucu ve “18-22 yaş” grubundaki velilerin ise daha izin verici tutum sergilediklerini görmüştür. Yapılan diğer araştırmadaki bulgular, araştırma sonuçlarıyla örtüşmemektedir.

- Otoriter ve Aşırı Koruyucu ebeveyn puanlarında mezuniyet grupları arasında doğrusal olmayan farklılaşmalar tespit edilmiştir. Ebeveynlerin öğrenim durumlarına göre literatür taramasında Ateş, (2018), yaptığı çalışmanın bulgularına göre; kişilerin çocuklarına karşı olan tutumları eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir. İlkokul mezunu annelerin aşırı koruyucu ve daha sıkı bir disipline sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda Coşkun, (2018) çalışmasında, kişilerin yaşı arttıkça bireylerin mutluluk ölçeğinden aldığı puanlarında artmakta olduğu, üniversite mezunu ve üzeri olan bireylerin yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları puanların lise mezunu ve altı olan bireylerin yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları puanlara oranla daha yüksek olduğunu görmüştür. Özyürek (2004) yaptığı çalışmada, lise ve üniversite mezunu ebeveynlerin ilkököl mezunu ebeveynlerden daha fazla demokratik tutuma sahip olduklarını görmüştür.

- İşçilerin memurlardan ve ev hanımlarının memurlardan daha yüksek Aşırı Koruyucu puanı aldıkları tespit edilmiştir. Ebeveynlerin Aşırı Koruyucu tutumları, mesleklerine göre farklılaşmaktadır denilebilir. Açıkoyol (2016), kadınların eğitim seviyesinin

artmasına bağlı olarak ev kadınlığını istemediği, çalışan ve sahip olduğu ocuk sayısı çok olan annelerin de daha fazla korumacı oldukları araştırmanın sonuçları arasındadır.

- Aşırı Koruyucu alt boyutunda gelir azaldıkça puanların doğrusal olarak arttığı anlamlı farklılaşma tespit edilmiştir. Ebeveynlerin Aşırı Koruyucu tutumlarının, ebeveynlerin gelir düzeyine göre farklılaştığı söylenebilir. Bu sonuca ilişkin Kılıç (2019) araştırmasında, aile gelir düzeyi ile evlilik uyumu arasında anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur. Yani, aile gelir düzeyi arttıkça evlilik uyum düzeyi de buna paralel olarak artış göstermektedir. Bu sonucu destekler nitelikte olan Deniz (2019) alışması “6001 TL zeri” gelir grubundaki ebeveynlerin daha demokratik, “1501-3000 TL.” gelir grubundaki ebeveynlerin daha otoriter, “0-1500 TL.” gelir grubundaki ebeveynlerin ise daha aşırı koruyucu ve izin verici tutum gösterdikleri belirlenmiştir. Bu sonuca paralel olarak Ateş (2018) ise yaptığı araştırmasında dşuk gelire sahip olan kişilerin disiplin konusunda daha hassas olduklarını bulmuştur.

- Evlilik süresi 12 yıl ve üstü olanların 4-8 yıl ile 8-12 yıl olanlardan anlamlı düzeyde yüksek İzin Verici ebeveyn puanı aldıkları tespit edilmiştir. Ancak değişimler doğrusal değildir. Ebeveynlerin İzin Verici tutumları evlilik süresine göre farklılaşmaktadır denilebilir. Gren (2017), yaptığı çalışmada evlilik süresi 0-5 yıl olan eşlerin yalnızlık düzeylerinin, 16-25 yıl olan eşlerin yalnızlık düzeyine göre anlamlı derecede dşuk olarak belirlenirken karı-koca geçimsizliği puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı grlmştir. Bu bulguya göre Kılıç (2019), yaptığı araştırmada evlilik süresi ve ocuk sayısı arttıkça evlilik uyumunun azaldığını göstermektedir.

- ET Demokratik alt boyutunda, büyükşehirde yaşayanların şehirde yaşayanlardan; ET Otoriter alt boyutunda, köyde yaşayanların büyükşehirde yaşayanlardan; ET Aşırı Koruyucu alt boyutunda, köyde yaşayanların ilçede şehirde ve büyükşehirde yaşayanlardan daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir. Ebeveynlerin Otoriter ve Aşırı Koruyucu tutumları, ebeveynlerin yerleşim (yaşam) yerine göre farklılaşmaktadır denilebilir. Özyürek (2004) taşrada ve kentte yaşayan 5 ve 6 yaş arası çocuğa sahip anne-babaların ocuk yetiştirme tutumlarını inceleyen araştırmasında, taşra bölgesindeki ebeveynlerin şehirde yaşayan ebeveynlere göre daha korumacı ve sert tutum sergiledikleri grlmştir. Demokratik tutuma bağlı olarak şehirdeki anne babaların sonuçları daha yüksek saptanmıştır. Tüm neticeler değerlendirildiğinde taşra

ve şehrsel ayrımı olmaksızın annelerin daha fazla demokratik davranış gösterme seviyelerinin babalara oranla daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bulunan sonuçlar, bu araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Araştırmada ebeveynlerin çocukluk yaşantılarının aile uyumu, evlilik yaşamı ve çocuk yetiştirme tutumları ile arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Yapılan araştırmanın 1, 2, 3, 4 ve 5. alt amaçlarını sınamak için önce korelasyon analizi yapılmıştır. Daha sonra aralarındaki ilişki anlamlı bulunan değişkenlerin yordama büyüklüklerini incelemek için YEM analizi yapılmıştır. Araştırmanın ışığında varılan sonuç; ebeveynlerin aile uyumuyla çocuk yetiştirme tutumları ilişkili olsa da, aile uyumunun çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyecek düzeyde olmadığı görülmüştür. Ebeveynlerin evlilik yaşamlarının çocuk yetiştirme tutumlarını etkilemektedir. Böylelikle eşler arasında yaşanan olumlu veya olumsuz durumların kendi çocuklarına yansiyebileceğinden bahsetmek mümkün. Aynı zamanda ebeveynlerin kendi çocukluk yaşantıları, çocuklarına karşı ebeveyn tutumlarını anlamlı düzeyde etkilemektedir. Ebeveyn kendi anne ve babasından ne kadar şiddet, baskı görürse kendi çocuklarına da otoriter tutumu benimsemiştir. Bu durum değerlendirildiğinde çocuğa şiddet baskı uygulanması çocukta öfke, kızgınlık gibi davranışların tetiklendiği sonucu şaşırtıcı değildir. Evlilik yaşamı, çocukluk yaşantıları değişkenin alt boyutlarından olan Aile, Okul ve Kişisel Sosyal Yaşantı ile negatif ilişkilidir. Buna göre çocukluk yaşantılarının, ebeveynlerin evlilik yaşamlarına anlamlı etkisi olduğu fark edilmiştir. Eşlerin kendi çocukluğundan taşıdığı izleri evliliklerine yansıttıklarını söylemek mümkündür. Araştırmanın altıncı alt amacı olan ebeveynlerin demografik bilgilerine göre anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Buna göre görücü usulü evlenenlerin otoriter ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumunu sergiledikleri görülmüş, birbirlerini tanıyarak ve severek evlenen çiftlerin ise çocuklarına karşı daha demokratik tutum içinde olduklarından bahsedebiliriz. Çocukluğunda fiziksel veya sözlü şiddete maruz kalan ebeveynlerin kendi çocuklarına karşı sert otoriter tutum gösterdikleri, çocukluğunda şiddet görmeyen ebeveynlerin ise demokratik ve aşırı koruyucu tutum gösterdiklerini söylemek mümkün ve bu açıdan değerlendirildiğinde beklenen bir sonuç elde edildiğini söylemek mümkündür. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının, ebeveynlerin yaşına göre ve çocuğun kardeş sırasına göre farklılaşmadığı görülmüştür. Gelir düzeyi alt olan ve çocukluğunu köyde yaşayan ebeveynlerin kendi çocuklarına karşı daha aşırı koruyucu tutum sergiledikleri görüldü. Ancak bu sonuçlar doğrultusunda demokratik tutum sergileyen

ebeveynlerin büyükşehir ve şehirde yetiştiklerinden bahsetmek doğru olur. Evlilik süresi 12 yıl ve üstü olanların 4-8 yıl ile 8-12 yıl olanlardan daha fazla izin verici ebeveyn tutumu içinde oldukları tespit edilmiştir.

5.3. Öneriler

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırmada baba katılım sayısının az olduğundan yapılacak çalışmalarda baba katılımının fazla olması sağlanabilir.
2. Bu araştırma, İstanbul şehrinin 3 ilçesinden seçilen örneklemelere uygulanmıştır. Farklı illerde daha geniş örneklem ile yapılabilir. Böylelikle ebeveyn tutumlarını etkileyen farklı faktörler de ortaya konulabilir.

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırmada annelerin, babalara göre daha fazla demokratik tutum gösterdikleri görülmüştür. Bundan dolayı babalara yönelik sertifika programları düzenlenebilir. Özellikle bu tarz programlar hafta sonları yapılarak çalışan ebeveynlerin katılımının fazla olması hedeflenebilir.
2. Evlilik düşünen bireylere evlilik öncesi, evlilik sırasında danışmanlık veren kurumlar daha fazla desteklenebilir.
3. Bolat (2011), anne baba eğitimi programı yapmıştır. Programda karşılaşılan problemleri çözmek ve önlemek için alternatif stratejiler geliştirmelerini desteklemekte, disiplin sağlama ve aile ortamını etkin kullanma yollarını öğretmektedir. Program sonunda anne ve babalardan olumlu güzel dönütler gelmiştir. Böyle programların artması sağlanabilir.
4. Ebeveynliğin gerekliliğini yerine getirmek, eşler arasındaki iletişimi sağlamak, çocuğun seviyesine uygun iletişim gibi konularda kitap, dergi hazırlanıp aile veya kurumlara ücretsiz ulaştırılabilir.
5. Taşkın ve Erkan (2009), babaların 2-9 yaş çocuklarıyla ilgilenme düzeylerini görmek amacıyla babalara ‘baba eğitimi’ vermiştir ve sonucunda babaların ilgilenme oranında artış gözlenmiştir. Böyle eğitimlerin artması baba-çocuk ilişkisini güçlendirmek adına faydalı olabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkyol, N. (2016). *Çocuk sahibi olan kadınların çocuk yetiştirme tutumları ile çocukluk dönemi örselenmiş yaşantıları, benlik saygıları ve ebeveyniyle bağlanma biçimleri arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Adak, N. (2007). Kadınların İkilemi: İş ve Aile Yaşamı. *Sosyoloji Dergisi, Ülgen Oskay'a Armağan Özel Sayısı (Hakemsiz Sayı)*, (17): 137-152.
- Akçay, Ş. (2008). *İstanbul üniversitesine bağlı tıp fakültelerinde çocuk sağlığı ve hastalıkları anabilim dalları ile travma ve acil cerrahi birimlerinde görev yapan son dönem tıpta uzmanlık öğrencilerinin çocuk ihmali ve istismarı konusunda bilgi, deneyim ve davranışlarını belirleme araştırması* (Uzmanlık Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, İstanbul.
- Akpınar, T. (2019). *Çocukluk dönemi mutluluk anıları ile kendini toparlama gücünün çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Alisinanoğlu, F. (1995). *Üniversite öğrencilerinin ben (ego) durumları ile ana-baba tutumlarını algılamalarını etkileyen bazı değişkenlerin incelenmesi* (Basılmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Alisinanoğlu, F. (2003). Çocukların Denetim Odağı ile Algıladıkları Anne Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1): 97- 107.
- Altınköprü, T. (2018). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Altunok, E.B. (2019). *Anne baba tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarının iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Argun, Y. (1995). *Anne babaları çocuk yetiştirme tutumlarının ortaokul öğrencilerinin denetim odağı üzerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- (ASAGEM), Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2009). *Aile Eğitim Programı*. Ankara.

- Aslan, E. (1992). Benlik Kavramı ve Bireyin Yaşamındaki Etkileri. *Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(4): 7-14.
- Ateş, M. (2018). *Eş uyumu, aile içi iletişim ve anne-baba tutumlarının 4-6 yaş arası çocuğun davranış ve uyumuna etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydemir Sevim, S. (1999). Evlilik İlişkilerini Geliştirme Programları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(11): 19–25.
- Aydın, A. (2016). *Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretim*. İstanbul: Pegem Akademi.
- Aydın, İ. (2019). *Türkiye’de çocuk istismarı, çocuk istismarını önleyici sosyal politikalar ve Diyarbakır örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aylaz, B. (2018). *Okulöncesi dönemdeki çocuklarda müzik eğitim* (Yüksek Lisans Tezi). Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- Aytemiz, T. (2010). *Ebeveynin kişiliği, çocuğun mizacı ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bacanlı, H. (2001). Eş Tercihleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (15): 7-16.
- Baltacı, G. (2010). *Aile danışmanlığı hizmetinden yararlanmak isteyen evli kadınların nitelikleri* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Başaran, İ. E. (2005). *Eğitim Psikolojisi*. İstanbul: Nobel Yayın.
- Bayram, N. (2013). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş*. Bursa: Ezgi Yayınları.
- Besen S. (2016). *Çocukluk döneminde aile içinde yoğun tartışma ortamını deneyimlemenin, yetişkinlik döneminde kişilerin evliliklerinde problem çözme becerilerine olan etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bolat, Ö. (2017). *Beni Ödülle Cezalandırma*. İstanbul: Doğan Kitap.

- Boran, F. (2003). *Aşk ve Evlilik*. İstanbul: Eplison Yayın.
- Bostancı, N., vd. (2006). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresif Belirtileri Üzerine Etkisi, *New Symposium Journal*, 44(2): 100-106.
- Bornstein, M.H. & Zlotnik, D. (2008). Parenting Styles And Their Effects. M. M. Haith Ve J.B.Benson (Ed.), *Infant And Early Childhood Development*, Virgin Books; UK ed. Edition, 496-509.
- Browne, M. W. (1984). Asymptoticallydistribution-free methods for the analysis of Covariance structures. *British Journal of Mathematical and Statistical Psychology*, 37(1): 62–83.
- Büyüköztürk, Ş. & Çakmak, E.K. & Akgün, Ö. E.& Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi
- Canel, N. A. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Canel, A. N. (2012). *Evlilik ve Aile Hayatı*. İstanbul: Nakıs Yayıncılık.
- Colman, A. Rebecca and Widom, C. (2004). *Childhood Abuse And Neglect And Adult Intimate Relationships: A prospective Study*. *Child Abuse & Neglect*. 28(11): 1133-1151.
- Coşkun, E. (2018). *Kişilerin mutluluk düzeyleri ve yaşam doyumlarının evlilik uyumları ile evlilik süreleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Çağdaş, A. & Seçer, Z. (2004). *Anne Baba Eğitimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Çokluk, Ö. & Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve Lisrel Uygulamaları*. Ankara: Pegem A.
- Daş, C. (2019). *Ezbere İlişkilere Ezber Bozan Çözümler*. İstanbul: Altınordu Yayınları.
- Demir, E. (2008). Ebeveyn Tutum Ölçeği. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21): 15-25.
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte uyumun demografik özelliklerine göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

- Deniz, M. E. (2017). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*. Ankara: Pegem
- Deniz S. (2019). *Okul öncesi eğitim çağındaki çocukların değer düzeylerine ilişkin anne-baba ve öğretmen görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.
- Dirik, G. & Karancı, A. N. ve Yorulmaz, O. (2004). Yetişkinlerin Çocukluk Anıları ve Sosyal Kaygı. *XIII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışma Kitabı*. İstanbul.
- Dönmezer, İ. (1999). *Ailede İletişim ve Etkileşim*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Duman, M. (2012). *Mizaç ve karakter özelliklerinin evlilik uyumu ve cinsiyet açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Duman-Kula, M., Ekşi, H., ve Demirci, İ. (2018). Aile Uyum Ölçeğinin Türkçe Formunun Psikometrik Özellikler. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1): 97-106.
- Durmuş, A. (2007). *Eşiniz Sizden Ne İster?* İstanbul: Nesil Yayıncılık.
- Durmuş, R. (2006). *3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri ile anne-baba tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Düzgün, G. (2009). *Evli kişilerde depresyon, ilişkiye ilişkin inanç, kendini ayarlama düzeyinin evlilik uyumu ile ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Efe, F. (2016). *Çocukluk çağında cinsel istismara uğramış bireylerin karşı cinsle ilişkilerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ekşi, A. (1990). *Çocuk, Genç, Ana Babalar*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Eldeleklioğlu, J. (2004). Çocuklarda Özgüven Gelişimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2): 111-121.
- Elibol, F. (2007). *12-36 aylar arasında çocukları olan annelere verilen grup eğitiminin annelerin anne-babalık görevlerinde öz yeterliliklerine yönelik*

- katkısının incelenmesi.* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı, Ankara.
- Erden, M., & Akman, Y. (2014). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erikson, E. (2014). *İnsanın Sekiz Çağı*. İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Eriş, B. (2019). *Korkmasaydın Ne Yapardın*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Erişti, A. (2010). *Bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Eroğlu, Ş. (2017). *Evliliklerini 20 yaş ve altı yapmış kadınlar ile evliliklerini 20 yaş üzerinde yapmış olan kadınların yaşam doyumları, evlilik uyumları ile cinsel doyumları açısından karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Eryavuz, A. (2006). *Çocuklukta algılanan ebeveyn kabul veya reddinin yetişkinlik dönemi yakın ilişkileri üzerindeki etkileri* (Doktora Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Eskin, M. (2012). Evlilik Terapisi İçin Başvuran Çiftlerin Evlilik Doyumu ve Evlilik Terapisiyle Hakkındaki Görüşleriyle İlişkili Etmenler. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 15(1): 226-237.
- Fox, R.A., Duffy K. M. and Keller M.K. (2006). Training Community Based Professionals To Implement An Emprically Supported Parenting Program. *Early Child Development and Care*, 176(1); 19-31.
- Garip, E.S. (2010). *5-6 yaş döneminde, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuğu olan eşlerin çocuk yetiştirme stilleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Geçtan, E. (1999). *İnsan Olmak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Godbout, N., Dutton, D. G., Lussier, Y., & Sabourin, S. (2009). Early exposure to violence, domestic violence, attachment representations, and marital adjustment. *Personal Relationships*, 16(3), 365-384.

- Goleman, D. (2001). *Duygusal Zeka*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Gökler R. (2006). Eğitimde Çocuk İstismarı ve İhmaline Genel Bir Bakış. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(3): 47-76.
- Gülerce, A. (2007). *Dönüşümsel Aile Modeli ve Türkiye’de Ailelerin Psikolojik Örüntüleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Gültekin, M. (2006). *Okulöncesinde Duygu ve Davranış Sorunları*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Güngör, A. (2002). *Gelişim ve Öğrenme. Toplumsal ve Duygusal Gelişim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gür, B.S. & Kurt, T. (2011). Türkiye’de Ailelerin Eğitim İhtiyaçları. *Aile ve Toplum Dergisi*, 7(27): 33-61.
- Gürbüz, Sait. (2019). *AMOS ile Yapısal Eşitlik Modellemesi*. Ankara. Seçkin
- Güren, A. S. (2017). *Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumu, evlilik çatışması, yakın ilişki düzeyi ve yalnızlık düzeylerinin çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Gürses, İ. ve Kılavuz, M. A. (2011). Erikson’un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi ve İletişiminin Önemi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2): 153-166.
- Heyman, Richard G. & Slep, Amy M. Smith. (2004). Do Child Abuse And Interparental Violence Lead To Adult Family Violence? *Journal of Marriageand the Family*. 64(4): 864-870.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Kültürel psikoloji: Kültür bağlamında insan ve aile*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kahveci, G.A. (2016). *Evli çiftlerde evlilik uyumu, evlilik çatışma biçimi ve depresyon düzeylerinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kalkan, M. (2002), *Evlilik ilişkisini geliştirme programının, evlilerin evlilik uyum*

- düzeğine etkisi* (Doktora Tezi). 19 Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Kavikondala, S., vd. (2016). Structure And Validity Of Family Harmony Scale: An Instrument For Measuring Harmony. *Psychological Assessment*, 28(3): 307-318.
- Kaya, N. (2018). *İyi Aile Yoktur*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Kılıç, S.M. (2019). *Evlilik uyumu ve doyumunun yordayıcısı olarak çocukluk çağı örselenme yaşantıları* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kim, Y. H. and Kim, S. J. (2008). Child-rearing Attitudes of Fathers of Preschool Children: Korean Parent As A Teacher Inventory. *J Korean Acad Child Health Nurs.*, 14(1); pp. 79-89, Korean.
- Kline, B.R., (2005). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*, Second Edition, The Guilford Press, New York London.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: The Guilford Press.
- Koç, M. (2003). *Anne-Baba Olabilmenin Psikolojik Yönü Eğitime Yeni Bakışlar*. Ankara: Mikro Yayınları.
- Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Kutlu, L., vd. (2007). Annelerin Çocukluklarında Uygulanan Ceza Yöntemleri ile Çocuklarına Uyguladıkları Ceza Yöntemleri Arasındaki İlişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8(1): 22-29.
- Kuzgun, Y. (1972). *Ana baba tutumlarının kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kuzgun, Y. (1999). *İlköğretimde Rehberlik*. Ankara: Nobel Dağıtım Yayınları.
- Manap, A. (2015). Çocukluk Yaşantıları Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlilik Çalışması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41): 882-826.

- Mardia K. V. (1974). Applications of Some Measures of Multivariate Skewness and Kurtosis in Testing Normality and Robustness Studies, *The Indian Journal of Statistics, Series B*, 36(2): 115-129.
- Martiono J.M. (2009). Primary Caregivers' Values of Play and Creativity in Early Childhood in Relation to Children's Academic Self-esteem. Master of Thesis, West Virginia University, College of Human Resources and Education, Child Development and Family Studies, Morgantown, West Virginia.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2007). *MEGEP*. (www.meb.gov.tr)
- Mermer, P. (2019). *Yavaş Ebeveynlik*. İstanbul: Altın Yayınları.
- Navaro, L. (1989). *Aşırı Koruyuculuğun Çocuk Eğitimine Etkileri*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Nazlı, S. (2011). *Aile Danışmanlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Olca, O. (2008). *Bazı kişisel ve ailesel değişkenlere göre okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal analizi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Onur B. (1997). *Gelişim Psikolojisi Yetişkinlik Yaşlılık Ölüm*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Onur B. (2007). *Çocuk Tarih ve Toplum*. Ankara: İmge kitabevi
- Özabacı, N. ve Erkan, Z. (2014). *Aile Danışmanlığı Kuram ve Uygulamalara Genel Bir Bakış*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özben Ş, Argun Y (2002). Okul Öncesi Çocukların Anne-Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlgili Değişkenlerin İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (14): 18-28.
- Özer, G. (2016). *Herkes Kendi Hayatının Kahramanı*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Özgüven, İ.E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özgüven, İ.E. (2001). *Ailede İletişim Ve Yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özkardeş, O. (2006). *Baba ve Çocuk*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Özüğurlu, K. (2001). *Ana-Baba Okulu. Karı Koca İlişkilerinden Doğan Sorunlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özüğurlu, K. (2013). *Evlilik Raporu*. İstanbul: Altın Kitaplar.

- Özyürek, A. (2004). *Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Percira, F.I.A., Canavarro, C., Cardese, M.F. and Mendonça, D. (2008). Parents of Parental Rearing Styles and Child Behaviour Problems among Portuguese School Aged Children. *Journal of Child and Family Studies*, 15(5); pp. 735-751.
- Polat, D. (2006). *Evli bireylerin evlilik uyumları, aldatma eğilimleri ve çatışma eğilimleri arasındaki ilişkilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve Şiddet*. İstanbul: Der Yayınevi.
- Polat, O. (2007). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı: Tanımlar*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Satir, V. (2001). *İnsan Yaratmak: Aile Terapisinin Başyapıtı*. (Çev. Yeniçeri, S.) İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling* (3rd ed.). New York, NY, US: Routledge/Taylor & Francis Group.
- Sel, R. (2000). *Oyunlar- Rontlar*. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Selçuk, Z. (2004). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Semerci, B. (2015). *Duyguların Şifresi*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Senemoğlu, S. (2012). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Sezen, L. (2005). Türkiye'de Evlenme Biçimleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11(27): 185-194.
- Sımsıkı, H. (2011). *Baba katılımının ebeveyn tutumu, bağlanma stili ve çift uyumu açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Sidal, G. (2018). *Üniversite öğrencilerinde erken dönem olumsuz çocukluk yaşantılarının, ilişkisel ve duygusal zorluklar ve iyilik hali üzerindeki etkisi*. (Doktora Tezi). Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

- Sofuoğlu, Z., vd. (2014). Türkiye'nin Üç İlinde Olumsuz Çocukluk Çağı Deneyimleri Epidemiyolojik Çalışması. *Türk Pediatri Arşivi*, 49(1): 47-56.
- Soner, O. (1995). *Aile uyumu, öğrenci özgüveni ve akademik başarı arasındaki ilişkiler*. (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Subaş, A. & Çetin, M. (2017). Enneagram Kişilik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlik Ve Geçerlilik Çalışması. *SOBİDER: Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(11): 160-181.
- Sungur, M.Z. (2017). *Aşk Evlilik Sadakatsizlik*. İstanbul: Büyükkada Yayıncılık.
- Şanlı, D. (2007). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Şendil, G. (2003). *Çocuk, Ergen, ve Anne Baba*. İstanbul: Çantay Yayınları.
- Tarhan, N. (2012). *Evlilik Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tarhan, N. (2019). *Kadın Psikolojisi*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Taşkın, N. ve Erkan, S. (2009). Babalara Verilen Eğitimin Babaların Çocuklarıyla İlgilenmelerine Etkisi: Deneysel Bir Çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (37); 136-148.
- Tezel, A. (2002). Çocuğa Yönelik Şiddet. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 5(1): 93-100.
- Torun, E. (2015). *Madde kullanım öyküsü olan mahkumların ego durumları ve çocukluk dönemi açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Turnbull, R. (2001). *Çocuğunuzun Hak Ettiği Anne Baba Olmak*. İstanbul: Rota Yayınları.
- Tuzcuoğlu, N. (2003). *Anne Baba Olmanın Altın Kuralları, Bir Aile Olmak*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Türk Medeni Kanunu, (1949) 205 sayılı Türk Medeni Kanununun 7. Fıkrası.

- Türkmen, G. K. (2018). *Evli ve çocuk sahibi kadınların evlilik uyumlarının çocuk yetiştirme tutumları üzerindeki etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- UNICEF ve Uluslararası Çocuk Merkezi. *Çocuklara Kötü Muamelenin Önlenmesi. (2016). Bu Konuda Harekete Geçilmesine ve Kanıt Toplanmasına Yönelik Bir Kılavuz.*
- Uyanık-Balat, G. (2007). İlköğretime Başlayan Çocukların Anne-Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 32(43).
- Ülker, M. (2016). *Kadınlarda çocukluk dönemi mutluluk anıları ile ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısı arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- ÜNAL, F. (2008). Ailede Çocuk İstismarı ve İhmali. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(1): 9-18.
- Wall, J. (2010). *Ethics In Light Of Childhood*. Washington: Georgetown University Press.
- Warren, N.C. (1999). *How to know if someone is worth pursuing in two dates or less*. Nashville: Thomas Nelson Publishers.
- Yağmurlu, B. and Sanson, A. (2009). Acculturation and Parenting Among Turkish Mothers in Australia. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 40(3); pp. 361-380.
- Yakın, M. (2009). *Aile eğitiminin annelerin doğal dil sağaltım tekniklerini kullanmalarında etkililiği*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yalom, M. (2002). *Antik Çağlardan Günümüze Evli Kadının Tarihi*. İstanbul: Çitlembik Yayınları.
- YAŞAR, F. (2009). *İlköğretime devam eden öğrencilerin anne-çocuk ilişkisini kabul ve reddedici algılama düzeyinin annenin evlilik doyumu ve evlilik uyumu düzeyiyle ilişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yavuzer, H. (1994). *Ana-Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk ve Suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2006). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2009). *Evlilik Okulu Projesi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeşilyaprak, B. (2006). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yıldız, Y. (2012). *İlişkiye ilişkin inançların evlilik uyumunu yordaması*. (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Yıldız-Bıçakçı, M. (2004). *Annesi çalışan ve çalışmayan çocukların anne baba tutumlarını algılamalarının ve benlik imajlarının incelenmesi* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yıldırım, İ. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçme Kriterleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27): 15-30.
- Yılmaz, A. (2000). Ana Baba Tutum Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7(3): 160-172.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler Arasındaki Uyum: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 4(4): 49-58.
- Yılmaz-Bolat, E. (2011). *Anne baba eğitiminin beş-altı yaş çocuğa sahip anne babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarına etkisinin incelenmesi*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, T. (2009). *Evlilik öncesi ilişkileri geliştirme programının çiftlerin ilişki doyum düzeylerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (2004). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5th ed.). Allynand Bacon. Boston. USA.
- Tezer, E. (1996). Evlilik Yaşamı Ölçeği. *Ortadoğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 2(7): 1-7

Tutarel Kışlak, Ş , Çabukça, F . (2002). Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumunu ile İlişkisi . *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 5 (5)

EKLER

Ek-1: Etik Kurul Belgesi

31.10.2019 tarihli ve 2019/09 sayılı Etik Kurulu Kararı ekidir.

 Istanbul Zaim Üniversitesi	İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU																
ARAŞTIRMA ETİK KURUL ONAY FORMU																	
Tarih:	31.10.2019																
Sayı:	2019/09																
Ekler:	EK 1: Başvuru Dilekçesi EK 2: Etik Davranış Beyan Formu EK 3: Etik Kurul Başvuru Formu EK 4: Anket Örneği																
Yer:	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rektörlüğü																
İlgi:	Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 18.10.2019 tarihli ve 5620 sayılı yazısı																
Katılımcılar:	<table><tr><td>1. Prof. Dr. Nasuh USLU</td><td>Kurul Başkanı/Rektör Yardımcısı</td></tr><tr><td>2. Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAŞ</td><td>Üye/Dekan V.</td></tr><tr><td>3. Prof. Dr. Mustafa ATEŞ</td><td>Üye/Dekan V.</td></tr><tr><td>4. Prof. Dr. Kadir CANATAN</td><td>Üye/Öğretim Üyesi</td></tr><tr><td>5. Prof. Dr. Yahya Kemal YOĞURTÇU</td><td>Üye/Öğretim Üyesi</td></tr><tr><td>6. Prof. Dr. Ömer ÇAHA</td><td>Üye/Müdür V.</td></tr><tr><td>7. Bilal ŞAMAT</td><td>Üye/Hukuk Müşaviri</td></tr><tr><td>8. Zeyneb Funda TEZ</td><td>Raportör</td></tr></table>	1. Prof. Dr. Nasuh USLU	Kurul Başkanı/Rektör Yardımcısı	2. Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAŞ	Üye/Dekan V.	3. Prof. Dr. Mustafa ATEŞ	Üye/Dekan V.	4. Prof. Dr. Kadir CANATAN	Üye/Öğretim Üyesi	5. Prof. Dr. Yahya Kemal YOĞURTÇU	Üye/Öğretim Üyesi	6. Prof. Dr. Ömer ÇAHA	Üye/Müdür V.	7. Bilal ŞAMAT	Üye/Hukuk Müşaviri	8. Zeyneb Funda TEZ	Raportör
1. Prof. Dr. Nasuh USLU	Kurul Başkanı/Rektör Yardımcısı																
2. Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAŞ	Üye/Dekan V.																
3. Prof. Dr. Mustafa ATEŞ	Üye/Dekan V.																
4. Prof. Dr. Kadir CANATAN	Üye/Öğretim Üyesi																
5. Prof. Dr. Yahya Kemal YOĞURTÇU	Üye/Öğretim Üyesi																
6. Prof. Dr. Ömer ÇAHA	Üye/Müdür V.																
7. Bilal ŞAMAT	Üye/Hukuk Müşaviri																
8. Zeyneb Funda TEZ	Raportör																
Planlanan araştırma önerisi özeti aşağıdaki gibidir.																	
Araştırmanın Niteliği:	Yüksek Lisans Tezi																
Araştırmanın Başlığı:	"Ebeveynlerin Çocukluk Yaşantılarının Aile Uyumları, Evlilik Yaşamları ve Çocuk Yetiştirme Tutumları ile İlişkisinin İncelenmesi"																
Araştırmacılar ve adres bilgisi:	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Buket DENİZ (buketdzn1395@gmail.com) 0545 403 07 95																
Araştırmanın Süresi (ay):	12 ay																
Araştırmanın Amacı:	Araştırmamızın amacı ülkemizdeki ebeveynlerin çocukluk yaşantılarının aile ve evlilik üzerine etkisini dolayısıyla da çocuk yetiştirme biçimlerini öğrenmek için yapılacaktır.																
Araştırma Etiği:	Araştırmaya kurum izni alındıktan sonra başlanılacaktır. Araştırmada kişisel veri toplanacağından 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve ilgili mevzuat uyarınca kişisel verileri korumak amacıyla gerekli tüm tedbirler alınacak, gerekli her türlü yükümlülük özenle yerine getirilecektir. Çalışmanın bilimsel bir araştırma için veri toplamayı amaçladığı, çalışma sonuçlarının sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağı, çalışmanın sonuçlarının katılımcıların aleyhine olacak şekilde kullanılmayacağı, çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı, cevapların tamamen gizli tutulacağı, çalışmaya katılanların kimliklerini açık edici davranışlardan kaçınılacağı ve çalışmaya katılanların katılım sırasında herhangi bir nedenle rahatsızlık hissetmeleri durumunda istedikleri zaman katılımlarını sona erdirebilecekleri bilgileri uygulanacak anketlerin başında yer almaktadır.																

31.10.2019 tarihli ve 2019/09 sayılı Etik Kurulu Kararı ektir.

Araştırmada Kullanılacak Ölçme Araçları (adları):	Çocukluk Yaşantıları Ölçeği Aile Uyumu Ölçeği Evlilik Yaşamı Ölçeği Ebeveyn Tutumu Ölçeği
Araştırmaya Katılacak Örneklem Sayısı, Örneklem Nereden ve Nasıl Seçileceği:	Bu çalışmada örneklem grubunu evli bireyler oluşturmaktadır. Çalışma grubu çocuk sahibi evli bireyler koşulunu taşıdığı ve bu bireylere ulaşmanın zorluğundan dolayı önce küme örnekleme sonra random örnekleme son olarak uygun örnekleme tekniği kullanılacaktır. İstanbul ili Avrupa yakası araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre örneklem grubunun ana kitlesi olan Avrupa yakasındaki evli birey sayısı yaklaşık 4.375000 kişiden oluşmaktadır. Örnekleme büyüklüğü hesaplanarak yaklaşık 443 civarında katılımcıya ulaşılması amaçlanmaktadır. Bu amaçla İstanbul Avrupa yakasında sosyo ekonomik ve sosyo kültürel yapısı dikkate alınarak üç farklı ilçe küme örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu ilçeler Bakırköy, Fatih ve Küçükçekmece ilçeleridir. Bu ilçelerde bulunan devlet anaokulları random örnekleme yöntemi ile belirlenecek ve hedeflenen katılımcı sayısına ulaşılan kadar uygun örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenen bu ilçelerde bulunan devlet anaokullarında okuyan öğrenci velilerinden gönüllü olanlarla bu araştırma gerçekleştirilecektir.
Uygulamanın veya Ölçeklerin Doldurma Süresi	18 dk
KARAR	ARAŞTIRMA İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİNİN ETİK DURUŞUNA AYKIRI DEĞİLDİR.

Tarih: 31/10/2019

Sayı: 2019/09

İlgi: Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 18.10.2019 tarihli ve 5620 sayılı yazısı

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurulu tarafından hazırlanmıştır.

Başkan

Prof. Dr. Nasuh USLU

(İzinli)

Üye

Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAS

Üye

Prof. Dr. Mustafa ATEŞ

Üye

Prof. Dr. Kadir CANATAN

Üye

Prof. Dr. Yahya Kemal YOĞURTÇU

Üye

Prof. Dr. Ömer ÇAHA

Üye

Av. Bilal ŞAMAT

2 / 2

 istanbul Zaim Üniversitesi
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

Sayı : 20292139-050.01.04
Konu : Etik Kurul Kararları

Sayın Buket DENİZ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

Kurulumuz 31.10.2019 tarihinde toplanarak, "Ebeveynlerin Çocukluk Yaşantılarının Aile Uyumları, Evlilik Yaşamları ve Çocuk Yetiştirme Tutumları ile İlişkisinin İncelenmesi" başlıklı araştırmanızda kullanmak üzere kurula sunmuş olduğunuz Etik Kurul Başvuru Formunuzu onaylayarak imza altına almıştır. Araştırmanızın Etik Kurul Onay Formu ekte yer almaktadır. Bilgilerinizi rica ederim.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Nasuh USLU
Kurul Başkanı

Ek: Etik Kurul Onay Formu (2 sayfa)

06/11/2019 Raportör

: Zeyneb Funda TEZ

Mevcut Elektronik İmzalar

Evrak Doğrulama İçin : <https://obv.izu.edu.tr/en/Vision/Doğrulama/ACA198>
NASUH USLU (Etik Kurulu Başkanlığı - Kurul Başkanı) 06/11/2019 21:10

Adres : Halkalı Caddesi No: 2 Küçükçekmece/İstanbul
Telefon No : 444 97 98 Faks No: +90 (212) 693 82 29
E-Posta : bilgi@izu.edu.tr İnternet Adresi: www.izu.edu.tr
Kep : izu@hs01.kep.tr

Ayrıntılı Bilgi : Zeyneb Funda TEZ
Unvan : Raportör
Tel : 2126929606

Ek-2: Bilgi Formu ve Ölçekler

KATILIMCI BİLGİLENDİRME VE ONAY FORMU

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümü olarak yüksek lisans tezi kapsamında “Ebeveynlerin Çocukluk Yaşantılarının Evlilik Yaşamları ve Çocuk Yetiştirme Tutumları ile İlişkinin İncelenmesi” başlıklı tezi yürütmekteyiz. Araştırmamızın amacı ülkemizde ebeveynlerin çocukluk yaşantılarımızın aile ve evlilik üzerine etkisini dolayısıyla da çocuk yetiştirme biçimlerini öğrenmek için yapılacaktır. Bu amaçla anketleri doldurmanıza ihtiyaç duymaktayız.

Bu çalışma, psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında yapılan bilimsel bir araştırma için veri toplamayı amaçlamaktadır. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırma sizden kimlik belirleyici herhangi bir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilerek elde edilecek bilgiler bilimsel yayınlar kapsamında kullanılacaktır.

Ölçekler, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek soruları içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz ölçekleri cevaplamayı bırakıp çalışmayı sonlandırmakta serbestsiniz. Araştırma ve ölçeklerle ilgili gerekli bilgiler araştırmacılar tarafından size açıklanacaktır bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için buketdnz1395@gmail.com mail adresinden benimle iletişim kurabilirsiniz.

Saygılarımla.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip bırakabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Tarih: .../.../.....

Katılımcının İmzası: .....

Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Cinsiyet: 1- Erkek 2- Kadın

Yaş: ( )18-24 ( ) 25-30 ( )31-35 ( )36-40 ( )40-45

Eğitim durumu: 1- İlkokul 2- Ortaokul 3- Lise 4- Üniversite 5-Yüksek Lisans

Meslek: ( ) Memur ( ) İşçi ( ) Serbest meslek ( ) Esnaf veya Ticaret ( ) Ev hanımı

Aylık gelir : ( ) 2.000-3.000 TL ( ) 3.000-4.000 TL ( ) 5.000 TL-8.000 TL ( )8.0000 TL ve +

Evlilik süresi: ( ) 0-2yıl ( ) 2-4yıl ( ) 4-8 yıl ( ) 8-12 yıl ( ) 12 ve Üstü

Evlenme şekli: 1- Görücü usulü 2- Severek

Büyüdüğünüz yer: 1- Köy 2- İlçe 3- Şehir 4- Büyükşehir

Çocukluk döneminde aile içinde (sözlü, fiziksel vs.) şiddete uğradınız mı? ( )Evet ( )Hayır

Çocuğunuzun cinsiyeti: ( )Erkek ( )Kız

Çocuğunuz kaçınıcı çocuk: ( ) İlk Çocuk ( ) Ortanca Çocuk ( ) Son Çocuk

Çocukluk Yaşantıları Ölçeği (ÇYÖ)

Çocukluk Yaşantıları	Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
1. Çocukken ailem bana içten ve samimi davranırdı					
2. Çocukken ailemde değer gören biriydim					
3. Çocukken ailemin samimiyet duygusunu hissedirdim					
4. Çocukken ailem benimle beraber olmaktan mutluydu					
5. Çocukken okul saati geldiğinde moralim bozulurdu					
6. Çocukken okula gitmeyi severdim					

7. Çocukken okula gitmemek için bahaneler üretirdim					
8. Çocukken öğretmenlerimle ilişkilerim iyiydi					
9. Çocukken yeterince arkadaşım vardı					
10. Çocukken arkadaşlarım beni severdi					
11. Çocukken arkadaşlarımla oyun oynardım					
12. Grup oyunlarında tercih edilen biriydim					

Aile Uyum Ölçeği (AUÖ)

1= Kesinlikle katılmıyorum 2=Katılmıyorum 3= Kararsızım 4= Katılıyorum 5= Kesinlikle Katılıyorum						
1	Ailemdeki herkes için aile yaşamımız sağlıklıdır.	1	2	3	4	5
2	Günlük yaşamda aile ilişkilerimiz huzur içindedir.	1	2	3	4	5
3	Aile üyeleri birbiriyle iyi geçinir.	1	2	3	4	5
4	Ailemle gurur duyarım.	1	2	3	4	5
5	Ailem uyum içindedir.	1	2	3	4	5

Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ)

1. Evlilikten beklediklerimin çoğu gerçekleşti.

( ) Kesinlikle katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )
Katılıyorum ( ) Kesinlikle katılıyorum

2. Evliliğimizdeki engellerin aşılabilir olduğunu düşünüyorum.

( ) Kesinlikle katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )
Katılıyorum ( ) Kesinlikle katılıyorum

3. Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum.

( ) Kesinlikle katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )
Katılıyorum ( ) Kesinlikle katılıyorum

4. Evliliğimizde giderek eksilen heyecan beni rahatsız ediyor.

( ) Kesinlikle katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )
Katılıyorum ( ) Kesinlikle katılıyorum

5. Evliliğimiz zaman zaman bana bir yük gibi geliyor.

( ) Kesinlikle katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )
Katılıyorum ( ) Kesinlikle katılıyorum

6. Huzurlu bir ev yaşamım var.

( ) Kesinlikle katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )
Katılıyorum ( ) Kesinlikle katılıyorum

7. Evliliğimiz her geçen gün daha iyiye doğru gitti.

( ) Kesinlikle katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )
Katılıyorum ( ) Kesinlikle katılıyorum

8. Bizim ilişkimiz ideal bir karı-koca ilişkisidir.

( ) Kesinlikle katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )
Katılıyorum ( ) Kesinlikle katılıyorum

9. Eşim benim için aynı zamanda iyi bir arkadaştır.

( ) Kesinlikle katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )
Katılıyorum ( ) Kesinlikle katılıyorum

10. Baş başa kaldığımız zaman benim canım hiç sıkılmaz.

( ) Kesinlikle katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )
Katılıyorum ( ) Kesinlikle katılıyorum

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

		Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle değildir
	NOT: Bu ifadelerde doğru veya yanlış yoktur, sadece size uyan seçeneği işaretlemeniz gerekiyor. Araştırma için, bütün soruların cevaplandırılması çok önemlidir. 2- 6 yaş arasında birden fazla çocuğunuz varsa, lütfen soruları çocuklardan sadece birisi için cevaplandırınız.					
1	Ben bir başkasıyla konuşurken çocuğumun araya girmesine izin veririm.					
2	Çocuğumun kendine özgü bir bakış açısı olduğunu kabul ederim.					
3	Çocuğumla aynı fikirde olmadığımız zaman, benim fikirlerimi kabul etmesi için onu zorlarım.					
4	Çocuğumu, hayatın ufak tefek güçlüklerinden korurum.					
5	Çocuğuma bağımsız olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.					
6	Çocuğuma, kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım.					
7	Çocuğuma yaptığı şeyin önemli olduğunu hissettiririm.					
8	Çocuğumu, kendisi için yorucu olabilecek işlerden korurum.					
9	Çocuğum söz dinlemediğinde ona vururum.					
10	Çocuğumun iyi ve kötü davranışı karşısında neler hissettiğimi ona açıklarım.					
11	Çocuğumu yola getirmek için onu azarlarım.					
12	Çocuğuma karşı koruyucu davranırım.					
13	Çocuğum iyi davrandığında onu överim.					

14	Çocuğumun kişisel görüşlerine saygı gösteririm.					
15	Çocuğumu bir şeyleri kendi başına yapması konusunda cesaretlendiririm.					
16	Arkadaşları çocuğuma sataştığı zaman onu korurum.					
17	Çocuğumun başkaları konuşurken araya girmesine izin veririm.					
18	Çocuğumun cinsel konularda sorduğu soruları anlayacağı bir dilde doğru olarak cevaplarım.					
19	Çocuğum yanlış bir şekilde davrandığında ona bağırırım.					
20	Ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptığımda çocuğumdan özür dilerim.					
21	Çocuğumu, kendisi için zor olabilecek işlerden korurum.					
22	Çocuğumun hastalanmasından endişe ederim.					
23	Çocuğumun duygularını serbestçe ifade etmesine izin veririm.					
24	Çocuğumun istediği saatte uyumasına izin veririm.					
25	Çocuğum yanlış davrandığında, bunun neden yanlış olduğunu ona açıklarım.					
26	Çocuğuma kızdığımda çocuğumu cezalandırırım.					
27	Fiziksel cezayı, çocuğumu disipline sokmanın bir yolu olarak kullanırım.					
28	Çocuğumun hayal kırıklığına uğramaması için elimden geleni yaparım.					
29	Çocuğumun büyüdükçe yeni şeyler denemeyi göze alması gerektiğine inanırım.					
30	Çocuğumun her şeyi yapmasına izin veririm.					
31	Çocuğumun yanlış davranışını görmezden gelirim.					
32	Çocuğumu başka çocuklarla kıyaslarım.					

33	Çocuğumun şımarıklıklarına göz yumarım.					
34	Çocuğumu şımartırım.					
35	Çocuğuma karşı çabuk öfkelenirim.					
36	Çocuğum bana bir şey anlatırken sözünü kesmeden dinlerim.					
37	Çocuğuma bir şey alırken onun da fikrini alırım.					
38	Çocuğumla her konuyu konuşabilirim.					
39	Çocuğuma karşı sabırsızım.					
40	En ufak bir hatasında, çocuğumu cezalandırırım.					
41	Çocuğum için hemen bütün eğlencelerimden fedakârlık ederim.					
42	Çocuğumun kendi başına becerebileceği şeyleri denemesi için ona fırsat tanırım.					
43	Çocuğuma bana sormaksızın şahsi eşyalarımın herhangi birini alıp kullanmasına izin veririm.					
44	Evimizde hangi televizyon programının izleneceği, çocuğumun isteğine göre belirlenir.					
45	Çocuğumu yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlarım.					
46	Çocuğumu, onun cesaretini kırabilecek zor işlerden uzak tutarım.					

EK-3: Ölçek İzinleri

Evlilik Yaşamı Ölçeği İzni

Merhabalar,
Ben İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık yüksek lisans öğrencisiyim. Tezim için 'Evlilikte Uyum Ölçeği'ni kullanmak için müsaade ederseniz izninizi ve ölçeği istiyorum. Saygılarımla...
İyi Çalışmalar

Esin Tezer 21 Nis 2019

alıcı: ben ▾

Evlilik Yaşamı Ölçeği ve ölçek ile ilgili diğer bilgileri ekte gönderiyorum. Başarılar dilerim.

EVLİLİK YAŞAMI
ÖLÇEĞİ (002).doc

Doküman

Evlilik Yaşamı Ölçeği
Makale.pdf

PDF

ben 21 Nis 2019

alıcı: Esin ▾

Çok teşekkür ederim.
İyi Çalışmalar

Esin Tezer <esin@metu.edu.tr>, 21 Nis 2019 Paz, 14:22 tarihinde sunu vazdı.

Çocukluk Yaşantıları Ölçeği İzni

ben 10 Nis 2019

alıcı: abduallahmanap ✓

Merhabalar,

Ben İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık yüksek lisans öğrencisiyim. Tezim için 'Çocukluk Yaşantıları Ölçeği'ni kullanmak için müsaade ederseniz izninizi ve ölçeği istiyorum. Saygılarımla...

İyi Çalışmalar

abduallah manap 10 Nis 2019

alıcı: ben ✓

Tabi ki kullanabilirsiniz buket hanım. Su an şehir dışındayım. Uygulama formu en geç ne zamana lazım?

Buket Deniz <buketdnz1395@gmail.com> şunları yazdı (10 Nis 2019 15:03):

Ebeveyn Tutumları Ölçeği İzni

(konu yok)

Gelen kutusu

ben 11 Nis 2019

alıcı: istatistikci2006

Merhaba Ahmet Bey,

Ben İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi PDR yüksek lisans öğrencisiyim. Mailinizi Arzu ÖZYÜREK hoca verdi. Tezim için 'Eşlerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği-EŞTÖ' kullanmak için müsaade ederseniz izninizi ve ölçeği istiyorum. (tüm yaş gruplarını göndermeniz dileğimle). Sevgilerimle... İyi Çalışmalar

İstatistik Dünyası 12 Nis 2019

alıcı: ben

ektedir

Buket Deniz <buketdnz1395@gmail.com>, 11 Nis 2019 Per, 17:09 tarihinde şunu yazdı:

EŞTÖ-A formu-
okulöncesi-paylaş...

Doküman

EŞTÖ-C formu-
ortaokul.docx

Doküman

EŞTÖ-B form
ilkokul.docx

Doküma

ÖZ GEÇMİŞ

Buket DENİZ

Adres: Küçükçekmece / İSTANBUL

Gsm: (0545) 403 07 95

E-posta: buketdnz1395@gmail.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Doğum yeri: İSTANBUL

Doğum Tarihi: 12.04.1995

Medeni Durum: Bekar

EĞİTİM

Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Okul Öncesi Öğretmenliği, 2013-2017,
İstanbul

MESLEKİ DENEYİM

2017-2018 MEB Çiğdem Anaokulu, Öğretmen

2018-2019 MEB Papatya Anaokulu, Öğretmen

2019-2020 Çekmeköy Özel Birey Eğitim Kurumları, İdareci